

■ Països amb situacions de tensió (indicador núm. 2)

2. Tensions

- Al llarg de 2010 es van comptabilitzar 83 escenaris de tensió al món, concentrats principalment a Àfrica (29 casos) i Àsia (22). La resta de tensions va tenir lloc a Europa (13), Orient Mitjà (11) i Amèrica (8).
- El deteriorament de la situació política a Burundi va deixar el país a les portes d'un nou conflicte armat.
- El desacord sobre el resultat de les eleccions presidencials a Côte d'Ivoire, que van donar la victòria a l'oposició, va portar el país gairebé al conflicte armat.
- El referèndum sobre l'autodeterminació del Sudan meridional es va celebrar el 9 gener de 2011 tot i la manca d'acord entre els líders del nord i el sud en qüestions clau com el repartiment de la renda petroliera i la delimitació fronterera efectiva.
- A Tailàndia, en un context de gran polarització política i mobilitzacions massives contra el Govern, es va registrar el brot de violència més important de les dues últimes dècades.
- La violència interètnica i els atemptats de la insurgència talibana van provocar al voltant de 500 víctimes al Pakistan.
- Kirguizistan va ser escenari de l'enderrocament del règim polític a causa de revoltes socials i d'una greu onada de violència, amb dimensió interètnica, que va causar 430 morts i 2.500 ferits.
- Els enfrontaments entre membres de l'AQPA i les forces armades iemenites es van intensificar i van causar prop d'un centenar de morts i milers de desplaçats el 2010.
- La tensió entre el Govern iranià i grups kurds al nord-oest del país va registrar un increment en els nivells de violència i una creixent internacionalització.

Aquest capítol identifica els contextos de tensió que van tenir lloc al llarg de l'any 2010 (indicador núm. 2) i es divideix en dues parts: en la primera es defineixen les situacions de tensió i les seves característiques; i en la segona s'analitza l'evolució i les tendències de les tensions. D'altra banda, a l'inici del capítol es presenta un mapa amb tots els territoris en situació de tensió.

2.1. Tensions: definició

Es considera tensió aquella situació en la qual la persecució de determinats objectius o la no satisfacció de certes demandes plantejades per diversos actors comporta alts nivells de mobilització política, social o militar i/o un ús de la violència amb una intensitat que no aconsegueix la d'un conflicte armat, que pot incloure enfrontaments, represió, cops d'Estat, atemptats o altres atacs, i l'escalada dels quals podria degenerar en un conflicte armat en determinades circumstàncies. Les tensions estan normalment vinculades a: a) demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries; b) oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, o a la política interna o internacional d'un Govern, la qual cosa en ambdós casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder; o c) control dels recursos o del territori.

Taula 2.1. Resum de les tensions l'any 2010

Tensió ¹	Tipologia ²	Actors principals	Intensitat ³
			Evolució anual ⁴
Àfrica			
Angola (Cabinda)	Interna	Govern, grup armat FLEC-FAC, Fòrum Cabindès per al Diàleg	1
	Autogovern, Recursos		↑
Burundi	Interna	Govern, oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU, FNL) i social, nou grup armat FNL	3
	Identitat, Govern		↑
Comores	Interna	Govern de la Unió de les Comores ostentat per Grand Comora, Forces Armades, oposició política i social (partits polítics i autoritats de les illes d'Anjouan, de Moheli, de Gran Comora), missió de la UA	1
	Autogovern, Govern		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Àfrica			
Congo	Interna	Govern, partit opositor CNR i milícies Ninjas del reverend Ntoumi	1
	Autogovern, Govern		=
Côte d'Ivoire	Interna internacionalitzada	Govern, Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne	3
	Govern, Recursos		↑
Djibouti – Eritrea	Internacional	Djibouti, Eritrea	1
	Territori		↓
Eritrea	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política i social interna, coalició opositora política-militar EDA (EPDF, EFDM, EIPJD, ELF, EPC, DMLEK, RSADO, ENSF, EPDF, EIC, Nahda), altres grups	3
	Govern, Autogovern, Identitat		↑
Eritrea – Etiòpia	Internacional	Eritrea, Etiòpia	2
	Territori		=
Etiòpia	Interna	Govern (coalició EPRDF, liderada pel partit TPLF), oposició política i social, coalició opositora FDD (Medrek)	1
	Govern		↑
Etiòpia (Oròmia)	Interna	Govern central, Govern regional, oposició política (partits OFDM, OPC) i social, oposició armada OLF, IFLO	3
	Autogovern, Identitat		↑
Guinea	Interna	Junta Militar, oposició política, forces de seguretat de l'Estat, moviments socials	2
	Govern		↓
Guinea Bissau	Interna internacionalitzada	Govern, partits polítics d'oposició, Forces Armades, xarxes internacionals de narcotràfic	1
	Govern		↑
Guinea Equatorial	Interna	Govern, oposició política a l'exili, organitzacions d'exiliats	1
	Govern		=
Kenya	Interna	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil), SLDF, secta Mungiki	1
	Identidad, Gobierno, Recursos		↓
Madagascar	Interna	President de l'Alta Autoritat per a la Transició Andry Rajoelina, líders opositors a l'exili, forces de seguretat de l'Estat	2
	Govern		=
Marroc – Sàhara Occidental	Internacional ⁵	Marroc, República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD), grup armat Front POLISARIO	2
	Autogovern, Identitat, Territori		↑
Mauritània	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política i social, al-Qaida al Magrib Islàmic (AQMI)	1
	Govern, Sistema		↑
Níger	Interna	Govern, Coordinadora de Forces per a la Democràcia i la República (oposició política)	2
	Govern		↑
Nigèria	Interna	Comunitats cristianes i musulmanes, ramaderes i agrícoles, milícies comunitàries	3
	Identitat, Recursos		↑
RD Congo	Interna	Govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició	2
	Govern, Recursos		=
RD Congo – Rwanda – Uganda	Internacional	Governs de RD Congo, Rwanda i Uganda, grup armat congolès CNDP, grup armat rwandès FDLR, grups armats ugandesos ADF / LRA	1
	Identitat, Govern, Recursos		↓
Rwanda	Interna internacionalitzada	Govern, grup armat rwandès FDLR, oposició política, diàspora rwandesa a la RD Congo i a Occident	1
	Govern, Identitat		↑
Senegal (Casamance)	Interna	Govern, grup armat MFDC i les diferents faccions	1
	Autogovern		=

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Àfrica			
Somàlia (Somalilàndia-Puntlàndia)	Interna	República de Somalilàndia, regió autònoma de Puntlàndia, grup armat SUDA	1
	Territori		=
Sudan	Interna	Partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progovernamentals, ètnies i subclans dinkas i nuer al sud	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		↑
Swazilàndia	Interna	Govern, partits polítics, sindicats, ONG defensores dels drets humans i moviments pro-democràcia	1
	Sistema		↑
Tunísia	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		↑
Txad – Sudan	Internacional	Txad, Sudan, grups armats d'oposició txadians i sudanesos	1
	Govern		↓
Zimbabue	Interna	Partits polítics ZANU-PF i MDC, milícies de veterans i joves afins al ZANU-PF	1
	Govern		=
Amèrica			
Bolívia	Interna	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)	1
	Govern, Autogovern		↓
Colòmbia - Veneçuela	Internacional	Governs de Colòmbia i Veneçuela	1
	Govern		↓
Equador	Interna	Govern, oposició política i social (Congrés, organitzacions camperoles i indígenes contra l'acció de transnacionals extractives)	2
	Govern		↑
Haití	Interna internacionalitzada	MINUSTAH, Govern, oposició política i social	2
	Govern		↑
Hondures	Interna	Govern, oposició política i social (moviments socials i sectors polítics afins a l'ex president Manuel Zelaya)	1
	Govern		↓
Paraguai	Interna	Govern, EPP	1
	Govern		↑
Perú	Interna	Govern, oposició armada (faccions romanents de Sendero Luminoso) i política i social (organitzacions camperoles i indígenes)	2
	Govern		↓
Veneçuela	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Àsia			
Corea, RPD – EUA, Japó, Rep. de Corea ⁶	Internacional	RPD Corea, Estats Units, Japó, Rep. de Corea, Xina, Rússia	2
	Govern		↓
Corea, RPD – Rep. de Corea	Internacional	RPD Corea, Rep. de Corea	3
	Sistema		↑
Filipines (Mindanao-MNLF)	Interna	Govern, faccions del grup armat MNLF	1
	Autogovern, Identitat		↓
Índia (Nagalàndia)	Interna	Govern, grups armats NSCN-K, NSCN-IM, NNC	1
	Identitat, Autogovern		↓
Índia – Pakistan	Internacional	Índia, Pakistan	2
	Identitat, Territori		=

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Àsia			
Índia (Tripura)	Interna	Govern, oposició armada (NLFT, ATTF)	1
	Autogovern		↓
Indonèsia (Papua Occidental)	Interna	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport	2
	Autogovern, Identitat, Recursos		↓
Indonèsia (Aceh)	Interna	Govern indonesi, Govern regional d'Aceh, oposició política	1
	Autogovern, Identitat, Recursos		↓
Kirguizistan	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política i social, insurgència islamista regional, Tadjikistan, Uzbekistan	3
	Sistema, Govern, Identitat		↑
Lao, RDP	Interna internacionalitzada	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen hmong	1
	Sistema, Identitat		=
Myanmar	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor LND)	2
	Sistema		=
Myanmar - Bangladesh	Internacional	Myanmar, Bangladesh	1
	Recursos		↓
Nepal	Interna	Govern, Forces Armades, oposició política i social (partit maoista UCPN(M)) i armada	2
	Sistema		=
Nepal (Terai)	Interna	Govern, organitzacions madhesis polítiques (MRPF) i armades (JTMM, MMT, ATLF, entre d'altres)	2
	Autogovern, Identitat		↓
Pakistan	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), oposició armada (milícies talibà)	3
	Govern, Sistema		↑
Sri Lanka (nord-est)	Interna	Govern, LTTE, oposició política i social tàmil	2
	Autogovern, Identitat		↓
Tailàndia	Interna	Govern, oposició política i social	3
	Govern		↑
Tailàndia – Cambodja	Internacional	Tailàndia, Cambodja	1
	Territori		↓
Tadjikistan	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política (Partit del Renaixement Islàmic) i social (grups regionals: gharmais, pamiris), antics senyors de la guerra, grups islamistes ilegals (Hizb-ut-Tahrir, Moviment Islàmic d'Uzbekistan [IMU]), Uzbekistan, Kirguizistan	3
	Govern, Sistema		↑
Uzbekistan	Interna internacionalitzada	Govern, oposició social i política, grups armats islamistes, Tadjikistan, Kirguizistan	1
	Sistema, Gobierno		↑
Xina (Tibet)	Interna internacionalitzada	Govern xinès, Dalai-Lama i Govern tibetà a l'exili, oposició política i social al Tibet a les províncies limítrofes	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		=
Xina (Turquestan Oriental)	Interna	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↓
Europa			
Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	Internacional	Govern de l'Azerbaidjan, Govern de l'autoproclamada República de Nagorno-Karabakh, Armènia	2
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Bielorússia	Interna	Govern, oposició social i política	1
	Govern		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Europa			
Bòsnia i Hercegovina	Interna internacionalitzada	Govern central, Govern de la República Srpska, Govern de la Federació de Bòsnia i Hercegovina, alt representant de la comunitat internacional	1
	Autogovern Identitat, Govern		=
Espanya (País Basc)	Interna internacionalitzada	Govern d'Espanya, Govern de França, ETA	1
	Autogovern, Identitat		↓
Geòrgia	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política, Rússia	1
	Govern		↓
Geòrgia (Abkhàzia)	Interna internacionalitzada	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia	2
	Autogovern, Identitat		=
Geòrgia (Ossètia del Sud)	Interna internacionalitzada	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia	1
	Autogovern, Identitat		↓
Moldàvia, Rep. de (Transnístria)	Interna internacionalitzada	Govern de Moldàvia, Govern de l'autoproclamada República de Transnístria, Rússia	1
	Autogovern, Identitat		=
Rússia (Kabardino-Balkària)	Interna	Govern rus, Govern de la república de Kabardino-Balkària, grups armats d'oposició	3
	Sistema, Identitat, Govern		↑
Rússia (Karatxai-Txerkèssia)	Interna	Govern rus, Govern de la república de Karatxai-Txerkèssia, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat, Govern		↑
Rússia (Ossètia del Nord)	Interna	Govern rus, Govern de la república d'Ossètia del Nord, grups armats d'oposició	3
	Sistema, Identitat, Govern		↑
Sèrbia – Kosovo	Internacional ⁷	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR, EULEX	1
	Autogovern, Identitat		↓
Xipre	Interna internacionalitzada	Govern de Xipre, Govern de l'autoproclamada República Turca del Nord de Xipre, Grècia, Turquia	1
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Orient Mitjà			
Aràbia Saudita	Interna internacionalitzada	Govern, al-Qaida a la Península Aràbiga	1
	Sistema		=
Egipte	Interna	Govern, oposició política i social (Germans Musulmans, Aliança Nacional pel Canvi)	2
	Govern		↑
Iemen (AQPA)	Interna internacionalitzada	Govern, al-Qaida a la Península Aràbiga, Estats Units, Aràbia Saudita	3
	Sistema		↑
Iemen (sud)	Interna	Govern, grups d'oposició secessionistes i autonomistes del sud	2
	Autogovern, Recursos		=
Iran	Interna	Govern, oposició política, religiosa i social	2
	Govern		↓
Iran (nord-oest)	Interna internacionalitzada	Govern, grup armat PJAK	3
	Autogovern, Identitat		↑
Iran (Sistan Balutxistan)	Interna	Govern, Guàrdia Revolucionària (Pasdaran), Jundollah (Soldats de Déu / Moviment de Resistència del Poble)	3
	Autogovern, Identitat		=
Iran – EUA, Israel⁸	Internacional	Iran, Estats Units, Israel	2
	Sistema		=

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Orient Mitjà			
Líban	Interna internacionalitzada	Coalició 14 de març (liderada pel Moviment Futur de Saad Hariri), Hezbollah, Amal, Moviment Patriòtic Lliure, milícies	1
	Govern		=
Líban – Israel – Síria	Internacional	Israel, Síria, grup libanès Hezbollah i la seva facció armada (Resistència Islàmica)	2
	Sistema, Recursos, Territori		=
Palestina	Interna	ANP, Al-Fatah, grup armat Brigades dels Màrtirs d'Al-Aqsa, Hamàs i el seu braç armat Brigades Ezzedin al-Qassam	1
	Govern		=

1: Intensitat baixa; 2: Intensitat mitjana; 3: Intensitat alta.

↑: escalada de la tensió; ↓: reducció de la tensió; =: sense canvis.

Les tensions marcades en negreta són descrites en el capítol.

2.2. Tensions: tendències globals durant el 2010

Al final de 2010, es mantenien actives 83 situacions de tensió. La majoria d'aquestes es concentraven a Àfrica (29 tensions) i Àsia (22), seguides d'Europa (13), Orient Mitjà (11) i Amèrica (8).

Respecte a l'any anterior, va destacar l'augment de la tensió a les Comores, l'Equador, el Iemen (sud) i el Iemen (AQPA) i, a partir de final d'any, a Tunísia i Bielorússia, la qual cosa va suposar sis nous escenaris de tensió, mentre que la significativa reducció de la violència a Mali i de la crisi electoral de 2009 a Moldàvia van portar a deixar de considerar-los un escenari de tensió. Al mateix temps, Rússia (Daguestan) es va passar a considerar conflicte armat arran de l'escalada contínua de la violència insurgent.

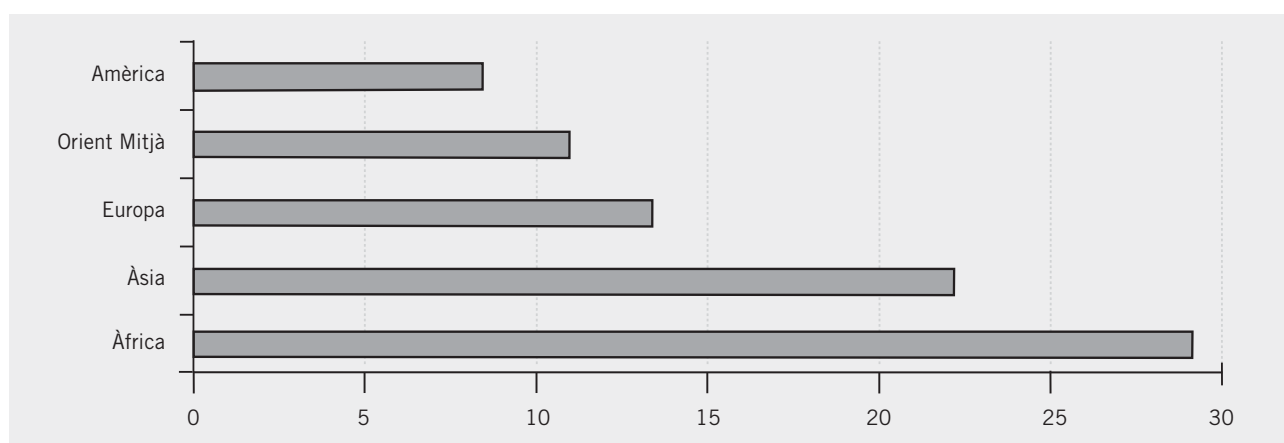
En general, una mica més d'un terç de les tensions van patir un deteriorament de la situació respecte a l'any anterior (39%), mentre que un altre terç es va mantenir sense canvis significatius (31%) i la resta va veure bai-

xar els nivells de violència i mobilització social i política (30%). Com al 2009, les pautes de deteriorament van ser més evidents al continent africà, on un 55% de les seves tensions es van agreujar, mentre que Amèrica i Àsia van millorar la seva situació de manera més significativa (50% de disminució de les seves tensions als dos continents).

Durant el 2010, **la meitat de les crisis sociopolítiques van tenir una intensitat baixa (52%), enfront de l'altra meitat que va tenir una intensitat mitjana (29%) o alta (19%).** D'entre els 16 casos de tensions d'alta intensitat, la majoria es localitzaven a Àfrica (6) i Àsia (5), seguides de l'Orient Mitjà (3) i Europa (2). A Àfrica van destacar per la seva gravetat els casos de Burundi i Còte d'Ivoire, països que es van situar molt a prop d'un reinici del conflicte armat; Nigèria, per la violència intercomunitària i la creixent desestabilització; Etiòpia (Oròmia), per l'escalada insurgent i contrainsurgent; i Sudan, per l'augment de la tensió a mesura que s'acostava la data del referèndum sobre l'estatus del sud del país. Al seu torn, a Àsia els nivells de tensió més alts es van registrar amb relació a Corea del Nord i del Sud, que van protagonitzar la major escalada militar i políti-

1. En aquesta columna s'assenyalen els estats en els quals hi ha tensions, especificant entre parèntesis la regió de l'Estat víctima de la tensió o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'una tensió en un mateix Estat o en un mateix territori d'un Estat amb la finalitat de diferenciar-los.
2. Aquest informe classifica i analitza les tensions a partir d'una doble tipologia que aborda per una part les causes o incompatibilitat d'interessos, i per una altra la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, es poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un Govern (Govern), que en tots dos casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, les tensions poden ser internes, internes internacionalitzades o internacionals. D'aquesta manera, es considera tensió interna la protagonitzada per actors del mateix Estat que operen exclusivament en i des de l'interior d'aquest. En segon lloc, s'entén per tensió interna internacionalitzada aquella en la qual algun dels actors principals és forà, i/o quan la tensió s'estén al territori de països veïns. En tercer lloc, s'entén per tensió internacional aquella en la qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països.
3. La intensitat d'una tensió (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució (escalada, reducció, sense canvis) s'avaluen principalment a partir del grau de violència registrat i del grau de mobilització política i social.
4. En aquesta columna es compara l'evolució dels esdeveniments de l'any actual (2010) amb la de l'any anterior (2009), i el símbol ↑ apareix si la situació general durant l'any 2010 és més greu que la de l'any anterior, ↓ si és millor i = si no ha experimentat canvis significatius.
5. Malgrat que el Sàhara Occidental no és un Estat reconegut internacionalment, es considera la tensió entre el Marroc i el Sàhara Occidental «internacional» i no «interna» perquè es tracta d'un territori per descolonitzar i la seva pretesa pertinença al Marroc no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.
6. Aquesta tensió internacional afecta altres països no citats, els quals hi estan involucrats amb diferents graus d'implicació.
7. La tensió entre Kosovo i Sèrbia es considera «internacional» ja que encara que el seu estatus legal internacional encara no és clar, Kosovo ha estat reconegut com a Estat per una setantena de països.
8. Aquesta tensió internacional afecta altres països no citats, els quals hi estan involucrats amb diferents graus d'implicació.

Gràfic 2.1. Distribució regional del nombre de tensions

ca a la península dels últims anys; el Pakistan, per la greu escalada de violència i inestabilitat política que ha patit aquest país; Kirguizistan, que va ser escenari de greus fets de violència amb dimensió intercomunitària; Tailàndia, embarcada durant l'any en una espiral de polarització i manifestacions antigovernamentals, i el Tadjikistan, que va patir un increment d'atacs insurgents.

Pel que fa a la relació entre l'escenari de conflicte i els actors involucrats, les dades confirmen la tendència observada en anys precedents: **la majoria de les tensions va tenir un caràcter intern**. En concret, en un 55% dels casos (46 de 83) les crisis van ser protagonitzades per actors del mateix Estat, que van actuar dins dels seus límits territorials. Un altre 27% van ser tensions internes internacionalitzades, és a dir, amb elements significatius d'internacionalització, mentre un altre 18% van ser tensions internacionals, gairebé sense canvis respecte als nivells d'anys anteriors. Entre els elements d'internacionalització, va destacar la projecció transfronterera d'insurreccions com AQMI a la regió africana del Sahel o els grups armats islamistes a Àsia Central. Les crisis internacionals van tenir especial notorietat durant el 2010, especialment de la mà de l'escalada militar a la península coreana i de les alarmes al voltant de les tensions entre l'Iran, els Estats Units i Israel, d'una banda, i entre el Líban, Israel i Síria, de l'altra, tot i que no es van arribar a materialitzar com a nous conflictes armats.

Amb relació a les causes o incompatibilitats d'interessos que van motivar les situacions de tensió, **els principals factors d'inestabilitat van ser l'oposició a les polítiques internes o internacionals de determinats governs** (una de les causes principals a gairebé un 52% dels casos) **així com les aspiracions identitàries i/o d'autogovern** (un 48% de casos). En el primer cas, l'oposició al Govern va ser un factor especialment rellevant al continent africà (a 19 dels seus 29 escenaris de tensió), Amèrica (a les seves vuit tensions) i Orient Mitjà (a quatre de les seves 11 crisis). En alguns d'aquests contextos, l'oposició al Govern es va materialitzar en forma de manifestacions socials, amb deriva violenta, com a Tailàndia o Kirguizistan. En aquest últim país el president va ser enderrocat pels aixecaments populars. En altres casos, es va expressar en

forma de crisis electorals i obstacles a l'alternança de poder, com a Côte d'Ivoire.

La dimensió identitària o d'autogovern va mobilitzar tensions de manera especial a Àsia (a 12 de les seves 22 tensions) i Europa (11 de les seves 13 crisis), mentre que a Àfrica també va ser significativa (a 13 de les 29 tensions). Un tercer bloc destacable d'incompatibilitats va ser el de l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic de determinats estats. Aquest factor va estar present com una de les principals causes de tensions a gairebé un 23% dels casos, la majoria a Àsia (10 de les 22 crisis presents en aquest continent) i Orient Mitjà (4), seguides d'Europa (3) i Àfrica (2), mentre que a Amèrica no hi va haver cap cas. Finalment, la competència pel control del territori i dels recursos va tenir un paper menys rellevant, en un 10% i un 14% dels casos, respectivament, encara que va ser un factor que va estar present de manera indirecta en molts contextos.

A l'hora de valorar el tipus d'actors involucrats en cadascuna de les tensions, cal destacar que en tots aquests conflictes els governs dels països i territoris afectats es van erigir com una de les parts protagonistes. Uns altres actors rellevants van ser els grups armats, majoritàriament de signe opositor. **Grups armats i milícies van estar presents a gairebé la meitat de les tensions (49%)**, encara que el seu paper en cadascuna d'aquestes ha de ser avaluat de forma particular, pels seus diferents graus d'articulació i capacitat de mobilització, la qual cosa impedeix establir una correlació directa entre presència de grups armats i nivell d'intensitat de la tensió. En relació amb les insurreccions en contextos de tensió, va destacar, durant l'any, el marcat increment de l'activitat insurgent a zones del Pakistan alienes als conflictes armats del nord-oest i de Balutxistan; els intents de la fragmentada oposició polític-militar d'Eritrea d'unificar les seves posicions, establint per primera vegada un comandament militar únic per als diversos braços militars; o el salt qualitatiu i quantitatiu de la insurrecció del nord del Caucas, que va expandir la seva activitat de manera significativa a la república russa de Kabardino-Balkària, com va passar al Daguestan –on la situació va escalar a conflicte armat– i en anys anteriors a Ingúixia.

2.3. Tensions: evolució anual per regions

Àfrica

a) Àfrica Austral

Angola (Cabinda)	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, recursos Interna
Actors:	Govern, grup armat FLEC-FAC, Fòrum Cabindès per al Diàleg

Síntesi:

El 1963, en els primers anys de la guerra de la independència contra Portugal, va sorgir a la regió petrolera el Front per a l'Alliberament de l'Enclavament de Cabinda (FLEC). Des de la seva aparició va reclamar la independència de Cabinda respecte de Portugal, i va iniciar la lluita contra el Govern angolès després que el país obtingués la independència el 1975. Després de concloure la guerra civil a Angola l'any 2002 els esforços del Govern es van conduir a solucionar políticament o militarment el problema de Cabinda. Des de llavors les denúncies de violacions de drets humans a la regió han estat múltiples. El 2006 el Govern va aconseguir un acord de pau amb la facció FLEC-Renovada, dirigida per Antonio Bento-Bembe, que va ser rebutjat per la FLEC-FAC liderada per N'zita Tiago que va continuar atacant les posicions de l'Exèrcit a Cabinda. El 60% de la producció de cru del país prové d'aquest territori.

Les diferents postures pel que fa al manteniment de la treva i l'opció de restaurar el diàleg amb les autoritats angleses van contribuir a la **divisió del grup armat FLEC-FAC**, que es va materialitzar durant l'any. L'atac, el mes de gener, contra l'autobús en què viatjava la selecció togolesa de futbol, en què van morir tres persones, i la subsegüent detenció de destacades figures de la societat civil cabindesa i defensors dels drets humans de la regió –als quals es va responsabilitzar de l'atac per haver mantingut contactes amb la insurgència– va agitar el debat dins de la cúpula del grup armat. Els detinguts van ser condemnats fins a sis anys de presó i organitzacions com HRW i Amnistia Internacional van demanar-ne l'alliberament. **Al juliol es va fer públic un comunicat atribuït al líder del FLEC-FAC, N'zita Tiago, en el qual declarava que la via de la lluita armada estava esgotada i feia una crida a la represa del diàleg amb el Govern sota la mediació de Portugal.** No obstant això, un mes després, **Tiago va qualificar de cop d'Estat l'emissió d'aquest comunicat**, sobre el qual va assegurar no tenir cap responsabilitat, recordant que la lluita armada continuava vigent a Cabinda. Aquesta situació va portar el líder a l'exili a renovar els seus alts comandaments militars, destituint el vicepresident Alexandre Tati –que al juliol havia anunciat també la fi dels combats–, i al cap de l'Estat Major, Estanislao Boma, entre d'altres. Al novembre, el FLEC va atacar un comboi de treballadors miners xinesos on van morir dos soldats que escortaven el grup. El nombre de víctimes va ser de 12 persones, segons els insurgents. En la mateixa data i en dies posteriors, Boma, ara cap de l'Estat Major de la facció del FLEC dirigida per Tati, va infor-

mar que dos dels seus combatents havien mort en una incursió de l'Exèrcit angolès, que hauria recuperat en un nou operatiu el control sobre la zona de Chicungo, desmilitaritzada des de l'acord de treva vigent des del gener.

Comores	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Govern Interna
Actors:	Govern de la Unió de les Comores ostentat per Grande Comore, Forces Armades, oposició política i social (partits polítics i autoritats de les illes d'Anjouan, de Mohéli, de Grande Comore), missió de la UA

Síntesi:

Des de la seva independència de França el 1975, l'arxipèlag ha tingut un historial d'inestabilitat i s'han produït fins a 20 cops d'Estat i intents fallits d'enderrocar els règims existents. El 2001 es va aconseguir un acord constitucional pel qual s'establí una república federal amb presidències rotatòries cada quatre anys entre les illes de Grande Comore, Anjouan i Mohéli. No obstant això, la competència pel poder polític entre les diferents illes i els difícils equilibris en el complex sistema electoral dificulten la governabilitat de l'arxipèlag.

Durant l'any es va produir un **increment de la tensió com a conseqüència de la prolongació il·legal del mandat del president**. El mandat d'Ahmed Abdallah Sambi finalitzava el 26 de març però es va prolongar un any més mitjançant un referèndum que va ser boicotejat per l'illa de Mohéli, la menor de l'arxipèlag, a la qual li corresponia assumir la presidència rotatòria al país. Aquesta situació va desencadenar un clima de tensió en el si de les Forces Armades de l'arxipèlag, entre una part de l'Estat Major i l'Executiu. La població de l'illa de Mohéli va dur a terme importants mobilitzacions i la UA va pressionar per restablir la situació. L'enviat especial de la UA, Francesco Madeira, va intentar facilitar, entre març i maig, una sortida negociada al conflicte. El Tribunal Constitucional havia suprimit a principi de maig la llei que pretenia estendre el seu mandat, però Sambi va rebutjar la decisió del tribunal. El 13 de juny va ser assassinat el cap de les Forces Armades, el coronel Combo Ayoub, un fet que va accentuar la crisi i va provocar el desplegament dels cossos de seguretat davant els principals edificis governamentals. El militar era considerat fidel al president, i la seva mort va ser interpretada com un intent de pressió cap a Sambi. Finalment, el president **va arribar a un acord el 16 de juny amb els representants polítics de l'arxipèlag per celebrar les eleccions el novembre de 2010**, de manera que es van assentar les bases per posar fi a la crisi al país. El text harmonitza l'elecció del president de la Unió i dels governadors de les illes, i va establir una primera volta el 7 de novembre i una segona volta el 26 de desembre. Durant el període transitori Sambi va actuar com a president interí i es preveu que sigui substituït per un president de Mohéli a mitjan gener de 2011.

Finalment, al novembre es van celebrar les eleccions a Mohéli en un clima de calma segons van assenyalar observadors locals i internacionals. Tres candidats van passar a la segona volta: el més votat (27% de l'escrutini) va ser Ikililou Dhoinine, candidat del president Sambi, i el segon va ser l'opositor Mohammad Said Fazul, que va aconseguir el 21% dels vots. La segona volta, en la qual participa tota la població de l'arxipèlag, segons estableix el complex sistema electoral del país, es va celebrar el 26 de desembre enmig de denúncies per part de l'oposició de frau massiu a Anjouan a favor del candidat presidencial, Ikililou Dhoinine, que va resultar guanyador. Al mateix temps van ser escollits els candidats a governador de cadascuna de les illes.

Madagascar	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	President de l'Alta Autoritat per a la Transició Andry Rajoelina, líders opositors a l'exili, forces de seguretat de l'Estat

Síntesi:

Des de la fi del règim comunista, durant els anys noranta, l'illa ha viscut processos d'instabilitat política intermitents. La presa inconstitucional del poder per part de l'antic alcalde d'Antananarivo, Andry Rajoelina, amb el suport de l'Exèrcit, va generar una nova crisi política el març de 2009. Les dificultats per aconseguir un acord de repartiment del poder entre els principals líders polítics han portat a la paràlisi institucional i s'han produït brots de violència esporàdics.

Les convulsions polítiques i l'amenaça constant d'un nou cop d'Estat militar van mantenir l'illa molt a prop de la violència durant el 2010. **Els militars es van amotinar en dues ocasions, al maig i al novembre, exigint la fi del Govern del president de l'Alta Autoritat per a la Transició, Andry Rajoelina, que va ocupar el càrrec el 2009 després que l'Exèrcit forcés la sortida de l'anterior mandatari, Marc Ravalomanana.** Al motí de maig, dos soldats van resultar morts en els enfrontaments amb les forces lleials a Rajoelina, mentre que al novembre l'alçament va concloure sense víctimes després que la caserna en què es trobaven els insurrectes fos assetjada per l'Exèrcit. En ambdues ocasions més d'un miler de persones es van congregar al voltant dels militars revoltats exigint la dimissió de Rajoelina. **El president va fer públic el seu full de ruta al maig per posar fi a la crisi política i tornar a la normalitat constitucional, després d'haver rebut pressions per part del cap de l'Estat Major, André Andrianarivonirainy.** Els principals líders de l'oposició, a l'exili –Marc Ravalomanana, Albert Zafy i Didier Ratsiraka– van rebutjar la proposta de full de ruta i van exigir el compliment dels Acords de Maputo assolits el 2009 sota la mediació de l'expresident moçambiquès, Joaquim Chissano.

Al setembre, prop de 4.000 representants de formacions polítiques i organitzacions de la societat civil malgaixa es van reunir a Antananarivo en una Conferència Nacional destinada a assentar les bases de la IV Repú-

blica i un nou text constitucional. El document resultant va ser sotmès a votació al novembre i va ser aprovat amb la participació del 52% dels votants. **La nova Carta Magna redueix l'edat exigible per ocupar la presidència de 40 a 35 anys; es permet així la presentació de la candidatura de Rajoelina, i s'obliga qualsevol candidat que vol ocupar aquest càrrec a residir al país sis mesos abans de les eleccions, evitant així la concurrència dels principals líders de Madagascar a l'exili.** Seguint el full de ruta, està previst que les eleccions legislatives se celebrin el 16 de març de 2011 i la primera volta dels comicis presidencials el 4 de maig. Fins llavors, Rajoelina es mantindrà en el càrrec. Organismes internacionals com la UA i la UE van aprovar noves sancions contra els dirigents de l'Alta Autoritat, i va ser d'especial importància l'embargament econòmic imposat per l'entitat panafricana contra el president i 108 col·laboradors, a més de la suspensió de l'assistència financera a projectes de desenvolupament a l'illa per part de la UE.

b) Àfrica Occidental

Côte d'Ivoire	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Recursos Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne

Síntesi:

Des de l'esclat del conflicte armat l'any 2002, el país es troba dividit en dues parts: les zones controlades per l'aliança armada d'oposició Forces Nouvelles al nord i la zona controlada pel Govern, al sud. Malgrat la signatura de l'acord de pau el 2003, la situació ha romàs pràcticament en *statu quo* fins a la signatura de l'acord polític d'Ouagadougou el març de 2007, on es va acordar reactivar els processos de DDR, identificació de la població, celebració d'eleccions i desplegament de l'administració arreu del país, obrint una porta a la reunificació. La celebració d'eleccions presidencials al 2010 i la manca d'acceptació dels resultats per part del president Laurent Gbagbo van portar el país molt a prop d'un nou conflicte armat.

La celebració de les eleccions presidencials, cinc anys després de la fi de l'última legislatura i després de sis ajornaments, va reactivar els antagonismes i el discurs polític violent entre els principals candidats durant la segona volta; la violència va esclatar quan el president Laurent Gbagbo es va negar a reconèixer els resultats que atorgaven la victòria al seu oponent, Alassane Ouattara. El 31 d'octubre, 5,7 milions d'ivorians van ser cridats a les urnes. La primera volta va llançar un estret marge entre els principals candidats: Gbagbo (FPI, 38%), Ouattara (RDR, 34%) i Henry Konan Bédié (PDCI, 25%). El vot va evidenciar la fractura regional i ètnica del país. Ouattara i Bédié van segellar una aliança electoral sota l'aliança opositora, *Rassemblement des Houphouëtistes per la Démocratie et la Paix* (RHDP). El vot de la regió central, poblada majoritàriament per la comunitat baoulé, seguidors de Bédié, va ser decisiu per al resultat. El 28 de novembre es va ce-

lebrar la segona volta. Els resultats presentats per la Comissió Electoral assenyalaven la victòria d'Ouattara enfront de Gbagbo per vuit punts (el 54% enfront del 46%). No obstant això, el Tribunal Constitucional, presidit per un aliat del president, va invalidar els resultats de diversos districtes del nord i va sentenciar que Gbagbo era el vencedor dels comicis. **Tots dos candidats a la presidència es van invertir en el càrrec, i Ouattara va nomenar primer ministre el líder de la insurrecció del nord, Guillaume Soro.** Tropes de l'aliança armada d'oposició, Forces Nouvelles, i de la missió de pau, ONUCI, es van desplegar per protegir l'hotel Golf d'Abidjan, on s'havia refugiat Ouattara i el seu equip, que van rebre el suport unànim de la comunitat internacional. La UA i ECOWAS van suspendre el país en les seves institucions, la UE i els Estats Units van anunciar noves sancions econòmiques contra Gbagbo i els seus seguidors i Nacions Unides va aprovar una resolució en què exigia que es respectessin els resultats emesos per la Comissió Electoral i instava Gbagbo a abandonar el càrrec. Com a resposta, Gbagbo va exigir la retirada de la missió de pau de l'ONU, que va ampliar el seu mandat sis mesos més.

Durant els comicis, es van observar desplaçaments de tropes de les Forces Nouvelles cap a l'antiga zona de seguretat, i es van produir enfrontaments amb les Forces Armades a Tiebissou. No obstant això, els fets més preocupants de violència van tenir lloc a la capital econòmica, Abidjan, quan els seguidors d'Ouattara es van manifestar per exigir la dimissió de Gbagbo. Van morir, com a mínim, una cinquantena de persones en els enfrontaments amb la Policia i l'Exèrcit. A més, **va ser denunciada l'existència de fosses comunes i la desaparició de prop de 200 persones a barris de la capital, com Abobo i Yopougon.** En aquestes operacions estarien implicats membres de les forces de seguretat i mercenaris liberians. Prop de 20.000 persones van fugir del país, principalment cap a Libèria, i prop de 3.000 es van convertir en desplaçades internes per por a la reactivació del conflicte armat. A causa d'una situació cada vegada més alarmant, ECOWAS va decidir enviar un equip de mediació format pels presidents de Benín (Bonni Yayi), Cap Verd (Pedro Pires) i Sierra Leone (Ernest Bai Koroma) i pel primer ministre kenyà Raila Odinga en representació de la UA. La delegació va amenaçar Gbagbo d'emprar la força militar si no abandonava voluntàriament el càrrec.

Guinea	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Junta Militar, oposició política, forces de seguretat de l'Estat, moviments socials

Síntesi:

La mort del president Lansana Conté el desembre de 2008, després de més de dues dècades en el poder, va ser aprofitada per l'Exèrcit per donar un nou cop d'Estat i formar una Junta Militar. Encara que el seu màxim dirigent, el capità Musa Dadis Camara, es va comprometre al principi a retornar el poder a les organitzacions civils, la dilatació del període

transitori va augmentar el descontentament de la població. La manifestació popular de setembre de 2009 en contra del règim militar va concloure amb 157 civils morts a mans de les forces de seguretat. Cambra, després de patir un intent d'assassinat al desembre, va ser reemplaçat pel general Sekouba Konaté al capdavant del Govern militar que va implementar un full de ruta per al retorn a l'ordre democràtic.

La Junta Militar va liderar el retorn a la normalitat democràtica de Guinea després de la substitució del seu líder, Moussa Dadis Camara, exiliat a Burkina Faso després que un grup de militars intentés acabar amb la seva vida el desembre de 2009. El general Sekouba Konaté el va rellevar en el càrrec, va nomenar Jean-Marie Doré, cap de l'oposició, primer ministre i va publicar un calendari electoral destinat a retornar el poder a mans civils. Durant l'any es van produir nombroses detencions de membres de l'Exèrcit –als quals se'ls suposava una capacitat per obstaculitzar l'estratègia de transició de Konaté– i es van desplegar forces a la regió sud, coneguda com *forestière*, per evitar brots de violència per part de grups afins al líder deposat de la Junta, Camara.

Al juny es va celebrar la primera volta de les eleccions presidencials que van permetre el pas a la segona ronda de Cellou Dalian Diallo (43% dels vots) i Alpha Condé (18%). El president de la Comissió Electoral va ser revocat del càrrec quan un tribunal va dictaminar que havia invalidat fraudulenta 600.000 vots que afavoririen la candidatura de Condé. **La forta adscripció ètnica del vot –Diallo representa la majoria peul i Condé, els malinke, el segon grup ètnic del país– va servir com a element que va potenciar la violència entre els seguidors dels dos candidats.** Els partidaris de Diallo consideraven que era el moment que els peul dirigissin el país, ja que mai no havien ocupat la presidència. Els malinke, seguidors de Condé, es troben molt estesos entre els estaments militars i també entre els membres que conformen la Junta Militar. Davant la creixent inestabilitat i els xocs violents, protagonitzats per seguidors de tots dos partits als carrers de Conakry, la segona ronda es va endarrerir en dues ocasions; finalment es va celebrar el 7 de novembre. **Els resultats van capgirar els obtinguts a la primera volta, i van permetre que Alpha Condé obtingués la victòria amb el 52,5% dels vots.** La publicació de les xifres finals va alimentar els enfrontaments entre ambdós bàndols i d'aquests amb la Policia i membres de la Guàrdia Presidencial que pretenien contenir les protestes. La Junta va decretar l'estat d'emergència i van ser clausurades les fronteres del país a l'espera que el Tribunal Constitucional decidís sobre les impugnacions presentades pel partit de Diallo. Finalment, la Cort es va pronunciar a favor dels resultats oferts per la Comissió Electoral i va donar suport a la victòria de Condé, la qual cosa va obligar Diallo a assumir la seva derrota. Van morir un mínim de deu persones durant els enfrontaments a Conakry i prop de 200 van resultar ferides. **Es van produir denúncies sobre la participació de les forces de seguretat en la persecució i linxament de persones de la comunitat peul durant els disturbis.** Alpha Condé va oferir al partit de Diallo llocs en el nou gabinet executiu i va anunciar la seva intenció de crear una comissió d'investigació sobre els actes de violència política esdevinguts al país des de la seva independència amb la finalitat d'aconse-

guir la reconciliació dels guineans i superar la fractura ètnica.

Guinea Bissau	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, partits polítics d'oposició, Forces Armades, xarxes internacionals de narcotràfic

Síntesi:

La història de Guinea Bissau des de la seva independència de Portugal el 1974 inclou una successió de guerres civils i cops d'Estat que han impedit que el país aconseguixi l'estabilitat política a més d'avortar qualsevol intent de funcionament democràtic. La gran influència de les Forces Armades sobre la realitat política del país i els enfrontaments entre partits que representen diferents grups ètnics suposen un gran obstacle per a l'assoliment de la pau. La ruptura del pacte d'estabilitat signat el 2007 entre els principals partits polítics va ser, una vegada més, una oportunitat perduda per posar fi a la dinàmica violenta que domina la vida política. L'impacte cada vegada més gran de les xarxes del narcotràfic internacional a Àfrica Occidental s'havia convertit en un factor afegit a la crisi. L'assassinat del president, Joao Bernardo Vieira, el març de 2009 podria suposar l'inici d'una nova època de greu inestabilitat.

La inestabilitat es va mantenir durant l'any a causa de les persistents intrusions dels líders militars en les institucions polítiques del país. L'1 d'abril, el cap de l'Estat Major adjunt, Antonio Indjai, va enderrocar militarment el seu superior, José Zamora Induta,⁹ i, juntament amb un grup de militars revoltats, va retenir durant hores el primer ministre, Carlos Gomes Junior. **Gomes es va veure obligat a sortir del país després d'aquest fet i no va tornar fins al juny quan va assegurar que només renunciaria al seu càrrec si es duïen a terme els procediments democràtics per destituir-lo.** Aquest incident va posar en evidència la rivalitat entre Gomes i el president Malam Bacai Sanhá, que va assegurar que la situació estava sota control i va mantenir Indjai en el càrrec. L'enderrocament de Zamora i la retenció del primer ministre podrien estar vinculats, segons diversos analistes, amb l'ordre d'arrest de l'excap de la Marina, José Américo Bubo Na Tchuto, decretada per Gomes. Bubo Na Tchuto havia tornat al país després de l'assassinat del president João Bernardo Vieira i del cap de l'Estat Major, Batista Tagme Na Wai, el març de 2009. Estava acusat de ser un dels principals responsables d'un intent frustrat de cop d'Estat el 2008 i d'orquestrar l'assassinat de Na Wai, a més d'haver estat sancionat pels Estats Units per ser un dels principals líders del narcotràfic a Guinea Bissau. Malgrat el seu historial, Sanhá va decidir reinstaurar Bubo Na Tchuto en el seu càrrec a l'octubre. Arran d'aquesta situació, els **Estats Units i la UE van decidir suspendre la cooperació amb el país en matèria de reforma del sector de seguretat.** Així, la UE va suspendre la missió EU Security Sector Reform, present al país des de juny de 2008. Aquesta pèrdua de

suports va portar el president Sanhá a demanar el desplegament d'un contingent d'ECOWAS per apaivagar el país i resoldre les tensions creades entre els estaments militars. Els països de l'Àfrica Occidental van respondre amb l'aprovació d'una assistència tècnica per entrenar les forces de seguretat en la protecció de les autoritats i les institucions de l'Estat, i la creació d'un fons per finançar la retirada de membres de l'Exèrcit i la Policia.

Níger	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, Coordinadora de Forces per a la Democràcia i la República (oposició política)

Síntesi:

La intenció del president Mamadou Tandja de reformar la constitució per augmentar el nombre de mandats presidencials i perpetuar-se en el poder, va generar la mobilització dels grups opositors. L'oposició política nigeriana va sofrir assetjament continu i detencions, que intentaven presentar els seus membres com a traïdors i corruptes. La dissolució del Parlament i el Tribunal Constitucional, la convocatòria d'un referèndum i eleccions legislatives per al nomenament d'una nova cambra, van alimentar la crisi política al país, davant la condemna d'organismes africans i internacionals.

La deriva autoritària que el 2009 va protagonitzar el president Mamadou Tandja, amb la dissolució del Parlament i l'aprovació d'una nova Constitució que prorrogava indefinidament el nombre de mandats presidencials, malgrat el dictamen en contra del Tribunal Constitucional, va **culminar amb un cop d'Estat al febrer.** Els militars, liderats pel coronel Abdoulaye Adamou Harouna, es van fer amb el control del palau presidencial i van detenir Tandja, que va romandre en arrest domiciliari des de llavors. La Junta Militar, batejada com a Consell Suprem per a la Restauració de la Democràcia, va suspendre les institucions i la nova Carta Magna i es va comprometre a restaurar l'Estat de dret i combatre la corrupció. El comandant Salou Djibo va ser nomenat president i aquest, al seu torn, va triar un antic ministre de Comunicacions, Mahamadou Danda, per tal que ocupés el càrrec de primer ministre. Al novembre, després de la creació d'un Consell Consultiu i un Consell Constitucional amb representació de les forces polítiques i socials nigerines, la Junta va fer públic el calendari electoral previst per al retorn al règim democràtic. Aquest es va iniciar amb el referèndum constitucional que va transcórrer amb normalitat el 31 d'octubre. **El nou text es va aprovar amb el 90% dels suports, i incloïa reformes clau com la limitació dels mandats presidencials a dues legislatures** i l'obligatorietat que els parlamentaris tinguin un títol universitari per ocupar el seu escó. Els passos donats per la Junta per al restabliment del sistema democràtic van ser premiats pels donants –Banc Mundial, UE i els Estats Units– amb el restabliment de les línies de crèdit. ECOWAS, per la

9. Des de llavors José Zamora Induta es troba sota arrest sense que s'hagin presentat càrrecs contra ell.

seva banda, va readmetre el país en les reunions de l'organisme encara que només com a observador, i va exigir la posada en llibertat de Tandja.

Nigèria	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Recursos Interna
Actors:	Comunitats cristianes i musulmanes, partits polítics, milícies comunitàries

Síntesi:

Des de l'any 1999, quan el poder polític va tornar a mans civils després de successives dictadures i cops d'Estat, el Govern no ha aconseguit establir un sistema democràtic al país. Encara persisteixen grans diferències econòmiques i socials entre els diferents estats que conformen Nigèria, per la falta de descentralització, i entre les diferents capes socials, fet que fomenta la inestabilitat i els esclats de violència. Així mateix, les fortes divisions interreligioses, interètniques i polítiques alimenten la persistència de la violència arreu del país. La falta de transparència i la corrupció en el terreny polític són uns altres dels grans obstacles per a la democràcia a Nigèria. Les pràctiques mafioses i el recurs a l'assassinat polític com a estratègia electoral han impedit, almenys en els dos últims comicis presidencials, el lliure exercici del dret a vot de la població, augmentant el descontent i les pràctiques fraudulentes.

El 2010 es va iniciar amb dos escenaris de violència preocupants al país. D'una banda, la persistència dels enfrontaments intercomunitaris a la zona central –principalment en l'estat de Plateau– i, de l'altra, l'ampliació dels atacs perpetrats per la secta islàmica Boko Haram a l'estat nord de Borno. **L'escenari polític es va veure desestabilitzat també per la mort del president Umaru Yar'Adua el 5 de maig, que va ser succeït en el càrrec pel fins aleshores president en funcions, Goodluck Jonathan.** El fet que Jonathan fos un representant de les ètnies del sud (pertany a la comunitat ijaw de la regió del Delta) va generar confrontacions verbals amb la banca del nord del seu propi partit, el PDP, que li van negar el seu suport davant la ruptura del pacte intern que institueix la rotació en la direcció del partit –i per tant en la candidatura a la presidència– entre representants del nord i el sud. Aquesta manca de consens havia fet que Jonathan dissolgués el gabinet de govern al març, quan encara era president en funcions, i en creés un de nou amb figures properes que li permetessin exercir el seu mandat. Les eleccions presidencials, fixades en un primer moment pel gener de 2011, van ser posposades al 7 d'abril i nombrosos analistes van predir l'increment de la violència de cara als comicis. **L'esclat de diversos artefactes a Abuja l'1 d'octubre durant la celebració del dia de la Independència, que van causar 12 morts, podria ser una primera mostra que dona suport a aquestes tesis, ja que va desencade-**

Els múltiples atemptats amb bomba que es van produir al desembre indicarien un possible increment de la violència a Nigèria davant la proximitat de les eleccions presidencials

nar rumors sobre una possible estratègia per desprestigiar Jonathan.¹⁰ Tot i que el grup armat MEND havia reclamat la seva autoria, el president va assegurar dubtar de la identitat dels responsables de l'atemptat i va apuntar a la configuració d'un grup terrorista des de l'exterior però finançat per polítics del país. **Un nou atac a la capital el 31 de desembre, que no va ser reivindicat per cap grup, va causar la mort d'almenys 11 persones** en un mercat. A més, diverses persones van resultar ferides per dues explosions que es van produir durant un míting polític a Yenagoa (capital de l'estat de Bayelsa, al sud).

Durant el primer trimestre, els enfrontaments entre comunitats cristianes i musulmanes es van agreujar seriosament a Jos (Plateau), on van **morir més de mig miler de persones en una espiral d'atacs i venjança**. 162 persones van ser portades als tribunals per la seva implicació en els fets. La violència va persistir durant tot l'any encara que la seva incidència va ser menor que en anys anteriors, fet que va portar a aixecar el toc de queda a Jos al maig, establert des dels enfrontaments de 2008. No obstant això, l'explosió de diversos artefactes al voltant de Jos el 24 de desembre, que van acabar amb la vida de 38 persones, van desembocar en noves violències intercomunitàries que van provocar la mort de prop de 40 persones més i van ferir-ne almenys 190. Els atemptats van ser reivindicats per la secta islamista Boko Haram a través d'una pàgina web, encara que aquesta atribució va ser posada en dubte per la Policia. A partir del tercer trimestre, els fets de violència s'havien concentrat, però, a **l'estat de Borno (nord) on seguidors de la secta islamista Boko Haram van iniciar una sèrie d'atacs** contra comissaries de Policia i van alliberar 150 dels seus membres en un atac contra la presó de Maiduguri (capital de l'estat) al setembre. En aquesta ciutat es van succeir també els assassinats de membres de les forces de l'ordre i clergues musulmans, duts a terme per persones armades des de motocicletes, amb més de 25 víctimes des del mes d'agost. El portaveu de la secta va demanar a l'octubre una amnistia per a l'agrupació i l'alliberament dels membres de Boko Haram detinguts, i va justificar la violència de la secta com una resposta a la fustigació de les forces de seguretat contra els seus membres, la destrucció dels seus llocs de culte i l'assassinat l'any anterior del seu líder. Mohammed Yusuf.

Senegal (Casamance)	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern Interna
Actors:	Govern, grup armat MFDC i les diferents faccions

Síntesi:

Casamance és una regió senegalesa virtualment separada del país per Gàmbia on, des del 1982, el Moviment de les Forces

10. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

Democràtiques de Casamance (MFDC) demana la independència. L'enfrontament entre les Forces Armades i l'MFDC va tenir la seva màxima expressió de violència durant els anys noranta, i va concloure el 2004 amb la signatura dels acords de pau pel seu màxim líder, Diamacoune Senghor. Des de llavors han prosseguit els enfrontaments de baixa intensitat entre diferents faccions que no reconeixen l'acord aconseguit amb el Govern i que lluiten per augmentar el seu control sobre el territori.

Les activitats del grup armat MFDC es van barrejar amb les de la delinqüència comuna en reiterats assalts a vehicles a les carreteres que uneixen la província senegalesa amb Gàmbia; es van produir així mateix atacs esporàdics contra llocs de control i membres de l'Exèrcit, respostos per les Forces Armades amb forts operatius militars. **Les zones sobre les quals es va exercir més pressió militar van ser les fronteres amb Gàmbia i Guinea Bissau, però també els voltants de Ziguinchor, capital de Casamance, on es va arribar a emprar artilleria pesada.** El líder de la facció sud de l'MFDC, César Atoute Badiate, va proposar al Govern la represa de les converses de pau fora del país. Aquesta petició va ser contestada pel primer ministre, que va confirmar estar preparat per al diàleg però va insistir que aquest es desenvoluparia al Senegal.¹¹ La destitució al juliol de Badiate de la direcció de l'MFDC i de Jean Marie François Biagui com a secretari general del moviment, hauria generat xocs pel control sobre l'arsenal de l'MFDC amb els nous càrrecs, Ousman Niatang Diatta i Nkrumah Sané, segons diverses fonts periodístiques. Durant l'any almenys 13 persones, la majoria soldats, van morir per accions atribuïdes al grup armat. Al maig, Gàmbia va lliurar a les autoritats senegaleses quatre integrants de l'MFDC, els quals posteriorment van ser posats en llibertat i van declarar que renunciaven a la lluita armada per la independència.

c) Banya d'Àfrica

Djibouti – Eritrea	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Djibouti, Eritrea

Síntesi:

La demarcació fronterera entre ambdós països és una font de desacord i de tensió. Aquesta frontera va ser fixada de forma confusa el 1901 per un tractat entre França (la potència colonial a Djibouti) i Itàlia (la potència colonial a Eritrea). Aquesta demarcació irresolta va provocar que ambdós països s'enfrontessin el 1996 i el 1999. Aquest litigi es va agreujar a escala regional a causa de la tensió entre Eritrea i Etiòpia, ja que els Estats Units són un ferm aliat etiòp; a la guerra de Somàlia, on Eritrea dona suport a la coalició opositora, mentre que Etiòpia i els Estats Units donen suport al Govern Federal de Transició; i a la guerra a la regió etiòp d'Ogaden, on Eritrea dona suport a la insurrecció. Djibouti, país neutral en el conflicte de Somàlia, ha estat la seu de les últimes converses de pau entre part dels

actors somalis enfrontats. La seva situació és estratègica per al control del tràfic marítim al mar Roig (França i els Estats Units hi disposen de bases militars), i després de la guerra entre Eritrea i Etiòpia, Djibouti representa l'única sortida al mar per a Etiòpia.

Durant l'any es van produir importants avenços en la resolució del contenciós entre Eritrea i Djibouti. A la cimera de la Lliga Àrab, celebrada al març, el president eritreu, Isaias Afewerki, va sol·licitar la facilitació de canals de comunicació i mediació entre ambdós a diversos països de l'organització. Encara que Sudan va ser el primer que es va oferir per facilitar contactes, oferta que va ser acceptada per ambdues parts, al juny van arribar a un acord i van acceptar la mediació de Qatar per resoldre el contenciós fronterer. Segons l'acord, celebrat per Nacions Unides, l'emir de Qatar, xeic Hamad bin Khalifa, faria de mediador entre els dos països amb l'objectiu d'establir un mecanisme per a la resolució de la disputa i la normalització de les relacions bilaterals. Des de llavors, es van celebrar contactes en la més absoluta discreció. El secretari general adjunt de l'ONU per a Afers Polítics, B. Lynn Pascoe, va afirmar davant el Consell de Seguretat de l'ONU que el primer ministre qatarià, xeic Hamad bin Jassim bin Jabr Al-Thani, havia escrit al secretari general informant-lo que les tropes eritrees s'havien retirat de la zona en disputa de Ras Doumeira i de l'illa Doumeira i que observadors militars de Qatar s'havien desplegat a la zona a l'espera d'un acord definitiu del contenciós.¹²

Eritrea – Etiòpia	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Eritrea, Etiòpia

Síntesi:

El 1993, Eritrea es va independitzar d'Etiòpia, encara que la frontera entre ambdós països no va quedar clarament delimitada; aquest fet va provocar el seu enfrontament entre el 1998 i el 2000, amb més de 100.000 víctimes mortals. El juny de 2000 van signar un acord de cessament d'hostilitats, el Consell de Seguretat de l'ONU va establir la missió UNMEE per supervisar-lo i al desembre van signar l'acord de pau d'Alger. Aquest estableix que ambdós se sotmetrien a la decisió que acordi la Comissió Fronterera entre Eritrea i Etiòpia (EEBC, per les seves sigles en anglès), encarregada de delimitar i demarcar la frontera basant-se en els tractats colonials pertinents (1900, 1902 i 1908) i el Dret Internacional. L'abril de 2002, l'EEBC va anunciar el seu dictamen, que va assignar el disputat poblet fronterer de Badme (epicentre de la guerra i actualment administrada per Etiòpia) a Eritrea, decisió rebutjada per Etiòpia. Al final de 2005, Eritrea va decidir restringir les operacions de la UNMEE, frustrada pels nuls avenços pel que fa a la implementació de la decisió de l'EEBC a causa de la insuficient pressió sobre Etiòpia per tal que complís el dictamen, fet que va forçar la retirada de la UNMEE el 2008. Un any abans, l'EEBC havia finalitzat

11. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

12. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

els seus treballs sense poder implementar el seu mandat per obstruccions d'Etiòpia, i des de llavors la situació continua estancada.

Durant l'any no es van produir canvis pel que fa al contenciós entre els dos països. No obstant això, sobre el terreny es van produir alguns fets que no van contribuir a fomentar un clima de concòrdia. Al gener, **Eritrea va anunciar que les seves Forces Armades s'havien enfrontat a l'Exèrcit etiòp després d'una ofensiva llançada per aquest** a Zalanbessa, una de les zones en disputa a la frontera entre ambdós països, on haurien mort deu soldats etiòps. El Govern etiòp va desmentir aquest anunci i el va qualificar d'invenció d'Eritrea. D'altra banda, l'abril es va produir l'explosió d'una bomba a Adi Haro, prop de la frontera amb Eritrea. Van morir cinc persones com a conseqüència de l'explosió, de la qual representants locals del Govern etiòp van responsabilitzar els serveis d'intel·ligència eritreus, acusant-los d'intentar desestabilitzar el procés electoral que va tenir lloc a Etiòpia al maig. **Etiòpia va acusar novament Eritrea no només de donar suport a la insurgència somali sinó també de donar suport al grup armat separatista ONLF de la regió d'Ogaden.** En l'àmbit diplomàtic, **Eritrea va mostrar més voluntat d'acostament cap als països de la regió**, tal com va posar de manifest el secretari general de l'ONU; tanmateix, a la cimera de la UA de principi d'any Eritrea va acusar l'organització africana de bloquejar la seva presència en les seves cimeres, qüestió que va ser desmentida per la UA. Però, posteriorment, Eritrea va acceptar la proposta de la Lliga Àrab que algun país de la regió intervingués en el contenciós entre Djibouti i Eritrea. Aquest darrer país va acusar al setembre Nacions Unides de mantenir el silenci amb relació a la disputa fronterera, i de continuar ignorant la decisió que la Comissió de Fronteres entre ambdós països (EEBC) va prendre l'abril de 2002. Cal destacar que el **Panel de Savis de la UA**, en la seva 9a cimera celebrada a Alger entre el 12 i el 14 de desembre, **va instar que es duqués a terme un nou procés de pau i noves iniciatives per resoldre la disputa fronterera** entre Eritrea i Etiòpia.

Eritrea	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Autogovern, Identitat Interna Internacionalizada
Actors:	Govern, oposició política i social interna, coalició opositora política - militar EDA (EPDF, EFD, EIPJD, ELF, EPC, DMLEK, RSADO, ENSF, EPDF, EIC, Nahda)

Síntesi:

El règim del partit únic que governa Eritrea des de 1993, una antiga insurrecció que va contribuir a la caiguda del règim de Mengistu Haile Mariam a Etiòpia el 1991, ha governat el país

amb un autoritarisme marcat i ha silenciats i reprimit l'oposició política. El Govern liderat per l'antiga guàrdia de l'època de la independència es va enfrontar a una sèrie de moviments opositors que reclamen avenços a la democràcia i la governabilitat del país, respecte per les minories ètniques, més autogovern, reivindiquen l'àrab com a llengua oficial, acabar amb la marginació de l'islam al país i amb la imposició cultural de la comunitat tigray que du a terme el PFDJ, que controla tots els mecanismes de poder. Aquesta situació, a més de la política d'Eritrea a la regió de la Banya d'Àfrica, ha dut el país a un aïllament cada cop més gran

L'any 2010 va suposar un punt d'inflexió pel que fa a la pressió internacional cap a Eritrea per frenar el seu suport militar a la insurgència somali i, sobretot, en els intents de la fragmentada oposició politico-militar d'unificar posicions al voltant del seu objectiu d'enderrocar el president Isaias Afewerki. El règim eritreu es va veure sotmès a una creixent pressió i aïllament regional i internacional arran de les sancions establertes el desembre de 2009 pel Consell de Seguretat de l'ONU i la ruptura de relacions amb la majoria dels seus veïns, inclosa la pressió de l'organització regional IGAD, de la qual Eritrea en va deixar de ser membre el 2007, i de la UA. El Govern va intentar trencar aquest aïllament. Mentrestant, l'International Crisis Group (ICG) va alertar de la greu crisi econòmica i política interna que travessa el país i que podria provocar l'agreuament de la situació interna i el col·lapse de l'Estat, a causa de les pressions internes i externes.¹³

D'altra banda, la dividida oposició eritrea va intentar sumar esforços. L'esdeveniment més important i més esperat dels últims anys va ser la celebració d'un congrés nacional en què va participar l'oposició política i social. Així, deu organitzacions opositores eritrees van celebrar, entre el 31 de juliol i el 9 d'agost, la National Conference for Democratic Change (NCDC) a Addis Abeba per discutir un full de ruta que enderrocar el règim. La conferència va estar organitzada per la coalició opositora eritrea més gran, l'Eritrean Democratic Alliance (EDA), que va reunir 330 delegats de les nou comunitats que conviuen a Eritrea, així com de la diàspora, experts, membres de la societat civil i observadors internacionals. La coalició EDA –afectada per una forta divisió interna que l'aboca a la paràlisi permanent, segons diversos analistes– va aconseguir que vuit de les seves 12 organitzacions reunissin **els seus braços militars sota un únic comandament, fet que podria suposar un salt qualitatiu en la fragmentada i irregular activitat de la insurgència;** entre aquestes destaquen moviments històrics com el DMLEK, el RSADO i diverses organitzacions islamistes. No obstant això, la coalició opositora Eritrean People's Democratic Party (EPDP), creada a principi de 2010 i formada per l'Eritrean People's Party (EPP), l'Eritrean Democratic Party (EDP) i l'Eritrean People's Movement (EPM), es va dividir en la seva voluntat de boicotejar l'NCDC, fet que va provocar l'expulsió de

13. International Crisis Group. *Eritrea: The Sieged State*. Africa Report n°163. Nairobi/Brussel·les: ICG, 21 de setembre de 2010. <<http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/ethiopia-eritrea/163%20Eritrea%20The%20Siege%20State.ashx>>

l'EPM al novembre i va posar de manifest la divisió existent entre els diferents corrents polítics eritreus.

Etiòpia	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern (coalició EPRDF, liderada per el partit TPLF), oposició política i social, coalició opositora FDD (Medrek)

Síntesi:

El règim que governa Etiòpia des de 1991 s'enfronta a una sèrie de moviments opositors que reclamen progressos en la democràcia i la governabilitat del país, com també més grau d'autogovern. La coalició governamental EPRDF (Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front) està controlada pel partit Tigrayan People's Liberation Front (TPLF) de la minoria tigré que regeix el país amb un creixent autoritarisme amb el beneplàcit de les elits amhara. Existeix un descontentament al país amb el règim federal ètnic implantat per l'EPRDF, que no ha resolt la qüestió nacional, la qual cosa ha alimentat la consolidació d'una forta oposició política i social. Hi ha sectors polítics-militars que qüestionen el federalisme ètnic com a insuficient per a les seves demandes nacionals i altres sectors de les classes dominants i amb presència en el conjunt del país que consideren el federalisme ètnic un fre a la consolidació de l'Estat-nació, en paral·lel a les exigències d'una democratització de les institucions. En les eleccions de 2005 aquesta diversa oposició va suposar un repte per a l'EPRDF, que va reprimir amb duresa les protestes postelectorals, reticent a la competència multipartidista.

L'any 2010 es va veure marcat per l'elevat clima de tensió política derivat de la celebració de les eleccions legislatives al país i de la preocupació que pogués reproduir l'escalada de violència i repressió governamental que va tenir lloc el 2005. La coalició governant, **l'EPRDF, amb els seus aliats, va obtenir una contundent victòria en les eleccions del 23 de maig** en obtenir 545 dels 547 escons parlamentaris. No obstant això, **aquesta victòria es va veure entelada per les acusacions de frau i intimidació** realitzades per l'oposició, i per les crítiques de la UE i dels Estats Units, que van considerar que aquestes eleccions no havien complert els estàndards internacionals. HRW va denunciar la campanya de repressió, intimidació i restricció greu de la llibertat d'expressió a la ciutadania i els mitjans de comunicació per part del Govern duta a terme durant els mesos previs i les eleccions. La missió d'observació electoral de la UE va ser titllada de parcial pel Govern i sectors no governamentals afins i va patir amenaces i pressions diverses. La coalició opositora Medrek va presentar un recurs exigint la repetició dels comicis, argumentant que s'havien produït irregularitats, frau i intimidació contra els seus partidaris i els seus candidats, tot i que, primer, el Tribunal Suprem i, posteriorment, la Cort de Cassació van rebutjar els recursos presentats. A l'octubre va ser alliberada la principal líder opositora, Birtukan Mideksa, antiga jutgessa que presideix el principal partit opositor, l'UDF, després de passar quatre mesos a la presó, i després d'haver demanat l'indult del Govern. Aquesta decisió governamental, segons diver-

sos analistes, respon a les pressions de la comunitat internacional per les acusacions de frau en el procés electoral. Finalment, l'octubre el Parlament va ratificar Meles Zenawi com a primer ministre per cinc anys més.

Etiòpia (Oròmia)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern central, govern regional, oposició política (partits OFDM, OPC) i social, oposició armada OLF, IFLO

Síntesi:

Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de rebuig del poder central des dels anys setanta. L'oromo OLF sorgeix entre el 1973 i el 1974 i opera a la regió etiòp d'Oròmia, al centre i sud del país, en contra de la dictadura de Mengistu i amb l'objectiu d'establir un Estat independent per a la comunitat oromo. Malgrat les seves diferències, els moviments polítics i armats de caràcter nacionalista oromo van participar juntament amb altres moviments insurgents del país per enderrocar el règim de Mengistu el 1991. No obstant això, l'OLF es va desmarcar el 1992 del Govern de transició liderat pel partit TPLF de Meles Zenawi, que controlava la coalició en el poder, l'Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front (EPRDF), i des de llavors va iniciar la lluita armada contra el Govern central i contra altres moviments polítics oromos progovernamentals exigint la independència de la comunitat oromo. En diverses ocasions va col·laborar amb l'ONLF d'Ogaden en accions contra el Govern central.

Durant l'any es van continuar produint emboscades i enfrontaments esporàdics entre els cossos de seguretat etiòps i l'OLF, principalment a Western i Eastern Harerge (est d'Oròmia), a Bale (centre) i a Borena (sud). Els actes de violència no van poder ser verificats per fonts independents, però podrien haver causat diversos centenars de víctimes mortals, segons mitjans propers a la insurgència. No obstant això, es van produir dos fets on es va veure involucrada Kenya, que es van poder contrastar i van posar en relleu l'abast de la situació. Al gener, es van lliurar a les autoritats kenyanes un alt comandant de l'OLF i al voltant de 100 membres de la insurgència oromo, que posteriorment van ser traslladats a Etiòpia. Entre els combatents es trobava Lucho Bukhura, un dels comandants militars i cap de les relacions exteriors de l'organització, que va declarar que **el grup es trobava en el seu nivell més feble i fragmentat després de dècades de lluita, que no tenia cap possibilitat d'enderrocar el Govern i que en l'actualitat s'havia dividit en tres faccions amb adscripció geogràfica diferenciada**. L'OLF va destacar que les seves activitats no es veurien afectades per aquestes desercions, que va denominar grup de traïdors. D'altra banda, al novembre, les forces de seguretat kenyanes i etiòps van dur a terme una operació militar conjunta prop de Moyale contra un sector de l'OLF amb bases a la zona fronterera. Durant els atacs, dos oficials van resultar ferits i, segons fonts kenyanes, sis membres del grup van ser arrestats. L'OLF també va amenaçar les empreses estrangeres que pretenguessin adquirir terres per a usos

agrícoles a Oròmia i negociar amb el Govern sense consultar el poble oromo. Finalment, cal destacar que a final de setembre, l'OLF, afectat per divisions internes, va anunciar que després de diverses converses de pau en el si del grup i sota la mediació dels seus fundadors i alts càrrecs, havia acordat reconciliar i unificar l'organització.

D'altra banda, es van produir **pressions i intimidacions promogudes per la coalició governant EPRDF** i vinculades al transcurs de la campanya electoral al país. L'OLF i organitzacions de la diàspora simpatitzants amb la causa oromo van denunciar al març actes d'intimidació i assetjament, casos de tortures i execucions extrajudicials comeses pel Govern arreu del país, especialment a Oròmia, entre 2008 i 2010, en vigílies del procés electoral.

Txad – Sudan	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	Txad, Sudan, grups armats d'oposició txadians i sudanesos

Síntesi:

L'inici de la guerra a Darfur el 2003 va marcar la progressiva deterioració de les relacions entre ambdós governs, els presidents dels quals van ser antics aliats en el derrocament del president txadià Hissène Hauré per part d'Idriss Déby el 1990. Encara que durant el 2004 el Txad va intervenir entre el Govern sudanès i la insurrecció de Darfur, l'increment de la violència, l'afluència de població refugiada sudanesa cap a l'est del Txad i les incursions de les milícies progovernamentals sudaneses Janjaweed en aquesta zona van provocar nombroses crítiques cap a l'Executiu txadià per la seva política de neutralitat. Cal recordar que part dels grups armats de Darfur pertanyen a la mateixa comunitat que governa el Txad, els zaghawa. El 2004 es van configurar diverses insurreccions contra el Govern d'Idriss Déby, i des de llavors, ambdós Governos han estat donant suport a l'oposició armada de l'altre país.

La signatura i implementació positiva de l'acord de pau de gener entre el Txad i el Sudan va marcar l'evolució de l'any.¹⁴ Els contactes que es van produir el desembre de 2009 entre representants txadians i sudanesos i també la intervenció regional i internacional, van contribuir al fet que **al gener se signés un acord a N'Djamena per formalitzar les relacions i un protocol de seguretat a la frontera comuna**. Per culminar el procés, el president txadià, Idriss Déby, va realitzar una visita al febrer per formalitzar la situació i es va assolir l'acord final a Khartum. Amdós països es van comprometre a posar fi a les hostilitats i al suport de l'oposició armada de l'altre país, promoure la reconstrucció de les regions properes a la frontera comuna i establir patrulles mixtes transfrontereres compostes per uns 3.000 soldats d'ambdós països. Aquesta patrulla va ser desplegada al

març i liderada pel Sudan durant sis mesos fins a final de setembre, quan es va transferir al Txad la direcció de la força conjunta. El relleu va transcórrer amb total normalitat. En un pas més cap a la normalització de les relacions entre ambdós països, al juliol el president sudanès, **Omar al-Bashir, va visitar el Txad** en el marc de la 12a. sessió ordinària de la conferència de caps d'Estat de l'Organització d'Estats Sahel-Saharians (CEN-SAD).

Com a conseqüència de l'acord, ambdós països es van comprometre a posar fi a la presència de les revoltes respectives en els seus territoris, **decisió que va afectar més la insurrecció txadiana que a la sudanesa**.¹⁵ El gruix dels components txadians es trobava al Sudan i depenia en gran manera de Khartum, mentre que la insurgència sudanesa estava situada principalment a Darfur, de manera que l'acord va ser més beneficiós per als interessos txadians que per als sudanesos, que van obtenir menys rèdits polítics derivats de l'acord, segons diversos analistes. La combinació de la fragilitat i volatilitat de la insurrecció txadiana i la pèrdua del suport sudanès va provocar l'enfonsament parcial de la revolta.

Sudan	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progovernamentals, ètnies i subclans dinkas i nuer al sud

Síntesi:

L'any 2005 el grup armat SPLA i el Govern del Sudan van signar un acord de pau definitiu (CPA) que va posar fi a 20 anys de conflicte armat que havia enfrontat el nord amb el sud del país. La falta de concreció sobre diferents punts de l'acord està dificultant els avenços del procés de pau. D'altra banda, la conclusió del conflicte a escala nacional va provocar el ressorgiment dels recels i desavinences entre les diferents ètnies i clans que conviuen i competeixen per uns recursos escassos al sud del país. La contraposició entre les elits de Khartum i els estats de l'Alt Nil que controlen la riquesa econòmica sudanesa i la resta dels estats que conformen el país se situa en l'eix de les tensions que amenacen la pau al Sudan.

La materialització dels objectius polítics fixats per l'Acord de Pau Global el 2005 va centrar el debat i va aguditzar la situació de tensió al Sudan el 2010. A l'abril, **les eleccions presidencials i regionals van mantenir Omar al-Bashir i Salva Kiir en la presidència nacional i meridional**, respectivament. Tot i la constatació de frau i de la retirada de les candidatures a la presidència nacional de pràcticament tots els partits opositors, inclòs l'SPLM, els resultats van ser validats per la comunitat internacional. Bashir va oferir la vicepresidència sudanesa a Kiir, afavorint així el diàleg entre els dos rivals de cara a futures decisions.

14. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats) i 3 (Processos de pau).

15. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

El referèndum d'autodeterminació del sud, un dels objectius principals de l'acord de pau, va ser el segon focus d'instabilitat. Al començament d'any, **l'NCP i l'SPLM van aprovar conjuntament la llei per al referèndum, instituint que caldria la participació del 60% dels registrats com a votants per tal que el resultat es declarés vàlid i que la majoria simple seria suficient per determinar l'opció vencedora.** Tot i aquest primer pas, el registre de votants no es va iniciar fins al 15 de novembre, a causa del retard en la configuració de la Comissió per al Referèndum del Sud del Sudan. En total 3,9 milions de persones es van registrar per participar en el referèndum, en el qual es preveia una victòria per a l'opció independentista. No obstant això, **qüestions clau per al futur del nord i el sud del país, com la delimitació efectiva de la frontera, el repartiment dels beneficis del petroli, la nacionalitat i drets de ciutadania, l'explotació dels recursos hídrics del Nil o el pagament del deute extern no es van definir,** malgrat els continus intents de la comunitat internacional per facilitar l'acord entre Bashir i Kiir.¹⁶ **L'estancament més greu del procés es va produir, però, en la preparació del referèndum d'Abyei,** en el qual l'enclavament petrolífer pot decidir si es manté territorialment dins del nord o passa a formar part del sud. Durant l'any no es va aconseguir crear una comissió per al referèndum en l'enclavament, tampoc no es va definir qui serien susceptibles de votar i la delimitació de la frontera, dirimida pel Tribunal Internacional d'Arbitratge de l'Haia el passat any, va ser posada en qüestió per l'NCP a l'hora de fer-la efectiva. Finalment, la consulta d'Abyei no va tenir lloc i es van produir greus enfrontaments entre membres de la comunitat misseriya i l'SPLA, com també atacs a poblacions Dinka Ngoko. La tensió a la zona fronterera, amb denúncies sobre l'augment de tropes i violacions de l'alto el foc, titllades d'accidentals, va augmentar durant els últims mesos de l'any. Davant d'aquesta situació, Kiir va demanar a l'ONU el desplegament d'una força d'interposició a la frontera, proposada que va ser rebutjada per l'organisme que, tanmateix, va assegurar que reforçaria la seva presència de cara a la celebració del referèndum. **Nacions Unides va constatar al desembre que s'havien produït bombardejos de les forces aèries sudaneses a la regió del sud de Bahr al-Ghazal Occidental.** Encara que no es van registrar víctimes mortals, al voltant de 3.500 persones es van veure obligades a **desplaçar-se.**

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Burundi	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Govern Interna

Actors: Govern, oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU, FNL) i social, nou grup armat FNL

Síntesi:

El procés de transició política i institucional iniciat amb la signatura de l'Acord de Pau d'Arusha el 2000 va culminar formalment l'any 2005. L'aprovació d'una nova Constitució que formalitza el repartiment de poder polític i militar entre les dues principals comunitats, hutus i tutsis, i la celebració del procés electoral que ha conduït a la formació d'un nou Govern, intenten crear les bases de futur per superar el conflicte iniciat el 1993 i suposen la principal oportunitat per posar fi a la violència de caràcter etnopolític que afecta el país des de la seva independència el 1962. No obstant això, persisteix la desconfiança entre els partits polítics i les lluites de poder en el si del governamental CNDD-FDD, i entre el Govern i l'oposició política. A aquesta tensa situació cal afegir el repete positiu que el darrer grup armat del país, les FNL, s'ha sumat a la contesa política amb la renúncia a la violència.

La situació política va patir un greu deteriorament durant l'any i va deixar el país a les portes del reinici del conflicte armat. La campanya electoral, que va donar pas als diferents comicis celebrats entre maig i setembre, es va veure marcada per un clima de violència i denúncies per part de l'oposició de **contínues pressions i actes d'intimidació, dels quals es va responsabilitzar principalment el partit governamental CNDD-FDD i el mateix Govern.** En els primers comicis, les eleccions comunals celebrades el 24 de maig després de diversos retards, el partit governamental CNDD-FDD va aconseguir el 64% dels vots,

enfrent del 14% del principal partit opositor, les FNL, i el 6% del protutsi UPRONA, enmig d'**acusacions de frau realitzades per part de l'oposició.** La missió d'observació de la UE va defensar l'organització i els estàndards de les eleccions, i va manifestar el seu suport a la comissió electoral per la seva independència. Arran de les acusacions de frau, l'oposició va decidir boicotejar els següents comicis i es va iniciar una escalada de violència política. Les institucions van quedar controlades en la seva totalitat pel CNDD-FDD, fet que pot, segons diversos analistes, invalidar l'acord de repartiment del poder que havia estat vigent durant deu anys. **El Govern va prohibir als partits opositors que convoquessin concentracions i manifestacions,** després que es retiressin de les eleccions presidencials del 28 de juny –en què Nkurunziza no va tenir contrincants i es va registrar una baixa participació– i va reprimir amb duresa les activitats de l'oposició. Al mateix temps, es va produir una onada d'explosions de granades, atacs i incendis a les seus locals dels partits, la mobilització violenta de les seccions juvenils de les formacions polítiques i diversos casos de tortures comesos per la Policia. Les detencions i arrestos d'activistes i opositors van continuar

16. En aquest sentit, la UA va crear el Panel per a la implementació del CPA presidit per l'expresident Thabo Mbeki, Nacions Unides va instituir el Panel d'Experts per al Referèndum dirigit per l'expresident tanzà Benjamin Mkapa i els Estats Units van participar en la mediació entre els dos líders a través del seu enviat especial per al Sudan, Scott Gration, a més d'oferir la suspensió de les sancions que pesen contra el país en matèria econòmica i la supressió del Sudan de la llista d'estats terroristes a canvi que el referèndum se celebrés i el seu resultat es respectés. A més es van celebrar diverses reunions *ad hoc* per tractar la situació al Sudan, liderades per la IGAD i la UA, a Etiòpia i Líbia.

després de la celebració dels diferents processos electorals.

Paral·lelament, Agathon Rwaswa, el líder històric de l'antiga insurrecció i de l'actual partit opositor, les FNL, en la clandestinitat des de les eleccions municipals, va ser destituït del lideratge del partit. Posteriorment, va buscar refugi a la província de Kivu Sud (est de la RD Congo). La destitució de Rwaswa i la seva fugida a la RD Congo van ser l'avantsala de la reorganització de les FNL com a grup armat. La tensió va pujar un esglaió més quan al setembre es van trobar els cossos sense vida d'una vintena de persones. Encara que les autoritats van qualificar la violència d'actes de banditatge i es van detenir 22 persones, els mètodes utilitzats van respondre a un altre patró, segons la població civil de la zona. Aquestes accions, que implicarien **una reorganització de la insurgència**, van provocar el desplaçament forçat de la població. Posteriorment, al novembre, les FNL van actuar coordinadament amb el grup armat rwandès FDLR a la RD Congo.

Kenya	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Interna
Actors:	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil), SLDF, secta Mungiki

Síntesi:

La política i l'economia de Kenya han estat dominades des de la seva independència el 1963 pel partit KANU, controlat per la comunitat més nombrosa del país, els kikuyus, en detriment de la resta d'ètnies. El 2002, el successor de l'autoritari i cleptòcrata Daniel Arap Moi (en el poder els últims 24 anys) va ser derrotat per Mwai Kibaki amb la promesa d'acabar amb la corrupció i redistribuir la riquesa en un país pobre, agrícola i que basa el seu creixement en el turisme. No obstant això, les promeses incomplertes de Kibaki van fomentar un clima de frustració; Raila Odinga es va convertir aleshores en una amenaça a l'hegemonia en el poder de Kibaki, sense basar la seva campanya en l'afiliació tribal, sinó en el canvi i en la construcció d'una societat més justa. El frau electoral de desembre de 2007 va ser el detonant d'un brot de violència en què van morir 1.300 persones i unes 300.000 es van veure desplaçades. Després d'aquesta situació es va assolir un acord entre ambdós sectors a través de la creació d'un fràgil Govern d'unitat nacional. Paral·lelament, diverses zones del país es veuen afectades per disputes intercomunitàries per la propietat de la terra i també instigades políticament en període electoral, i les activitats il·legals de la secta Mungiki suposen un repte per a l'estabilitat del país.

Dues qüestions van marcar l'evolució del país durant l'any: l'aprovació del referèndum constitucional i l'autorització de la fiscalia del Tribunal Penal Internacional

(TPI) d'investigar els crims comesos durant el període de violència postelectoral de 2007-2008. Així, el Parlament va aprovar finalment l'abril l'esborrany de la Constitució amb les reformes acordades, fet que va donar llum verda a la celebració del referèndum constitucional el 4 d'agost. Encara que es va constatar un cert augment de la tensió durant les setmanes prèvies a la convocatòria, amb la celebració de manifestacions per part de col·lectius contraris a les reformes, la jornada va transcórrer sense incidents. L'opció a favor de l'aprovació de la reforma constitucional va vèncer el «no» al referèndum. El 67% de la població es va decantar pel «sí» mentre que el 30% dels votants es van oposar a la reforma. **Els líders del país van celebrar la consecució pacífica i transparent del referèndum** que pot establir les bases per posar fi a la corrupció, el patronatge polític, l'apropiació il·legal de terres i les disputes ètniques que han afectat el país des de la seva independència el 1963. D'altra banda, **els jutges del TPI van autoritzar el fiscal en cap, Luis Moreno Ocampo, a investigar els presumptes crims contra la humanitat durant la violència postelectoral**.¹⁷ Segons els lletrats, hi ha motius raonables per sospitar que es van cometre crims de lesa humanitat i les proves presentades per la Fiscalia van complir amb la normativa. El fiscal Moreno Ocampo va sostenir que els líders polítics de Kenya van organitzar i finançar els atacs a la població civil perpetrats després de les eleccions i va presentar als jutges els noms de 20 d'aquests responsables. Així, durant la segona meitat de l'any es van iniciar les investigacions, que van generar una important controvèrsia. Finalment, cal destacar que el Govern va continuar afectat per la paràlisi i els casos de corrupció, fet que va perpetuar la crisi política que pateix el país.

RD Congo	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Govern, Recursos Interna
Actors:	Govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició

Síntesi:

Entre el 1998 i el 2003 va tenir lloc a la República Democràtica del Congo l'anomenada «primera guerra mundial africana».¹⁸ La signatura de diversos acords de pau entre el 2002 i el 2003 va suposar la retirada de les tropes estrangeres i la configuració del Govern Nacional de Transició (GNT) on es van integrar l'antic Govern, l'oposició política, els grups armats RCD-Goma, RCD-K-ML, RCD-N, MLC i les milícies Mai Mai. A partir de juny de 2003, el GNT va estar dirigit pel president Joseph Kabila i quatre vicepresidents, dos dels quals pertanyien a l'antiga insurrecció: Azarias Ruberwa del RCD-Goma i Jean-Pierre Bemba de l'MLC. El GNT va elaborar la Constitució, confirmada el desembre de 2005. Entre juliol i octubre de 2006 es van celebrar eleccions legislatives i presidencials, en les quals Kabila va ser escollit president, i Jean-Pierre Bemba va quedar segon, enmig d'un clima d'alta tensió i acu-

17. Vegeu el capítol 5 (Drets humans).

18. Vegeu la síntesi de RD Congo (est) al capítol 1 (Conflictes armats) i la síntesi de la República Democràtica del Congo-Rwanda-Uganda en aquest capítol.

sacions de frau. La formació del nou Govern l'any 2007 no va frenar la inestabilitat i les disputes en l'àmbit polític.

Durant l'any es va mantenir el clima d'inestabilitat política. **El 30 de juny, durant la celebració del 50è. aniversari de la independència del país**, el president, Joseph Kabila, va destacar els importants avenços que s'havien produït els darrers anys, com la consecució de la pau a nivell intern i les millores de les relacions amb els països veïns, encara que la realitat sobre el terreny contradeia les seves paraules.¹⁹ La Comissió Electoral Independent (CEI) va fer públic el calendari electoral, després de les amenaces de la comunitat internacional al Govern de no aportar finançament al procés si es continuava demorant la seva publicació, tot i les múltiples dificultats logístiques i financeres pendents de resoldre. **La CEI va establir la data del 27 de novembre de 2011 per celebrar la primera volta de les eleccions presidencials i legislatives del país** i la segona volta, si aquesta fos necessària, el 26 de febrer de 2012, coincidint amb les eleccions legislatives provincials. Nacions Unides va manifestar la seva disposició a aportar la seva assistència tècnica i logística al procés, suport sense el qual seria difícil que el procés electoral fos lliure i transparent, segons ha assenyalat l'ICG. Aquesta organització també va afirmar que els avenços realitzats fins ara al país podrien fracassar a causa del creixent autoritarisme de l'Executiu de Joseph Kabila, la politització del sistema judicial, la persecució de l'oposició política i els defensors dels drets humans, l'estancament del procés electoral i els intents de modificar la Constitució en benefici del Govern, entre altres qüestions.²⁰ En aquest sentit, cal destacar que finalment Joseph Kabila va aconseguir forçar la retirada de la MONUC abans de les eleccions de 2011.²¹ Diverses lleis importants, com la del procediment electoral, la reforma constitucional i la descentralització van estar pendents de discussió al Parlament. Al juliol, l'antic president del Parlament i exsecretari general del partit governamental PPRD, Vital Kamerhe, va anunciar que presentaria la seva candidatura a les eleccions presidencials. Aquesta candidatura va aixecar expectatives perquè pot suposar el principal obstacle a la renovació de la presidència del Govern per part de Joseph Kabila.

Finalment, cal destacar en l'àmbit de la lluita contra la impunitat, l'assassinat del defensor dels drets humans Floribert Chebeya i l'inici del judici a Jean-Pierre Bemba per part de la CPI, dos anys després de la seva detenció.²² D'altra banda, la secretària d'Estat dels Estats Units, Hillary Clinton, va proposar **el control dels minerals procedents de zones en conflicte de la RD Congo**, iniciativa inclosa en el projecte de llei de reforma financera que promou el president nord-americà, Barack Obama. El projecte de llei estableix que les empreses nord-americanes han de garantir que els seus productes electrònics no contenen minerals procedents del conflicte de la RD Congo, segons va informar Global Witness.

19. Vegeu l'apartat de la RD Congo (est) al capítol 1 (Conflictes armats).

20. International Crisis Group. *Congo: A Stalled Democratic Agenda*. Africa Briefing n.º 73. Nairobi/Brusel·les: ICG, 8 d'abril de 2010. <<http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/central-africa/dr-congo/B73%20Congo%20-%20A%20Stalled%20Democratic%20Agenda%20ENGLISH.ashx>>

21. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

22. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

Rwanda

Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, grup armat rwandès FDLR, oposició política, sectors disidents del partit governamental RPF, diàspora rwandesa a RD Congo i a Occident

Síntesi:

L'arribada del colonialisme belga el 1916 va exacerbar les diferències ètniques entre la comunitat majoritària hutu i la minoria tutsi. Aquesta última va ser considerada superior i va ocupar el poder polític, econòmic i social al país de la mà de Bèlgica, en detriment de la majoria de la població. Aquesta situació va provocar un fort ressentiment i ja el 1959 es van produir els primers brots de violència etnopolítica contra la comunitat tutsi. Després de la independència el 1962, la comunitat hutu va prendre el poder. El 1990 va començar un conflicte armat entre el grup armat RPF, liderat per la comunitat tutsi d'Uganda, fugits el 1959, i el Govern hutu, que van arribar a un acord el 1993. Aquest acord no va ser respectat i els sectors extremistes hutus van dur a terme un genocidi entre abril i juny de 1994 de prop d'un milió de persones, majoritàriament tutsis però també sectors hutus moderats, davant la inacció de la comunitat internacional, que va retirar la missió de l'ONU que havia de supervisar l'acord. L'RPF va aconseguir enderrocar i expulsar el Govern genocida, cometent violacions greus dels drets humans. Fins i tot hi ha sectors que parlen d'un segon genocidi intern a més dels crims comesos per l'RPF en terres congolesees en la persecució dels responsables del genocidi de 1994, les antigues Forces Armades rwandeses i les milícies Interahamwe, rebatejades com a FDLR, i dels dos milions de refugiats ruandesos que van fugir a la RD Congo. Des de llavors, Kagame ha governat de forma autoritària, reprimint la dissidència política.

Rwanda va patir un deteriorament significatiu de la situació com a conseqüència de la gestió del procés electoral, que va posar de manifest l'autoritarisme del règim de Paul Kagame.

Aquest va guanyar les eleccions presidencials, celebrades el 9 d'agost, amb el 93% dels vots i una alta participació, després d'una campanya marcada per la intimidació i l'absència de llibertat d'expressió, segons sectors crítics i organitzacions de drets humans com HRW i Amnistia Internacional. Tres candidats opositors, entre ells Victoire Ingabire, líder del principal partit opositor, FDU-Inkingi, no es van poder presentar en no haver registrat els seus partits, segons el Govern, encara que aquests van denunciar que se'ls va impedir inscriure's i que van patir amenaces i intimidació. Ingabire va ser arrestada a l'abril, en arribar a Kigali del seu exili a Holanda, on ha estat els darrers 16 anys, per unes declaracions que el Govern va considerar que negaven l'existència del genocidi. Posteriorment, va ser alliberada però se li va prohibir concórrer als comicis, i

a l'octubre va ser novament empresonada, ja que segons la Policia les investigacions al voltant d'un antic líder rebel del grup armat FDLR, el major Vital Uwumuremyi, acusat de terrorisme i que es troba detingut a Kigali, l'havien implicada. Els càrrecs dels quals se l'acusa són compra i distribució d'armes i municions a organització terrorista i amenaça a la seguretat nacional.

Durant l'any es van produir algunes accions esporàdiques de violència. L'11 d'agost va explotar una granada a Kigali que va provocar dues víctimes mortals i set ferits; a l'abril es van produir altres atacs, quan el Govern va anunciar una reestructuració profunda de l'Exèrcit; i al maig, quan Kagame va ser confirmat com a candidat presidencial. Durant la campanya electoral van morir un periodista local tirotejat i un membre de l'oposició decapitat. Les missions electorals de la UA i de la Commonwealth van constatar uns comicis sense incidents però van qüestionar la limitada llibertat d'expressió. **Els Estats Units van expressar la seva preocupació arran de l'evolució de la situació a Rwanda** derivada del procés electoral, i va demanar al Govern que avancés cap a una governabilitat més democràtica. Finalment, van persistir les tensions diplomàtiques entre Rwanda i Sud-àfrica en paral·lel a la investigació al voltant del tiroteig que va patir l'excap de les Forces Armades rwandeses i general Faustin Nyamwasa, exiliat a Sud-àfrica des de febrer després de ser apartat del nucli dur del poder, controlat pel RPF.

Rwanda va patir un deteriorament significatiu de la situació com a conseqüència del procés electoral, que va posar de manifest l'autoritarisme del règim de Paul Kagame

Els tres països van continuar mantenint, en general, bones relacions. Després de l'operació Kimia II, que va tenir lloc l'any 2009, en la qual Rwanda va participar en suport de les Forces Armades congolese (FARDC), el país es va mantenir oficialment al marge de les operacions bèl·liques contra el grup armat rwandès FDLR a l'est de la RD Congo. No obstant això, en diversos moments del 2010 **sectors de la societat civil congolese van acusar Rwanda de continuar perpetrant operacions i incursions a la zona, amb el beneplàcit del Govern congolès.** A l'octubre va ser arrestat a París el secretari executiu del grup armat hutu rwandès FDLR, Calixte Mbarushimana, en compliment d'una ordre de recerca i captura del Tribunal Penal Internacional (TPI), anunciada a final de setembre. L'arrest de Mbarushimana es va produir un any després que el líder de les FDLR, Ignace Murwanashyaka, i el seu adjunt, Straton Musoni, fossin detinguts a Alemanya acusats de greus violacions dels drets humans a la RD Congo. No obstant això, diversos analistes van assenyalar que aquestes detencions no tindran un impacte en el grup armat a menys que no es dugui a terme un esforç concertat per perseguir els seus líders en el terreny i els seus finançadors. Rwanda va celebrar aquestes detencions.

D'altra banda, arran de la creixent inquietud a Uganda pel que fa al grup armat ugandès ADF/NALU, situat al territori de Beni, a Kivu Nord, i després de consultes entre les cúpules militars congolese i ugandese, al juny les FARDC van iniciar l'operació militar Rwenzori contra aquest grup. Aquestes operacions van provocar el desplaçament forçat d'unes 100.000 persones, operació que va minvar les capacitats del grup i que va continuar durant la resta de l'any. També cal destacar la continuació de l'operació Rudi II contra la presència del grup armat ugandès LRA als districtes d'Haut Uélé i Bas Uélé, a la província d'Oriental, al nord-est del país. Finalment, en el marc de l'aparent clima actual de cordialitat regional, a l'abril la Comunitat Econòmica dels Països dels Grans Llacs (CEPGL) va convocar, a Kinshasa, una reunió dels presidents dels parlaments de Burundi, Rwanda i RD Congo per estudiar assumptes relatius a la pau, la seguretat, la cooperació i el desenvolupament econòmic, amb la voluntat d'enfortir les relacions entre els països membres de l'organització.

RD Congo – Rwanda – Uganda	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Internacional
Actors:	Governos de RD Congo, Rwanda i Uganda; grup armat congolès CNDP, grup armat ruandès FDLR, grups armats ugandese ADF/NALU i LRA

Síntesi:

Entre 1998 i 2003 va tenir lloc a la República Democràtica del Congo la «primera guerra mundial africana», anomenada així per la participació de fins a vuit països de la regió.²³ La signatura de diversos acords de pau entre el 2002 i el 2003 va suposar la retirada de les tropes estrangeres hostils (Rwanda i Uganda, principalment). Aquestes justificaven la seva presència amb l'existència de grups insurgents en territori congolès als quals pretenien eliminar, davant l'absència de voluntat de les Forces Armades congolese per acabar amb aquests grups, mentre exercien el control i l'espoliació dels recursos naturals de l'est del país. La República Democràtica del Congo s'ha recolzat en aquests grups hostils a Rwanda i Uganda en favor dels seus propis interessos, principalment les FDLR, causants del genocidi de Rwanda el 1994. Les relacions entre els tres països, difícils per l'existència d'aquests grups i la fallida implementació dels acords per desmobilitzar o acabar amb aquests, han anat millorant lentament.

e) Nord d'Àfrica i Magrib

Marroc – Sàhara Occidental	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Internacional Autogovern, Identitat, Territori
Actors:	Marroc, República Àrab Sahraui Democràtica (RASD), grup armat Front Polisario

23. Vegeu la síntesi de la República Democràtica del Congo (est) al capítol 1 (Conflictes armats).

Síntesi:

Les arrels del conflicte es troben en el final del domini colonial espanyol al Sàhara Occidental a mitjan anys setanta. La distribució del territori entre el Marroc i Mauritània, sense que es tinguessin en compte el dret a l'autodeterminació dels sahrauís ni els compromisos sobre un referèndum d'independència a la zona, va suposar l'annexió de gran part del territori per part de Rabat i el desplaçament de milers de sahrauís, que es van refugiar a Algèria. El 1976, el moviment nacionalista Front Polisario va declarar un Govern a l'exili –la República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD)– i va llançar una campanya armada contra el Marroc. Les parts van acceptar un pla de pau el 1988 i des del 1991 la missió de l'ONU al Sàhara, MINURSO, supervisa l'alto el foc i s'encarrega de l'organització d'una consulta d'autodeterminació al territori. El 2007, el Marroc va presentar a l'ONU un pla per a l'autonomia del Sàhara Occidental, però el Front Polisario reclama la celebració d'un referèndum que inclogui l'opció de la independència.

La persistència del bloqueig en les negociacions entre el Marroc i el Front Polisario i el significatiu increment de la violència al Sàhara Occidental a partir d'octubre van contribuir a la negativa evolució de la situació a la zona respecte a l'any anterior. La decisió de Rabat de posar fi a una multitudinària protesta sahrauí –la més gran i llarga des de la fi de la guerra entre el Marroc i el Front Polisario el 1991– **va suposar el desmantellament forçós d'un campament i enfrontaments a El Aaiun, que van causar la mort d'almenys 13 persones al novembre.** El campament d'Agdaym Iziko reunia entre 8.000 i 20.000 persones, segons les diferents fonts, i a l'octubre s'havia instal·lat al desert com una forma de cridar l'atenció sobre la situació econòmica i social dels sahrauís. Encara que es va intentar rebaixar la dimensió política de la protesta –sense crides explícites a la independència–, la tensió va anar creixent i es va aguditzar amb la mort d'un menor sahrauí per trets marroquins. Després dels incidents de novembre, organitzacions de drets humans van poder confirmar la xifra oficial de víctimes oferta pel Marroc, 11 soldats i dos sahrauís, i no les denúncies del Front Polisario, que feien referència a 36 víctimes mortals. El Parlament Europeu va demanar una investigació a fons dels fets a Rabat, enmig de denúncies de tortures i desaparicions.²⁴ En aquest context, delegats del Polisario van advertir que el seu grup disposava d'armes, homes i voluntat per emprendre una guerra per l'autodeterminació del poble sahrauí.

L'assalt al campament va coincidir amb la tercera ronda de converses informals entre el Marroc i el Front Polisario a Nova York, que no va suposar avenços concrets, igual que les altres dues rondes celebrades en el transcurs de l'any.²⁵ A principi de 2010, Rabat va anunciar la creació d'una comissió consultiva per impulsar un procés de regionalització que començaria per les províncies del sud (Sàhara Occidental) i que reforça l'oferta marroquina d'autonomia per a la zona, enfront de les

demandes sahrauís d'una consulta que inclogui l'opció d'independència. Segons informacions que es van conèixer a l'agost, **l'enviat especial del secretari general de Nacions Unides, Christopher Ross, havia fet una avaliació negativa de les negociacions** en un document secret enviat als països que formen el Grup d'Amics del Sàhara Occidental.²⁶ En el text, Ross va plantejar que ni el Marroc ni el Polisario tenien voluntat política per donar un impuls al diàleg. L'informe va ser molt crític amb el Marroc, per la seva negativa a considerar algunes propostes dels sahrauís. Prèviament, el líder del Polisario, Mohamed Abdelaziz, havia enviat un dur missatge a Ban Ki-moon en què expressava la seva decepció per la falta de lideratge de l'ONU per complir el seu mandat al Sàhara Occidental i va denunciar que s'havia cedit davant les tesis de Rabat, quasi sense esmentar el referèndum reclamat pels sahrauís en les seves resolucions. En paral·lel, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar al maig l'extensió de la seva missió a la zona, MINURSO, sense ampliar el seu mandat a temes de drets humans.

Mauritània

Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Interna internacionalitzada Govern, Sistema
Actors:	Govern, oposició política i social, al-Qaida en el Magreb Islàmic (AQMI)

Síntesi:

Les arrels del conflicte es troben en el final del domini colonial espanyol al Sàhara Occidental a mitjan anys setanta. La distribució del territori entre el Marroc i Mauritània, sense que es tinguessin en compte el dret a l'autodeterminació dels sahrauís ni els compromisos sobre un referèndum d'independència a la zona, va suposar l'annexió de gran part del territori per part de Rabat i el desplaçament de milers de sahrauís, que es van refugiar a Algèria. El 1976, el moviment nacionalista Front Polisario va declarar un Govern a l'exili –la República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD)– i va llançar una campanya armada contra el Marroc. Les parts van acceptar un pla de pau el 1988 i des del 1991 la missió de l'ONU al Sàhara, MINURSO, supervisa l'alto el foc i s'encarrega de l'organització d'una consulta d'autodeterminació al territori. El 2007, el Marroc va presentar a l'ONU un pla per a l'autonomia del Sàhara Occidental, però el Front Polisario reclama la celebració d'un referèndum que inclogui l'opció de la independència.

El Govern maurità es va involucrar activament en la lluita contra al-Qaida al Magrib Islàmic (AQMI) durant l'últim any, participant en iniciatives regionals i en operacions militars més enllà de les seves fronteres, que es van saldar amb una vintena de víctimes mortals. A més d'integrar l'ordre conjunt de lluita antiterrorista al costat de Mali, Níger i Algèria²⁷ i de destinar efectius a maniobres militars, al començament d'any Nouakchott va anunciar una àmplia reorganització de l'Exèrcit argu-

24. Vegeu el capítol 5 (Drets Humans i justícia transicional).

25. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

26. El Grup d'Amics del Sàhara Occidental està format pels Estats Units, França, Espanya, Regne Unit i Rússia.

27. Vegeu el resum sobre Algèria al capítol 1 (Conflictes armats).

mentant la necessitat de millorar les seves capacitats de combat enfront d'activitats terroristes, tràfic de drogues i migració clandestina. L'estratègia mauritana també va incloure la creació d'una nova àrea militar a la zona limítrof amb Mali i Algèria, 45 nous llocs de control fronterer i tres grups d'intervenció especialitzada en operacions al desert. A mitjan any, una operació franco-mauritana en territori malià per intentar alliberar un ostatge gal va causar la mort de diversos milicians d'AQMI i va derivar en la posterior execució del ciutadà francès. Al setembre, **una altra incursió de tropes mauritanes a Mali va provocar la mort de 12 milicians d'AQMI i una desena de soldats, a més de dos civils malians**. L'oposició mauritana va exigir més informació sobre els objectius i circumstàncies d'aquestes operacions, i va criticar que a la primera operació s'havia prioritzat la cooperació amb «països estrangers» –amb referència a França– en comptes de l'ajuda regional. El president maurità, Mohamed Ould Abdelziz, va justificar aquestes accions argumentant que el seu Govern actuaria en el lloc on s'identifiqués perill, dins o fora del territori nacional.

Una altra de les iniciatives criticades per l'oposició va ser la llei antiterrorista, aprovada per l'Assemblea Nacional al juliol, després d'algunes modificacions del Consell Constitucional. La norma va ser catalogada d'abusiva i es van denunciar excessives competències de la Policia i els procuradors. Durant l'any, el Govern va impulsar algunes iniciatives complementàries a la lluita militar contra AQMI, com la visita d'imams a presons per persuadir milicians islamistes de l'abandonament de la violència i el reclutament de clergues per a la lluita contra el fonamentalisme religiós. Cal destacar també que la decisió de Mauritània d'excusar i extraditar un ciutadà malià vinculat a AQMI va ser clau per a l'alliberament a l'agost dels dos ostatges espanyols retinguts per l'organització durant 268 dies. En l'àmbit intern, l'any va estar marcat per les diferències sobre les condicions per entaular un diàleg entre el Govern i l'oposició, que exigeix que les converses es desenvolupin en el marc dels acords de Dakar signats el 2009 per posar fi a la crisi política oberta després del cop d'Estat de 2008.

Amèrica

a) Amèrica del Nord, Amèrica Central i Carib

Haití	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	MINUSTAH, Govern, oposició política i social

Síntesi:

Després de la sortida del país de l'expresident Jean Bertrand Aristide el febrer de 2004, que va evitar una confrontació

armada amb el grup rebel que havia pres bona part del país, es van desplegar consecutivament una Força Multinacional Provisional i una missió de manteniment de la pau de l'ONU (MINUSTAH) per ajudar el Govern provisional a restablir l'ordre i la seguretat. Tot i que després de l'elecció de René Prével com a nou president a principi de 2006 hi ha més estabilitat política, social i econòmica, encara persisteixen diversos problemes, com les acusacions de violacions de drets humans contra la MINUSTAH, les altes taxes de delinqüència, el control que exerceixen bandes armades en determinades àrees urbanes, les dificultats en el procés de Desarmament, Desmobilització i Reintegració, els alts nivells de corrupció, pobresa i exclusió social, o la falta de confiança i cooperació entre els principals partits polítics.

La dramàtica situació humanitària provocada pel terratrèmol del mes de gener i el brot de còlera del mes d'octubre, juntament amb la celebració de les eleccions presidencials al novembre, van provocar un augment notable de les mobilitzacions i els episodis de violència respecte a l'any anterior.²⁸

El Govern va estimar que més de 230.000 persones van morir, 300.000 més van resultar ferides i més d'1,5 milions de persones van resultar damnificades pel terratrèmol del 12 de gener, considerat la major catàstrofe humanitària de tota la història del país. A més dels actes de pillatge i saqueig que es van produir a Puerto Príncipe durant les setmanes posteriors al terratrèmol, diverses organitzacions de la societat civil van denunciar un increment substancial dels índexs de delinqüència i els actes de violència, tant en els campaments dels voltants de la capital (on s'amuntegaven fins a 700.000 persones) com en algunes de les principals barriades, com Cité Soleil, on s'estarien reorganitzant bandes juvenils vinculades al tràfic d'armes i drogues. En els mesos posteriors al terratrèmol es van produir nombroses mobilitzacions per protestar contra les precàries condicions de vida de la població afectada, per exigir la construcció d'habitatges o per garantir l'escolarització dels menors que habitaven en els campaments de damnificats. **Durant l'any també es van intensificar les protestes contra la MINUSTAH per part de col·lectius que estan en contra de la seva presència al país, com també de grups que acusen el contingent nepalès de la missió d'haver iniciat un brot de còlera**. A Cap Haitien, per exemple, dues persones van morir i 19 van resultar ferides al novembre durant les protestes de milers de persones contra la missió.

El segon focus de tensió al país van ser les protestes i disturbis que es van desencadenar quan es van donar a conèixer els resultats de les eleccions presidencials i legislatives celebrades el 28 de novembre. Les protestes, que van provocar el tancament temporal de l'aeroport de Port-au-Prince i la paralització de la capital i d'algunes de les ciutats més importants del país, van estar protagonitzades principalment pels seguidors d'un candidat –el popular músic Michel Martelly– que no va aconseguir la segona volta per un escàs percentatge de vots. 12 dels 18 candidats –inclosa la gua-

28. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

nyadora de la primera volta, Mirlande Manigat– van denunciar que a les eleccions hi va haver un frau massiu i favoritisme cap a Jude Celestine, cunyat de l'actual president René Préal i candidat del partit oficialista Inite, que segons els resultats fets públics disputaria contra Mirlande Manigat la segona ronda dels comicis prevista per al 16 de gener. Arran de les nombroses mostres de preocupació de la comunitat internacional i de la magnitud de les protestes –quatre persones van morir i deu van resultar ferides–, el Consell Electoral Provisional (CEP) va decidir postergar la confirmació dels resultats i va anunciar la conformació d'una comissió –integrada pels tres candidats presidencials que van obtenir més nombre de vots i per observadors nacionals i internacionals– encarregada de revisar els resultats dels comicis. A més, a instàncies de René Préal, l'OEA es va mostrar disposada a enviar una missió d'experts per avaluar i verificar el procés electoral. No obstant això, a final de desembre aquesta missió encara no s'havia desplegat perquè el Govern no havia especificat amb prou claredat el seu mandat i termes de funcionament.

Hondures	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern <i>de facto</i> liderat per Roberto Micheletti, Govern destituït liderat per Manuel Zelaya

Síntesi:

El 2009 la tensió política i social a Hondures es va incrementar notablement després que el president, Manuel Zelaya, anunciés la seva intenció de convocar un referèndum per reformar la Constitució i poder presentar-se a un nou mandat. Aquesta proposta va ser rebutjada per diversos partits polítics i considerada il·legal pel Congrés, l'Exèrcit i diverses institucions judicials i electorals. A més, la polarització social es va aguditzar entre els que donaven suport a l'agenda de transformació social i política de Zelaya, electe el 2005, i els que l'acusaven d'haver-se allunyat de les posicions majoritàries del seu propi partit i d'haver-se aproximat massa als governs que integren l'Alternativa Bolivariana para las Américas (ALBA), especialment a Veneçuela. La tensió al país va aconseguir el seu zenit a la fi de juny, després que Zelaya ordenés la destitució del cap de l'Estat Major Conjunt en haver-se negat a distribuir les paperetes de la consulta popular i l'Exèrcit prengué els carrers de Tegucigalpa.

Tot i que es van continuar produint mobilitzacions a favor de Manuel Zelaya, expresident deposat en cop d'Estat el 2009, la situació de polarització política i social es va reduir notablement respecte a l'any anterior. Al gener va prendre possessió del càrrec el nou president, Porfirio Lobo, posant fi al Govern *de facto* presidit per Roberto Micheletti. Lobo va fer una crida a la reconciliació nacional i va instar la comunitat internacional a reconèixer el nou Govern i a normalitzar les relacions diplomàtiques amb Hondures. Dies abans de la presa de possessió del càrrec de Lobo, el Congrés va aprovar una amnistia per als delictes comesos durant el cop d'Estat contra Zelaya i el posterior establiment d'un Go-

vern *de facto*. Aquesta amnistia, però, no inclou delictes per corrupció o violacions dels drets humans. Aquesta mesura va entrar en vigor a final de febrer tot i que la Comissió Interamericana de Drets Humans havia instat les autoritats hondurenyes a revisar-la. Per la seva banda, Manuel Zelaya es va exiliar a la República Dominicana, des d'on va continuar criticant la postura del Govern dels Estats Units durant el cop i acusant Washington de protegir els colpistes i d'impedir el seu retorn a Hondures. Zelaya també va exigir en diverses ocasions que li fossin retirats els càrrecs de corrupció i abús de poder, pels quals podria ser detingut i jutjat si torna a Hondures.

Pel que fa a la gestió del Govern de Porfirio Lobo, al mes de maig es va crear, amb la supervisió de l'OEA i dels Estats Units, la Comissió de la Veritat i de la Reconciliació, que té la missió d'aclarir els fets esdevinguts durant el cop d'Estat. No obstant això, **diverses organitzacions de la societat civil, com el Front Nacional de Resistència Popular (FNRP), van condemnar el cop d'Estat orquestrat per Micheletti i van denunciar que continua la repressió contra els partidaris de Manuel Zelaya.** En l'àmbit internacional, Porfirio Lobo va ratificar la decisió presa ja per Micheletti d'abandonar l'Aliança Bolivariana per les Amèriques (ALBA) i va destacar el suport rebut pels Estats Units en el seu intent de reactivar l'ajut econòmic i de normalitzar les relacions diplomàtiques amb els països de la regió. No obstant això, l'OEA va continuar mantenint una postura crítica amb l'Executiu hondureny i la major part dels països de la regió van continuar sense reconèixer el Govern de Lobo.

b) Amèrica del Sud

Bolívia	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)

Síntesi:

Al final de 2003, el llavors president Gonzalo Sánchez de Lozada es va exiliar als Estats Units després que la repressió de diverses protestes antigovernamentals provoqués, durant els mesos de febrer i octubre, més de 100 morts. Després d'un període d'incertesa en què dos presidents van assumir el poder de forma interina, Evo Morales va guanyar les eleccions el desembre de 2005, i es va convertir en el primer mandatari indígena del país. No obstant això, la seva acció de Govern, especialment la reforma agrària o la nacionalització dels hidrocarburs, es va veure obstaculitzada per la fèrria oposició al seu projecte polític per part de diversos partits polítics i de les regions orientals del país que, liderades pel departament de Santa Cruz, exigeixen més autonomia. La tensió i polarització política també es va incrementar per l'aprovació de la nova Constitució, rebutjada frontalment per l'oposició i els departaments de l'anomenada «mitja lluna», com també per les consultes sobre l'autonomia celebrades en els departaments orientals, considerades il·legals pel Govern central.

No es van produir fets de violència significatius ni mobilitzacions massives, però va persistir la tensió política entre el Govern i l'oposició, que en diverses ocasions va denunciar una deriva autoritària del president, Evo Morales, després de la seva clara victòria en les eleccions de 2009. **L'oposició va acusar l'oficialisme d'intentar controlar i polititzar el poder judicial i d'assetjar constantment organitzacions opositores i desenes de líders polítics**, empresarials o de la societat civil. En aquest sentit, per exemple, l'oposició va criticar l'intent del Parlament d'accelerar el processament contra tres ex-presidents –Jorge Quiroga (2001-02), Carlos Mesa (2003-05) i Eduardo Rodríguez (2005-06)– i un ex vicepresident –Víctor Hugo Cárdenas (1993-1997)– per diferents actuacions que haurien vulnerat la llei i l'interès general del país. L'oposició també va acusar el president de voler perpetuar-se en el poder, especialment després que, al mes de setembre, Morales anunciés la seva intenció de concórrer a un tercer mandat (2015-20). La nova Constitució aprovada el 2009 estableix que el president pot ser reelegit una sola vegada. El Govern considera que el mandat anterior a l'aprovació de la Constitució no compta, mentre que l'oposició considera que si vol aspirar a un tercer mandat s'hauria de reformar la Carta Magna.

El focus de més tensió política durant tot l'any van ser les eleccions regionals i municipals celebrades el 4 d'abril, en les quals el partit oficialista MAS es va imposar en cinc dels nou departaments bolivians. No obstant això, l'oposició va escurçar la distància que s'havia registrat en comicis anteriors i va obtenir la victòria als departaments de Santa Cruz, Beni i Tarija i en municipis tan importants com Sucre, La Paz i Oruro. Durant les setmanes anteriors a les eleccions la tensió ja havia augmentat a causa de la decisió del Govern central de desautoritzar la implementació dels estatuts d'autonomia aprovats als departaments orientals del país en considerar que no són legals ni jurídicament vinculants. Després dels comicis, el Govern va denunciar l'existència de frau a les Corts electorals de diversos departaments i va anunciar la seva intenció d'emprendre accions legals contra els seus representants. Al mes de maig, el Parlament va aprovar una llei anticorruptió que permet inhabilitar els governadors amb processos judicials en curs, com és el cas dels governadors opositors de Santa Cruz, Beni i Tarija. L'oposició, en considerar que aquesta llei encoratja la persecució política, va organitzar diverses mobilitzacions socials antigovernamentals i va amenaçar de desobeir la nova legislació. D'altra banda, en diferents moments de l'any es van produir mobilitzacions per part de diferents col·lectius per exigir millores laborals. Al desembre, per exemple, el col·lectiu de transportistes va tallar durant diversos dies una de les principals carreteres del país, mentre que milers de docents van col·lapsar la capital per reivindicar millores salarials.

Colòmbia – Veneçuela	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	Governos de Colòmbia i Veneçuela

Síntesi:

El desplaçament cap a la frontera amb Veneçuela del grup armat colombià FARC –a causa de la pressió militar de l'Exèrcit colombià– i la possibilitat que aquest s'hagi infiltrat i mantingui bases en territori veneçolà va obrir una crisi en les relacions diplomàtiques d'ambdós països. A més, la creixent cooperació militar entre Colòmbia i els Estats Units, basada en la implementació del Pla Colòmbia per a l'eradicació de cultius de coca i el suport a la lluita contrainsurgent, ha augmentat el malestar entre els països veïns que veuen amb recel la instal·lació de bases militars nord-americanes prop de les seves fronteres. D'altra banda, les diferències estratègiques dels governs colombià i veneçolà respecte al paper que han de tenir els Estats Units al sud del continent han alimentat l'antagonisme i l'enfrontament entre els dos països. Veneçuela pretén fer del procés d'integració d'UNASUR un mecanisme que pugui contrarestar la històrica influència dels Estats Units a la regió. Per la seva banda, Colòmbia continua sent un dels principals aliats de la potència nord-americana a la zona, la cooperació de la qual és clau per a la política del Govern colombià d'eradicació dels cultius de coca i lluita contra la insurrecció.

Durant els primers vuit mesos de l'any, la tensió va augmentar gradualment fins al trencament de les relacions diplomàtiques i la retirada dels respectius ambaixadors. Aquesta situació va ser provocada per les **denúncies públiques i davant del Consell Permanent de l'OEA del president colombià Álvaro Uribe sobre la presència de dirigents de les guerrilles en sòl veneçolà** i l'establiment de 82 campaments que podrien acollir fins a 1.500 combatents. La crisi va assolir nivells preocupants quan els governs d'ambdós països van ordenar les seves Forces Armades que es preparessin per assumir la defensa de la sobirania i el territori. Després de l'assumpció de la Presidència per part de Juan Manuel Santos al mes d'agost, la disposició de treballar per al restabliment de les relacions sobre la base del respecte mutu i el reconeixement de les diferències ideològiques, expressada pel nou dirigent, va produir una ràpida reducció de la crisi. Els dos governs, amb la mediació d'UNASUR, van fer un desplaçament de pragmatisme en passar pàgina dels episodis crítics per construir una relació que els permeti enfortir els llaços polític-diplomàtics i comercials, i la cooperació en matèria de seguretat, lluita contra el narcotràfic i la delinqüència transnacional. **Els mandataris van realitzar dues cimeres en dos territoris i van establir comissions binacionals per al comerç, la seguretat, el desenvolupament d'infraestructures i el desenvolupament social a les fronteres**, a més de designar els nous ambaixadors respectius.

Tot i que la tensió va disminuir sensiblement, a final d'any encara hi havia situacions conflictives no resoltes, que van ser objecte de tractament diplomàtic. Però, va ser notable la reciprocitat dels dos governs en matèria de captura i enjudiciament de persones acusades de la comissió de delictes a ambdós països. Per la seva banda, les Forces Armades de Veneçuela van iniciar el desplegament dels anomenats Districtes Militars al llarg de la frontera amb Colòmbia amb l'objectiu –segons el president Hugo Chávez– d'impedir incursions de la guerrilla o narcotraficants en territori veneçolà.

Equador	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (Congrés, organitzacions camperoles i indígenes contra l'acció de transnacionals extractives)

Síntesi:

Després d'una dècada de crisis polítiques constants –durant la qual hi ha hagut fins a sis presidents diferents– i mobilitzacions socials –de les quals destaquen les marxades indígenes o les protestes contra les transnacionals petrolíferes i mineres– Rafael Correa va guanyar les eleccions presidencials el 2006 amb la promesa de superar la inestabilitat sociopolítica crònica, de trencar amb els partits polítics tradicionals i de prioritzar l'atenció als col·lectius més exclosos del país. Correa va impulsar l'establiment d'una Assemblea Constituent amb l'objectiu d'aprovar una nova Carta Magna que permetés canviar el model polític i econòmic. Tant l'establiment com la composició dels poders d'aquesta assemblea van provocar nombrosos conflictes entre els partidaris i els detractors del president i entre el president i el Congrés.

El país va viure un dels moments de més tensió dels últims anys quan, a final de setembre, es va produir una revolta de centenars de policies i militars que va ser interpretada pel Govern com un intent de cop d'Estat orquestrat per l'oposició. Després de ser assetjat per desenes de policies durant hores, el president Rafael Correa va denunciar que durant l'intent de cop d'Estat es va atemptar fins i tot contra la seva vida i contra les del ministre de l'Interior i la presidenta de l'Assemblea Nacional. No obstant això, el líder de l'oposició, l'ex-president Lucio Gutiérrez, va negar qualsevol temptativa colpista i va denunciar l'intent per part de Correa de polititzar una protesta de policies i militars per qüestions estrictament salarials i laborals. En aquest sentit, Gutiérrez va advertir que la pèssima gestió política i econòmica de l'actual Govern podria comportar noves revoltes militars o socials. Segons algunes fonts, 13 persones van morir i diverses desenes van resultar ferides –entre elles Rafael Correa i el ministre d'Exteriors– durant l'operatiu de rescat del president i durant els disturbis que es van produir en diverses parts del país. En l'àmbit internacional, nombrosos governs i organismes internacionals (com l'ONU, l'OEA, UNASUR o la UE) van lamentar els episodis de violència i van expressar la seva solidaritat amb el Govern equatorià i el seu suport a l'ordre constitucional a l'Equador. UNASUR, per exemple, va exigir una condemna per als responsables del que va qualificar com a intent de cop d'Estat.

Poc després dels fets, el Govern va imposar l'estat d'emergència, va declarar que no hi hauria perdó per als responsables polítics de la revolta i va anunciar una profunda depuració i reforma dels cossos de seguretat de l'Estat. Les Forces Armades van obrir expedients disciplinaris contra els aproximadament 160 militars que van ocupar una pista de l'aeroport i els voltants del

El Govern equatorià va interpretar la revolta de centenars de policies i militars com un intent de cop d'Estat orquestrat per l'oposició

Ministeri de Defensa. Per la seva banda, la Policia va destituir el seu cap, es va disculpar públicament per la revolta i es va comprometre a fer una reforma profunda de la institució. En aquest sentit, 700 policies podrien ser sancionats i 120 d'ells fins i tot expulsats del cos de Policia. Per la seva banda, Lucio Gutiérrez va instar Rafael Correa a liderar un procés de reconciliació nacional i va recomanar que un organisme internacional, com la UE o l'OEA, investigués els fets del passat 30 de setembre.

Perú	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició armada (faccions romanents de Sendero Luminoso) i política i social (organitzacions camperoles i indígenes)

Síntesi:

L'any 1980, precisament l'any en què el país va recuperar la democràcia, es va iniciar un conflicte armat entre el Govern i el grup armat maoista Sendero Luminoso que es va perllongar durant dues dècades i que va costar la vida a més de 60.000 persones. A l'empara de la política contrainsurgent, durant els anys noranta l'Estat va sofrir una deriva autoritària de la mà d'Alberto Fujimori, que l'any 2000 es va exiliar al Japó després de ser destituït pel Congrés i acusat de nombrosos casos de corrupció i violació dels drets humans. Des de l'any 2008 les accions de faccions romanents de Sendero Luminoso s'han incrementat significativament a les regions de l'Alto Huallaga i, especialment, al Valle entre los Ríos Apurímac i Ene (VRAE). El Govern, que vincula Sendero Luminoso amb el narcotràfic, ha intensificat notablement les seves operacions militars en ambdues regions i s'ha negat a mantenir cap tipus de diàleg. D'altra banda, diversos col·lectius, especialment els pobles indígenes, han mantingut mobilitzacions periòdiques per protestar contra la política econòmica dels governs d'Alejandro Toledo i Alan García.

Es va reduir la freqüència i la intensitat dels enfrontaments entre les Forces Armades i les dues faccions romanents de Sendero Luminoso respecte a l'any anterior. El Govern va declarar que la seva política contrainsurgent (increment de la pressió militar sobre el grup, oferiment de recompenses, concessió d'amnistia i reinserció a aquells combatents que abandonin les armes i aprovació de mesures legislatives que impedeixen la participació electoral d'organitzacions vinculades a Sendero Luminoso) va comportar un notable increment en el nombre de detencions i va erosionar enormement la capacitat militar i política del grup. **El debilitament de Sendero Luminoso va ser especialment visible en el cas de la facció que opera a l'Alto Huallaga, dirigida pel camarada Artemio.** Així, l'Exèrcit va declarar haver recuperat el control sobre el marge dret del riu Huallaga i haver neutralitzat dos dels principals líders senderistes a la regió, *Izula* i *Rubén*. El mes de gener, *Artemio* havia anunciat una treva, assegurant que el seu grup només portaria a terme accions

defensives i de propaganda. El líder senderista va demanar una negociació al Govern per discutir una solució política al conflicte i va proposar la mediació de l'Església catòlica i del CICR. No obstant això, la treva es va trencar a mitjan any quan *Artemio* va aconseguir fugir d'un operatiu de l'Exèrcit contra un campament senderista a Huánuco. D'altra banda, el Govern va reconèixer que la facció de Sendero Luminoso, que opera al Valle entre los Ríos Apurímac i Ene (VRAE) té la capacitat militar i l'organització interna necessàries per dur a terme activitats de propaganda, reclutament i formació militar de joves. El Govern estima que aquesta facció, dirigida per Víctor Quispe Palomino, àlies *José*, disposa actualment d'uns 250 membres i té estrets vincles amb xarxes de narcotràfic. En aquest sentit, cal destacar la filtració d'un cable diplomàtic per part de Wikileaks, segons el qual el Govern peruà hauria demanat ajuda als Estats Units per combatre Sendero Luminoso i evitar l'«alliberament» de determinades àrees del país.

D'altra banda, durant l'any també es van produir diverses protestes. A la regió de Cuzco, **18 persones van resultar ferides i 25 van ser detingudes al mes de juliol durant unes mobilitzacions contra l'exportació de gas i en les quals centenars de persones van tallar diverses carreteres**. Posteriorment, al setembre, una persona va morir i 28 persones més van resultar ferides durant els enfrontaments entre la Policia i desenes de persones que protestaven contra un projecte d'irrigació que podria afectar la disponibilitat de terres fèrtils a la regió de Cuzco. Els manifestants van acusar la Policia d'actuar desproporcionadament, mentre que el Govern va denunciar que l'oposició aprofitava la proximitat de les eleccions regionals i presidencials per instigar diverses protestes. A la regió amazònica de Madre de Dios, almenys sis persones van morir (la majoria per impacte de bala) al mes d'abril durant les protestes de grups de miners contra l'aprovació d'un decret que regula la mineria aurífera artesanal. Després de quatre dies de vaga, el Govern va accedir a introduir reformes en la llei i els miners van acceptar dialogar amb l'Executiu. Al desembre, diverses persones van resultar ferides durant les protestes contra les activitats d'una empresa minera a prop de la ciutat d'Huaraz (departament d'Ancash), que, segons la població, podria contaminar les principals fonts d'abastament d'aigua de la regió.

Àsia

a) Àsia Central

Kirguizistan	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema, Govern, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, oposició social i política, grups armats regionals, Tadjikistan, Uzbekistan

Síntesi:

Des que es va erigir com a Estat independent l'agost de 1991, l'exrepública soviètica del Kirguizistan ha passat diversos períodes d'instabilitat i conflicte sociopolític. L'etapa presidencial d'Askar Akàiev (1991-2005), que va començar amb un impuls reformador, va derivar progressivament en autoritarisme i corrupció. El març del 2005, una sèrie de manifestacions que denunciaven frau en les eleccions d'aquell any es van transformar en una revolta social que va forçar la caiguda del règim. Les promeses de canvi del nou president, Kurmanbek Bakíev, van ser ràpidament diluïdes, i van donar pas a un model de presidencialisme autoritari, especialment a partir de final de 2007, corrupte i nepotista. Tot això en un context de dificultats econòmiques per a la població, tensions latents entre el nord i el sud del país, i exclusió de les minories ètniques dels àmbits de decisió política. Cinc anys després, l'abril del 2010, una nova revolta popular va desembocar en l'enderrocament del règim, amb enfrontaments que van causar 85 morts i centenars de ferits. Al Kirguizistan hi ha altres eixos de tensió, vinculats a la presència de grups armats regionals de tipus islamista a la vall de Ferganà (àrea entre el Kirguizistan, l'Uzbekistan i el Tadjikistan) i a les disputes frontereres amb països veïns.

El país va ser escenari entre abril i juny del segon canvi de règim per revoltes populars en només cinc anys i

d'una greu onada de violència amb dimensió interètnica que va causar al juny 429

morts i 2.500 ferits. Amb el precedent de diversos mesos de malestar social davant l'augment de preus i impostos i la corrupció, una sèrie de protestes a l'abril en diverses ciutats septentrionals –inclosa la capital, Bixkek–, reprimides amb violència per les forces de seguretat, van desembocar en el derrocament del règim. El president, Kurmanbek Bakíev, va fugir del país i l'oposició política, on hi havia excol·laboradors de Bakíev, va crear un Govern interí. Unes 85 persones van morir en les

revoltes i centenars de persones van resultar ferides. La caiguda de Bakíev va provocar un període d'instabilitat política, especialment al sud, feu del suport a Bakíev. Allà, a mitjan maig, sectors pro-Bakíev van ocupar temporalment algunes governacions locals i es van produir xocs violents entre alguns grups kirguisos i uzbeks, aparentment desencadenats pel suport d'un líder local uzbek, Kadyrjan Batyrov, al Govern interí. Aquests enfrontaments van ser l'avantsala d'una onada de violència iniciada el 10 de juny a Oix (sud) i que es va estendre a altres zones meridionals durant diversos dies. La violència del juny va provocar 429 víctimes mortals i 2.500 ferits. Nacions Unides va estimar que 400.000 persones van fugir de la violència (300.000 desplaçats i 100.000 refugiats) i hi va haver denúncies de violacions contra dones.²⁹ A més, barris sencers van quedar destrossats. La violència va adoptar una dimensió interètnica, tot i que el Govern interí i alguns analistes van advertir que els disturbis podrien haver estat planificats i provocats de manera que derivessin en violència intercomunitària. En

29. Vegeu el capítol 6 (Gènere).

aquest sentit, el Govern provisional va acusar l'entorn de l'expresident Bakíev, que va negar qualsevol implicació.

Després de diversos dies de pogroms, la violència va remetre i a final de juny es va celebrar en relativa calma el referèndum sobre la nova Constitució, amb un 70% de participació i un 90% de vots favorables al nou text, que transferia poders del president al primer ministre. La segona meitat de l'any va transcórrer en un context de fragilitat i inestabilitat, especialment al sud del país. L'alcalde d'Oix va advertir que no reconeixia les directives del Govern. A l'octubre es van celebrar eleccions parlamentàries, en un clima d'absència de violència, després de les quals es va donar pas a un Govern de coalició. A final d'any van començar també els judicis contra l'expresident Bakíev i altres persones del seu entorn per les morts durant les protestes d'abril. El procés es va iniciar en un context de tensió i les autoritats van atribuir a combatents islamistes dues explosions a l'exterior del lloc del judici. En aquest sentit, el Govern va informar de diverses operacions contrainsurgents dutes a terme des de novembre a Bixkek i a Oix, amb diversos morts i ferits. D'altra banda, a final d'any diversos milers de professors van iniciar protestes en zones del sud i el nord del país per reclamar millores salarials.

Tadjikistan	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Sistema Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, oposició política (Partit del Renaixement Islàmic) i social (grups regionals: gharmis, pamiris), antics senyors de la guerra, grups islamistes il·legals (Hizb-ut-Tahrir, Moviment Islàmic d'Uzbekistan [IMU]), Uzbekistan, Kirguizistan

Síntesi:

La tensió que assetja Tadjikistan està vinculada, en gran part, al conflicte armat de 1992-1997, que va enfrontar dos blocs marcats per fortes divisions regionals: l'aliança opositora de forces islamistes i sectors liberals anticomunistes (centre i est del país) contra les forces governamentals hereves del règim soviètic (nord i sud). L'acord de pau de 1997 va donar com a resultat un compromís de repartiment de poder, amb la incorporació de l'oposició al Govern. En la seva etapa de rehabilitació postbèl·lica, els problemes a què fa front el país inclouen tensions regionals (amb creixent descontent de la població leninabadi al nord del país vers els seus antics aliats del sud, els kulyabis, grup de població predominant en el poder després de la fi de la guerra), la presència d'alguns senyors de la guerra no desmobilitzats en algunes zones del país, el creixent autoritarisme del règim, la corrupció, els alts nivells de pobresa i desocupació, les tensions amb la seva veïna Uzbekistan, la inestabilitat associada a la seva frontera amb l'Afganistan i l'amenaça potencial de grups armats islamistes.

Va escalar greument la violència al país, amb diverses desenes de víctimes mortals a causa d'atacs rebels i operacions contrainsurgents. L'Exèrcit va llançar una

operació especial al setembre a la vall de Rasht, prop de la frontera amb l'Afganistan, com a reacció a **un atac insurgent aquest mateix mes contra un comboi militar, que va causar la mort de 25 soldats i ferides a més d'una dotzena.** El grup centreesiàtic Moviment Islàmic d'Uzbekistan (IMU) va reivindicar l'atac i ho va justificar com una represàlia per l'ofensiva del Govern contra l'islam al Tadjikistan, en referència al tancament de mesquites i la detenció de població musulmana. Els ministeris de Defensa i Interior van afirmar que l'excomandant de l'Oposició Tadjik Unida, Mullo Abdullo, hauria tingut un paper en l'atac. Segons alguns mitjans de comunicació, uns 60 membres de les forces de seguretat van morir des de l'inici de l'operació antiterrorista, balanç al qual s'afegeix la mort d'uns 20 insurgents i la rendició d'una trentena. A final de novembre, el dispositiu continuava, amb una àmplia presència militar a la zona. El president tadjik, Emomali Rakhmonov, va oferir una amnistia total als insurgents si aturaven els seus atacs, mentre que, posteriorment, des d'Interior es va advertir que l'operació seguiria fins que els seus líders fossin neutralitzats. La violència insurgent es va deixar sentir en altres moments de l'any, amb diversos atemptats. Entre els atacs, dos policies van morir i 25 persones van resultar ferides en un atemptat suïcida al setembre contra una comissaria a la ciutat de Khujand (nord), atac reivindicat per un grup desconegut, Jamaat Ansarullah. A més, cinc guàrdies d'una presó de la capital, Duixanbe, van morir a l'agost durant una operació de fugida de 25 presos amb càrrecs de terrorisme i intent de derrocar el Govern, entre altres. Així mateix, van tenir lloc **diversos judicis massius contra membres d'organitzacions islamistes il·legalitzades**, com Hizb-ut-Tahir, IMU o Jamaat ut-Tabligh. D'altra banda, el partit de Rakhmonov va guanyar les eleccions parlamentàries al gener, en uns comicis criticats per l'oposició per suposades irregularitats.

Uzbekistan	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema, Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, oposició política i social, grups armats islamistes, Tadjikistan, Uzbekistan

Síntesi:

El règim d'Islam Karímov, en el poder des de 1989 (primer com a líder del Partit Comunista uzbek i des de 1991 com a president del país independent), s'ha caracteritzat per la repressió sistemàtica de l'oposició política, social i religiosa, mitjançant un sistema polític personalista, el control ferri de l'espai públic i la vulneració de drets i llibertats. Des de final dels anys noranta, el país ha sofert atacs violents per part de grups islamistes clandestins, principalment del Moviment Islàmic d'Uzbekistan (IMU). La tensió al país va augmentar a partir de maig de 2005 arran de la repressió violenta per part del règim contra unes manifestacions a Andijan, que es va saldar amb diversos centenars de civils morts i més d'un miler de refugiats a països veïns.

Va augmentar la tensió durant l'any, amb pressions contra els sectors islamistes, periodistes i defensors dels

drets humans, principalment, mentre les dinàmiques regionals també van contribuir a aquesta escalada. Diverses organitzacions internacionals van denunciar la pressió intensificada sobre els periodistes independents al país. **A més, es van iniciar judicis massius contra persones acusades d'extremisme religiós**, incloent un judici militar contra 26 soldats acusats de pertànyer a l'organització islàmica Nur. Al seu torn, el Moviment Islàmic d'Uzbekistan (IMU), que defensa l'enderrocament del règim uzbek, va confirmar a l'agost la mort el 2009 del seu líder, Tahir Yuldash, al Pakistan i el nomenament d'un successor, Usmon Odile.

D'altra banda, **les autoritats uzbeques van incrementar els nivells de control policial i social a la ciutat d'Andijan** (escenari de la matança el 2005 per part del règim contra manifestants) **després de la caiguda del president a la veïna república de Kirguizistan**. Uzbekistan va obrir en un primer moment la frontera, tot i que després la va tancar a desenes de milers de persones que van fugir de la violència al sud de Kirguizistan al juny. El Govern uzbek va estimar que més de 100.000 les persones havien creuat al seu territori. La majoria d'aquestes van retornar al seu país a final d'aquest mes. També en relació amb el pla regional, es van agreujar les relacions amb Tadjikistan, pels plans tadjiks de construcció d'una gran presa i central hidroelèctrica, que Uzbekistan considera que tindrà un impacte molt negatiu sobre la seva indústria cotonera. Com a resposta, Uzbekistan va posar en marxa algunes mesures de pressió contra el país veí. A més, la frontera amb Tadjikistan també va ser focus de tensió militar. El règim uzbek va denunciar que 25 guàrdies fronterers tadjiks van entrar al seu territori, encara que posteriorment els van obligar a retrocedir. També es van registrar alguns incidents violents a la frontera amb Kirguizistan, amb alguna víctima mortal i diversos detinguts.

b) Àsia Meridional

Índia (Nagalàndia)	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, NSCN-K, NSCN-IM, NNC

Síntesi:

El conflicte que afecta l'estat de Nagalàndia es va originar després del procés de descolonització britànic de l'Índia (1947), quan va sorgir un moviment naga que reclamava el reconeixement de drets col·lectius per a aquesta població, majoritàriament cristiana, enfront de la majoria hindú índia. La creació de l'organització naga NCC el 1946 va marcar l'inici de les reclamacions polítiques d'independència per al poble naga, que, al llarg de les dècades posteriors, van evolucionar tant en contingut (independència de Nagalàndia o creació de la Gran Nagalàndia, amb la incorporació de territoris dels

estats veïns habitats per nagues) com en formes d'oposició; la lluita armada es va iniciar el 1955. El 1980 es va formar el grup armat d'oposició NSCN com a resultat de desacords amb sectors polítics més moderats, que, al seu torn, vuit anys després es va dividir en dues faccions, Isaac-Muivah i Khaplang. Des de 1997 l'NSCN-IM manté un acord d'alto el foc i negociacions amb el Govern indi, i l'NSCN-K va aconseguir un acord d'alto el foc l'any 2000; tanmateix, en els últims anys s'han multiplicat els enfrontaments entre les dues faccions.

La violència a l'estat de Nagalàndia va seguir la tendència a la baixa iniciada durant el 2009, a partir dels **acords de col·laboració** entre els grups armats d'oposició **NSCN-IM, NSCN-K i NNC**, que **es van reforçar al setembre amb un nou pacte** entre les tres formacions. Aquest tenia l'objectiu de llimar diferències, acabar amb l'expansió territorial i, entre altres qüestions, les parts es van comprometre a acabar amb l'extorsió, els segrestos i la violència. L'acord va ser vist pels grups armats com un pas endavant en el procés de pau de Nagalàndia. No obstant això, les contínues violacions del pacte per les diferents parts van conduir representants de la societat civil naga i de l'Església a instar, a final de novembre, a la convocatòria d'una reunió d'alt nivell entre els signants del Pacte de Reconciliació, que en acabar el 2010 encara no s'havia concretat. Al llarg de l'any es van produir alguns enfrontaments puntuals tant entre els grups insurgents com amb les forces de seguretat, que van portar a un intercanvi d'acusacions entre les parts de violar l'alto el foc, i que es van saldar amb la mort d'almenys tres insurgents i diverses detencions. Malgrat això, la reducció de la violència es va traduir en una **clara disminució del nombre de víctimes mortals**, que va passar de prop de 150 el 2008, a una vintena durant el 2009, i a **tres durant el 2010**.³⁰

A final d'any, les autoritats índies van fer públic l'informe sobre l'interrogatori a un dels líders del grup, Anthony Shimray, que segons fonts governamentals hauria confirmat la compra d'armes per part de l'NSCN-IM a la Xina per valor de 700.000 dòlars. Això confirmaria, segons el Govern, **l'intent del grup armat de rearmar-se, alhora que manté obert el procés de pau amb l'Estat**.³¹ L'assistència de diversos membres de l'NSCN-IM a una trobada organitzada pel CPI-M a Chhattisgarh també confirmaria l'existència d'enllaços entre els dos grups insurgents, segons fonts del Govern. D'altra banda, sis grups tribals units en l'Eastern Nagaland People's Organisation (ENPO) van reclamar al Govern un estat separat de Nagalàndia que compregui els districtes de Tuensang, Longleng, Kiphire i Mon així com tres subdivisions de dos districtes, en el marc de la Constitució índia. Aquesta demanda contrasta amb la de grups com l'NSCN-IM o NSCN-K, que aspiren a unificar tots els territoris de majoria naga, amb presència també als estats de Manipur, Assam i Arunachal Pradesh.

30. Xifres proporcionades pel *think tank* SATP <<http://www.satp.org/default.asp>>.

31. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Índia – Pakistan

Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Identitat, Territori Internacional
Actors:	Índia, Pakistan

Síntesi:

La tensió entre els l'Índia i el Pakistan va aprèixer amb la independència i partició d'ambdós països i la disputa per la regió de Caixmir. En tres ocasions (1947-1948; 1965; 1971) els dos països s'han enfrontat en un conflicte armat, reclamant la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat el 1947 va donar lloc a l'actual divisió i frontera *de facto* entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat es va traslladar a l'interior de l'estat indi de Jammu i Caixmir. El 1999, un any després que ambdós països duguessin a terme proves nuclears, la tensió gairebé va derivar en un nou conflicte armat, paralitzat per la mediació nord-americana. El 2004 es va iniciar un procés de pau, sense progressos substantius en la resolució de la disputa per Caixmir, encara que sí acostaments significatius sobretot en les relacions econòmiques. No obstant això, les acusacions índies al Pakistan sobre el seu suport a la insurrecció que actua a Jammu i Caixmir han persistit, com també episodis esporàdics de violència a la frontera *de facto* que divideix ambdós estats.

La tensió entre l'Índia i el Pakistan va persistir al llarg de l'any. Es van produir alguns gestos que podrien haver afavorit l'acostament entre ambdós països, com la represa a final de febrer de les converses de pau d'alt nivell –que estaven interrompudes de manera formal des del 2008–³² o la donació per part del Govern indi de 25 milions de dòlars al Govern pakistanès per fer front a les conseqüències de les inundacions que van tenir lloc en aquest país durant el mes d'agost. No obstant això, **l'intercanvi constant d'acusacions, així com la immobilitat dels dos estats en les qüestions prioritàries que calia discutir en les converses de pau, van impedir qualsevol avenç.** L'Índia ha acusat en reiterades ocasions l'agència d'intel·ligència pakistanesa (ISI) d'estar involucrada en els atemptats de Mumbai de 2008 i va filtrar documentació classificada que demostraria la seva implicació, un fet que el Pakistan va continuar negant. D'altra banda, el primer ministre indi, Manmohan Singh –que es va reunir amb el seu homòleg pakistanès, Yusuf Raza Gillani a Thimbu (Bhutan) en el marc d'una cimera organitzada per l'organització regional SAARC– va reiterar el posicionament del seu país pel que fa a les converses de pau, plantejant com a condició que el Pakistan posi fi al terrorisme transfronterer. Per la seva banda, el Pakistan va instar l'Índia a concretar el seu posicionament sobre qüestions clau com Jammu i Caixmir de cara a la represa de les converses i va culpar del col·lapse actual la inflexibilitat mostrada per l'Índia.

Al llarg de l'any, a més, es van registrar diversos episodis de violència que van contribuir a mantenir la tensió al llarg del 2010. Al febrer un atemptat a la ciutat índia

de Pune reivindicat per Lashkar-i-Taiba en-Almi –escindit de Lashkar-i-Taiba, grup armat responsable dels atemptats de Mumbai el 2008– va provocar deu morts i 57 ferits. A més, diversos **enfrentaments al llarg de la Línia de Control** (frontera *de facto* que divideix l'Índia i el Pakistan) van provocar la mort d'almenys tres soldats pakistanesos, dos soldats indis i dos civils que treballaven per a l'Exèrcit d'aquest país. Dos estats es van acusar mútuament en reiterades ocasions de violar l'alto el foc. Al llarg de l'any també va persistir la cursa d'armament nuclear d'ambdós països. Al desembre, el Pakistan va provar amb èxit el míssil terra-terra de mitjana distància Hatf-V, amb capacitat per portar ogives nuclears, pocs dies després que el seu veí fracassés en la prova d'una versió superior del seu míssil terra-terra amb un abast d'entre 2.500 i 3.000 quilòmetres.

Nepal

Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	Govern, Forces Armades, oposició política, social i armada

Síntesi:

El 1996 es va iniciar un conflicte armat que durant una dècada va enfrontar el Govern nepalès amb el braç armat del partit maoista CPN-M, el People's Liberation Army (PLA), que buscava enderrocar la monarquia i instaurar una república maoista, en un país afectat per l'absència de democràcia, la pobresa, el feudalisme i la desigualtat. Després de deu anys de conflicte armat i un autocop d'Estat pel qual el rei va assumir tots els poders de l'Estat el 2005, a final d'abril de 2006 el rei Gyanendra va decretar la reobertura del Parlament després de diverses setmanes d'intenses protestes socials que van costar la vida a una vintena de persones. Les protestes que van portar al derrocament del rei van ser organitzades per una coalició dels set principals partits democràtics d'oposició i els maoistes. Després de la caiguda de la monarquia, aquests van declarar unilateralment un alto el foc secundat pel Govern provisional. El novembre de 2006 es va signar un acord de pau que posava fi al conflicte armat i, posteriorment, es va proclamar la república. L'any 2008 es va establir una assemblea constituent que haurà de redactar la nova Carta Magna nepalesa.

Va continuar la tensió política i social imperant al país, que va desembocar en la dimissió del primer ministre, Madhav Kumar Nepal. Paral·lelament es va mantenir la tendència decreixent iniciada el 2007 en relació amb els atacs perpetrats per membres de la insurgència maoista, que van deixar un balanç de 37 víctimes mortals –12 d'elles civils, un membre de les forces de seguretat i 24 insurgents.³³ **Després de la renúncia de Nepal al juny, el Parlament va tractar de triar el nou primer ministre en 16 ocasions sense èxit**, ja que cap dels candidats que es va presentar va aconseguir el suport de la majoria, és a dir, 300 dels 599 escons del Parlament. La Constitució nepalesa estipula que les votacions del

32. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

33. Xifres proporcionades pel *think tank* SATP <<http://www.satp.org/default.asp>>.

primer ministre poden continuar de forma indefinida mentre hi hagi un candidat –en aquest cas el del partit del Congrés Nepalès (NC), Ram Chandra Poudel, després que tant el candidat del partit maoista (UCPN-M) com el del partit comunista (CPN-UML) es veiessin forçats a retirar-se per motius de frau electoral i disputes internes, respectivament. Després de l'últim intent fallit d'escollir el primer ministre, el Tribunal Suprem va dictaminar que els diputats no podran abstenir-se ni romandre neutrals durant la votació. Fins ara, els partits maoista i comunista havien optat per boicotejar el candidat de l'NC, i els partits madhesi havien estat neutrals. A principi de gener de 2011 es va anul·lar la que havia de ser la dissetena ronda de votacions davant la retirada de Poudel, l'únic candidat al càrrec, després de les amenaces de la resta de partits de votar en contra. En acabar l'any, tant l'NC com el CPN-UML es mostraven disposats a formar un Govern de consens amb presidència rotatòria. El partit maoista, d'altra banda, es va mostrar favorable a aquesta opció només en el cas que fos el seu partit qui ocupés en primer lloc el càrrec de primer ministre, la qual cosa va provocar recel entre les dues formacions, per a les quals l'UCPN-M no ha d'ocupar aquest càrrec fins que el procés de pau hagi finalitzat.

Aquest estancament polític es va reflectir també en la incapacitat dels tres principals partits-UCPN-M, CPN-UML i NC per posar-se d'acord a l'hora de redactar **la nova Constitució**. A principi d'any les tres formacions van posar en marxa el Mecanisme Polític d'Alt Nivell, acordat el mes de gener per aquestes agrupacions per posar fi a l'estancament en el procés de redacció de la Carta Magna. No obstant això, **la redacció es va haver de prorrogar un any a conseqüència de la falta d'acord**, principalment en relació amb la desmobilització i integració dels combatents maoistes. En aquest context, al llarg de l'any es van produir nombrosos intercanvis d'acusacions i amenaces entre els partits –el líder maoista Prachanda va arribar a amenaçar de reprendre les armes si les demandes del seu partit no eren escoltades. També es van produir **episodis de violència i mobilitzacions per part dels seguidors dels diferents grups**, principalment entre l'UCPN-M i el CPN-UML, especialment greus durant el procés de redacció de la Constitució i durant els mesos previs a la dimissió de Kumar Nepal. Al maig, el partit maoista UCPN va convocar una vaga general per reclamar la dimissió del primer ministre, i va impulsar mobilitzacions que van ser secundades per 150.000 seguidors maoistes. D'altra banda, la missió de l'ONU va perllongar el seu mandat fins al 15 de gener de 2011. L'ONU va instar el Govern del Nepal i els partits polítics a aprofitar les últimes setmanes de la UNMIN al país per avançar en la integració dels excombatents maoistes a l'Exèrcit. A final d'any, el Govern va anunciar que un comitè especial (SC, per les sigles en anglès), format per representants dels principals partits, substituirà la missió de l'ONU en el control del procés de desarmament, rehabilitació i reintegració dels aproximadament 19.600 excombatents del PLA. Fins ara, les discrepàncies entre el partit maoista i la resta de formacions pel que fa al procés de reintegració dels excombatents ha estat un dels principals obstacles per a la finalització del procés de pau.

Nepal (Terai)

Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, organitzacions madhesi polítiques (MRPF) i armades (JTMM, MMT, ATLF, entre d'altres)

Síntesi:

La tensió a la regió de Terai (situada al sud del país, al llarg de la frontera amb l'Índia) va sorgir a causa de la marginació històrica de la població madhesi i la insatisfacció generada pel procés de pau iniciat el 2006 i que va posar fi al conflicte armat que des de 1996 assolava el país. La població de Terai –entorn de la meitat de la població del país– ha sofert una exclusió històrica, política, social i econòmica. La signatura d'un acord de pau i l'aprovació d'una Constitució interina que ignorava els sentiments de greuge i les demandes de més reconeixement van portar a les organitzacions madhesi a iniciar protestes durant els primers mesos de 2007, que van desembocar en violents enfrontaments amb la policia i els maoistes.

Va continuar la tendència de disminució de la violència i la tensió a la regió, iniciada el 2009. Encara que es van continuar produint **enfrontaments de caràcter violent entre els grups armats d'oposició que operen a la regió de Terai**, i entre aquests i les forces de seguretat, el nombre de morts es va reduir respecte a anys anteriors, amb un balanç d'**una quinzena de víctimes mortals el 2010**. El major nombre de morts es va registrar durant el primer trimestre de l'any, durant el qual van morir nou persones, majoritàriament membres de la insurgència. A més, al llarg de l'any es van detenir diversos membres dels grups armats d'oposició madhesi que operen a Terai. **150 integrants més del grup armat ATMM es van rendir** i van lliurar les armes a les autoritats de Birgunj. El líder del grup armat **MMT va afirmar que la seva organització estava disposada a dur a terme negociacions de pau** amb el Govern si aquest creava les condicions adequades.

En l'àmbit polític, el partit madhesi MJF-N va convocar una vaga general per reclamar la implementació dels 22 punts de l'acord al qual havia arribat el Govern nepalès amb les organitzacions madhesi en el passat. Va destacar també **la reactivació de l'aliança entre els quatre partits madhesi** durant el procés d'elecció del nou primer ministre nepalès. A més, els quatre partits van amenaçar d'obstruir la campanya iniciada a principi de setembre per la Comissió Electoral (CE) per actualitzar el cens, denunciant que l'obligació imposada per la CE de disposar del document d'identitat per poder obtenir la nova targeta electoral deixaria fora del procés molts ciutadans madhesi que no compten amb aquest document, i van reclamar una alternativa per a aquest col·lectiu. A final d'any, un d'aquests partits, el TMLP, va patir una escissió, liderada per Mahendra Raya Yadav, que ara encapçala el nou partit TMLP-Nepal.

Pakistan	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), oposició armada (milícies dels talibans)

Síntesi:

El 1999 un cop d'Estat, perpetrat pel general Pervez Musharraf, va posar fi al Govern del llavors primer ministre Nawaz Sharif; aquell Govern i els previs va ser acusats de mala gestió i corrupció. El cop d'Estat li va valer al nou règim militar l'aïllament internacional; tanmateix, aquest aïllament va acabar després dels atemptats de setembre de 2001, quan Musharraf es va convertir en el principal aliat dels Estats Units a la regió en la persecució a al-Qaida. La perpetuació de Musharraf en el poder, l'ostentació simultània de la Prefectura de l'Estat i de les Forces Armades, els intents de posar fi a la independència del poder judicial o la creixent força de les milícies talibanes a les zones tribals del país, frontereres amb l'Afganistan, són alguns dels elements que han explicat durant anys la fràgil situació política del país. El 2008 Musharraf va dimitir com a president després de la seva derrota en les eleccions legislatives, i va ser substituït en el càrrec per Asif Ali Zardari.

Els elevadíssims nivells de violència que es van produir a les principals ciutats del país van continuar la tendència creixent de l'any anterior. A **Lahore**, província del Panjab, més de **260 persones van morir en diferents atemptats reivindicats per la insurgència talibana**.³⁴ El ministre d'Interior, Rehman Malik, va assegurar que el Govern s'estava plantejant la possibilitat d'estendre les operacions de contrainsurgència al sud de la província del Panjab. A principi d'agost, el president, Asif Ali Zardari, va afirmar que estava disposat a reconsiderar la possibilitat d'iniciar negociacions amb els talibans al Pakistan i va assenyalar que el diàleg mai no s'havia tancat. Els atacs, fruit de la violència sectària entre les comunitats xiïta i sunnita, es van estendre també a la província de Sindh, on van causar més de 40 víctimes mortals al llarg de l'any.³⁵ També al Punjab, es va produir, a principi de gener de 2011, **l'assassinat del governador de la província, Salman Taseer**, a mans d'un dels seus guardaespalles. Aquests altíssims nivells de violència continuada van provocar intensos disturbis per protestar per la incapacitat de la Policia per garantir la seguretat en diferents ciutats de les províncies del Sindh i el Panjab. També es van registrar diversos incidents violents a Azad Caixmir, província que ha començat recentment a veure's afectada per la violència armada. Un altre focus de tensió es va produir a la ciutat de Karachi, capital de la província del Sindh, on els enfrontaments entre els partidaris de l'MQM –principal partit a Karachi actualment en el poder i que compta amb el suport majoritàriament de comunitats d'origen Muhakhir– i de l'ANP –tercera força política a la ciutat i que compta amb el suport de comunitats d'origen paixtu– van deixar **un balanç d'entre 270 i 350**

víctimes mortals, segons diferents fonts. El detonant d'una de les onades de violència que va viure aquesta ciutat durant el 2010 va ser l'assassinat, a principi del mes d'agost, d'un líder de l'MQM, Raza Haider, fet que va desencadenar la mort d'un centenar de persones en enfrontaments i protestes durant la primera quinzena d'agost. La violència es va reactivar novament a l'octubre arran de la convocatòria d'eleccions a Karachi, que tenien com a objectiu ocupar la vacant de Haider, i que es va saldar amb un altre centenar de morts i al voltant de 80 ferits.

L'any va acabar amb un augment de la inestabilitat també en l'àmbit polític. **El PPP**, principal partit del país, liderat per Asif Ali Zardari, **va acabar governant en minoria després que dos dels partits amb els quals formava Govern abandonessin la coalició**. El primer a fer-ho va ser el Jamiat Ulema-i-Islam Fazl (Juif) –vuit diputats–, a principi de desembre, després de les desavinences amb el PPP arran d'un escàndol de corrupció. A final de mes, també es va retirar del Govern l'MQM –25 diputats. El detonant de la ruptura van ser unes declaracions del ministre d'Interior de la província de Sindh, Zulfikar Mirza, membre del PPP, que va acusar l'MQM de ser el responsable de les diferents onades d'assassinats polítics a Karachi. Altres motius que va al·legar l'MQM van ser la pujada dels preus dels carburants i la política fiscal del Govern. A principi de 2011, el PPP va recuperar la majoria parlamentària amb la decisió de l'MQM de tornar a la coalició de Govern, després que l'executiu fes marxa enrere respecte a la pujada del preu dels carburants. Així mateix, el Parlament va votar la reforma constitucional amb una doble finalitat: retornar a la Cambra Legislativa els poders que havien estat transferits al president durant el Govern del general Pervez Musharraf i, alhora, limitar-los. En relació amb l'assassinat de l'exprimera ministra del Pakistan, Benazir Bhutto, l'ONU va acusar l'Executiu liderat per Pervez Musharraf de no haver proveït a la mandatària de la seguretat suficient i de ser responsable de la seva mort. La comissió encarregada de la investigació va acusar les forces de seguretat de negligència, i va ordenar la detenció de l'excap de la Policia de Rawalpindi, Saud Aziz, i del superintendent Khuram Shahzad.

Sri Lanka (nord-est)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, LTTE, oposició política i social tàmil

Síntesi:

El 1983 el grup armat d'oposició independentista tàmil LTTE va iniciar el conflicte armat que va assolir Sri Lanka durant les últimes tres dècades. El procés de creixent marginació de la població tàmil per part del Govern, integrat fonamentalment per les elits singaleses, després de la descolonització

34. Xifres proporcionades pel *think tank* SATP <<http://www.satp.org/default.asp>>.

35. Xifres proporcionades pel *think tank* SATP <<http://www.satp.org/default.asp>>.

de l'illa el 1948, va dur el grup armat a reclamar la creació d'un estat tàmil independent per la via armada. Des de 1983, cadascuna de les tres fases en les quals s'ha desenvolupat el conflicte ha finalitzat amb un procés de pau fallit. El 2002 es van iniciar novament negociacions de pau amb mediació noruega, després de la signatura d'acord d'alto el foc, el fracàs de les quals va dur a la represa amb gran virulència del conflicte armat el 2006. El maig de 2009 les Forces Armades van vèncer militarment l'LTTE i van recuperar tot el territori del país després de matar el líder del grup armat, Velupillai Prabhakaran.

L'any 2010 va estar marcat per les **eleccions presidencials i legislatives que va guanyar en ambdós casos el partit del president, Mahinda Rajapakse**. En les presidencials –que van registrar un 70% d'abstenció en les zones habitades per majoria tàmil– va obtenir el 58% dels vots. Les eleccions parlamentàries van donar una ajustada victòria a la coalició de Govern, amb 144 escons dels 225 totals, enfront d'una oposició molt dividida entre la qual es trobava l'excomandant en cap de l'Exèrcit, Sarath Fonseka. Aquest, que **va acusar Rajapakse de frau electoral, va ser detingut sota acusacions de traïció** per haver conspirat contra el Govern, per haver revelat secrets de seguretat i per haver incomplert la llei electoral. No obstant això, va poder presentar-se a les eleccions parlamentàries amb la nova formació Aliança Democràtica Nacional, amb la qual va aconseguir un escó com a diputat, que finalment va perdre després de ser sentenciat a tres anys de presó. Encara que l'Executiu no disposava de majoria absoluta, va aconseguir aprovar una reforma constitucional que reforça la figura del president i que li permet tornar a presentar-se a les eleccions. També va decidir **prorrogar l'estat d'emergència**, al·legant que els líders rebels tàmils establerts als Estats Units i Noruega estarien tractant de reorganitzar el grup armat d'oposició, derrotat per les forces governamentals el maig de 2009.

Un altre focus de tensió es va viure al país arran del nomenament per part del secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, d'un **grup de tres persones amb el mandat d'investigar les possibles violacions dels drets humans comesos durant el conflicte armat**. Aquest nomenament va provocar una onada de protestes i actes de boicot per part del Govern, que el va considerar un acte d'interferència en la sobirania singalesa que podia entorpir el procés de reconciliació nacional. Entre els actes de protesta va destacar la vaga de fam iniciada pel ministre d'Habitatge, Wimal Weerawansa, i les nombroses manifestacions que es van dur a terme davant de l'oficina de l'ONU al país. En aquest context, Ban Ki-moon va decidir retirar el coordinador resident de Nacions Unides per a Sri Lanka, Neil Böhne, i va tancar l'oficina regional del PNUD a Colombo. Per la seva banda, l'Executiu singalès va realitzar la seva pròpia investigació sobre possibles crims de guerra comesos en la fase final del conflicte, que va concloure el maig del 2009, durant el qual l'ONU estima que més de 7.000 tàmils van ser assassinats en quatre mesos. La **Comissió de Lliçons Apreses i Reconciliació (LLRC, per les sigles en anglès) va ser criticada en l'àmbit nacional i internacional** pel seu limitat mandat i per la seva composició progovernamental. Finalment, el Govern va anunciar que permetria l'entrada al país dels representants de l'ONU sempre que la seva actuació s'emmar-

qués en la LLRC. En un document classificat filtrat per Wikileaks, l'ambaixadora nord-americana a Colombo va assenyalar que una de les raons per les quals s'havia avançat tan poc de cara a una investigació sobre aquesta matança a Sri Lanka era perquè tant Rajapakse com Fonseka tenien gran part de la responsabilitat del que havia passat. Pel que fa als excombatents, el Govern va assegurar haver rehabilitat i reintegrat a la societat al voltant de 5.000 exrebels capturats després de la derrota de l'LTTE el maig de 2009. Associacions de defensa dels drets humans van denunciar la situació dels més de 650 presoners que romanen als llimbs legal, amb càrrecs d'haver prestat ajuda als insurgents tàmils, i que continuen a la presó sense haver estat jutjats.

c) Àsia Oriental

Corea, RPD – Rep. de Corea

Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema Internacional
Actors:	RPD Corea, Rep. de Corea

Síntesi:

Després de la fi de la Segona Guerra Mundial i l'ocupació de la península coreana per part de tropes soviètiques (nord) i nord-americanes (sud), aquesta va quedar dividida en dos països. La Guerra de Corea (1950-53) va finalitzar amb la signatura d'un armistici –fet pel qual tècnicament ambdós països romanen en guerra– i amb l'establiment d'una frontera *de facto* al paral·lel 38. A pesar que ja als anys setanta es va iniciar el diàleg sobre la reunificació, ambdós països han amenaçat en diverses ocasions a emprendre accions bèl·liques. Així, durant les últimes dècades s'han registrat nombrosos incidents armats, tant a la frontera comuna entre ambdós països (una de les zones més militaritzades del món) com a la frontera marítima al mar Groc o mar Occidental. Encara que l'any 2000 els líders d'ambdós països van mantenir una reunió històrica en què van acordar l'establiment de mesures de confiança, la tensió va tornar a incrementar-se significativament després de l'arribada a la presidència sud-coreana de Lee Myung-bak l'any 2007.

La relació entre els dos països va assolir el moment de més tensió militar i política dels últims anys i la comunitat internacional va expressar en diverses ocasions la seva preocupació pel risc que la península coreana entri en una escalada bèl·lica i, fins i tot, en un conflicte armat interestatal. Ja al mes de gener, les Forces Armades d'ambdós països van intercanviar foc d'artilleria durant dos dies consecutius en una de les regions en disputa al mar Groc, encara que sense que es produïssin víctimes mortals. Posteriorment, al mes de març, milers de soldats dels Estats Units i Corea del Sud van dur a terme exercicis militars conjunts durant gairebé dues setmanes, fet que es va considerar com una provocació militar per part de Pyongyang. A final de març, una explosió en un vaixell sud-coreà va provocar el seu enfonsament prop de la frontera marítima entre ambdós països i la mort de 46 dels seus tripulants. Al maig, un informe d'experts internacionals encarregat per Corea del Sud va assenyalar que l'enfonsament del vaixell es devia a l'impacte d'un projectil llançat per Corea del

Nord, fet que va provocar una crisi diplomàtica d'enorme gravetat. Ambdós països van mobilitzar les seves Forces Armades i van incrementar la seva retòrica bel·licista. Corea del Sud va tallar les relacions comercials amb el seu país veí i va iniciar maniobres militars prop de la frontera marítima. Pyongyang, que va rebutjar qualsevol responsabilitat en la mort dels tripulants sud-coreans, va mobilitzar el seu exèrcit, va expulsar del seu país diversos treballadors sud-coreans i va amenaçar d'iniciar una guerra si se li imposaven noves sancions internacionals. Tant el Consell de Seguretat com un bon nombre de països van condemnar aquest atac, mentre que la Xina es va limitar a instar ambdós països a la contenció. Per la seva banda, els Estats Units van defensar el dret a la legítima defensa de Corea del Sud i va anunciar la seva participació en uns exercicis militars conjunts que es van dur a terme el mes de juliol al mar de l'Est i que van provocar una irada reacció de Corea del Nord, la Xina i l'ASEAN.

A la segona part de l'any la tensió entre els dos països es va reduir per l'ofertament d'ajuda humanitària de Seül a Corea del Nord després de les inundacions dels mesos de juliol i agost, per l'alliberament per part de Pyongyang de set tripulants d'un pesquer sud-coreà, per l'inici de converses militars, les primeres des de 2008, sobre qüestions com la frontera marítima entre ambdós països, i per la represa del diàleg sobre les reunions entre famílies separades per la Guerra de Corea (1950-1953). No obstant això, a final de novembre la tensió militar entre els dos països va tornar a augmentar notablement després que quatre persones sud-coreanes morissin, 18 resultessin ferides i desenes d'edificis fossin incendiats després de l'impacte de desenes de projectils llançats per l'Exèrcit de Corea del Nord contra una illa sud-coreana (Yeonpyeong) situada al mar Groc, molt a prop de la frontera marítima entre ambdós països. **L'atac nord-coreà, considerat el més greu des de la fi de la Guerra de Corea, va provocar l'evacuació dels habitants de l'illa i va ser respost per l'Exèrcit sud-coreà amb el llançament de diversos projectils i la mobilització dels seus avions de combat.** El Govern sud-coreà, que va declarar que l'agressió nord-coreana violava l'armistici que va posar fi a la Guerra de Corea, va anunciar que enduriria la seva política cap al seu país veí i durant el mes de desembre va portar a terme diversos exercicis militars prop de la frontera, alguns dels quals van ser considerats els de més envergadura de les últimes dècades. Els Estats Units van participar en algunes maniobres militars, van declarar el seu decidit suport a Seül i, juntament amb altres països, van instar el Govern xinès que tingués un paper preponderant en la diplomàcia regional i en la contenció de Corea del Nord. Per la seva banda, el Consell de Seguretat de Nacions Unides no va aconseguir el consens necessari per condemnar l'atac nord-coreà a l'illa de Yeonpyeong ni per dissuadir Corea del Sud de dur a terme les maniobres militars, considerades per Pyongyang com una invitació a una guerra oberta entre ambdós països. No obstant això, a principi de gener de 2011, el president sud-coreà, Lee Myung-bak, va anunciar un increment

de la cooperació econòmica amb Corea del Nord i va instar Pyongyang a reprendre el diàleg per aconseguir la pau.

Corea, RPD – EUA, Japó, Rep. de Corea

Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	RPD Corea, EUA, Japó, Rep. de Corea, Xina, Rússia

Síntesi:

La preocupació internacional pel programa nuclear de Corea del Nord es remunta a principi dels anys noranta, quan el Govern nord-coreà ja va restringir la presència al país d'observadors de l'Agència Internacional d'Energia Atòmica i va portar a terme diversos assaigs amb míssils. No obstant això, la tensió internacional es va intensificar notablement després que l'any 2002 l'Administració nord-americana de George W. Bush inclogués el règim nord-coreà a l'anomenat «eix del mal». Pocs mesos després que Pyongyang reactivés un important reactor nuclear i que es retirés del Tractat de No proliferació Nuclear, el 2003 es van iniciar unes converses multilaterals sobre la qüestió nuclear a la península de Corea en les quals van participar els governs de Corea del Nord, Corea del Sud, Estats Units, Japó, Xina i Rússia. L'abril de 2009, Corea del Nord va anunciar la seva retirada d'aquestes converses després que Nacions Unides li imposés noves sancions pel llançament d'un míssil de llarg abast.

La intensa activitat diplomàtica desplegada per diversos dels països involucrats en les converses sobre la desnuclearització de la península coreana va fer que la tensió entre Corea del Nord i la comunitat internacional es reduís respecte de l'any anterior i que no es produïssin nous assaigs nuclears ni proves balístiques significatives. **Fruit de les gestions diplomàtiques i de l'apropament de postures, el Govern xinès, principal aliat de Corea del Nord, va declarar en diverses ocasions que Pyongyang estaria disposat a tornar a les converses a sis bandes, interrompudes des de desembre de 2008.** No obstant això, existien algunes dificultats i incerteses sobre la represa del diàleg. En primer lloc, el Govern de Corea del Sud exigia una disculpa de Pyongyang per la seva participació en l'enfonsament d'un vaixell sud-coreà al març i pel llançament de projectils a una illa sud-coreana al mes de novembre.³⁶ En segon lloc, el Govern nord-coreà condicionava el seu retorn a la taula de negociació a la retirada de sancions de Nacions Unides i a la negociació d'un acord de pau amb els Estats Units que substituïxi l'armistici que va posar fi a la Guerra de Corea (1950-1953). Washington considera que aquestes qüestions s'han d'abordar en les converses multilaterals i que ja hi ha un comunicat conjunt de l'any 2005 en què es preveu, a canvi de la desnuclearització de Corea del Nord, una abundant ajuda econòmica, més reconeixement diplomàtic i la negociació d'un acord de pau. En tercer lloc, a final d'any el Govern sud-coreà, basant-se en informes d'intel·ligència, va fer públiques les se-

36. Vegeu el resum sobre la RPD Corea i la Rep. de Corea en aquest capítol.

ves sospites que Corea del Nord disposa de quatre plantes d'enriquiment d'urani. Aquestes instal·lacions, la ubicació geogràfica de les quals no s'ha revelat, se sumarien a la planta de Yongbyon; Pyongyang ha admès l'existència d'aquesta planta, la qual va ser visitada per un grup de científics nord-americans

En diversos moments de l'any, el Govern nord-americà va deixar clar el seu oferiment de diàleg i la seva disposició a portar a terme una altra trobada bilateral amb el Govern nord-coreà, com el que ja es va produir el desembre de 2009 a Pyongyang després de diversos mesos d'insistència per part de les autoritats nord-coreanes. No obstant això, Washington també va exigir a Corea del Nord mesures concretes i verificables sobre el desmantellament del seu programa nuclear. A mitjan any, l'Administració nord-americana va prorrogar les sancions unilaterals (imposades pel Govern de George W. Bush el 2008), que inclouen restriccions al comerç d'armes i als béns de determinats líders nord-coreans. Poc abans, Pyongyang havia anunciat la millora del seu arsenal nuclear i uns notables progressos en matèria de fusió nuclear, i alhora havia incrementat la seva retòrica bel·licista en acusar els Estats Units d'introduir armament pesat a la zona desmilitaritzada. L'últim factor que va introduir incertesa en el procés de negociació multilateral va ser l'inici de la successió del líder nord-coreà, Kim Jong-il, per part del seu fill Kim Jong-un. En aquest sentit, diversos analistes van afirmar que la política nuclear de Corea del Nord podria ser utilitzada en clau interna per enfortir la imatge de Kim Jong-un davant la societat nord-coreana i, especialment, davant les Forces Armades.

Xina (Tibet)	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Sistema, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern xinès, Dalai Lama i Govern tibetà a l'exili, oposició política i social al Tibet a les províncies limítrofes

Síntesi:

El 1950, un any després d'haver vençut a la guerra civil xinesa, el Govern comunista de Mao Tse-tung va envair el Tibet; durant la dècada següent va incrementar la seva pressió militar, cultural i demogràfica sobre la regió i va sufocar diversos intents de rebel·lió en els quals van morir milers de persones. Davant la brutalitat de l'ocupació, el 1959, el Dalai Lama i desenes de milers de persones van fugir del Tibet i es van exiliar en diversos països, especialment al Nepal o el nord de l'Índia, on hi havia la seu del Govern a l'exili. En les últimes dècades, tant el Dalai Lama com nombroses organitzacions de drets humans han denunciat la repressió, la colonització demogràfica i els intents d'aculturació que sofreix la població tibetana, una part del territori de la qual té l'estatus de regió autònoma. El diàleg entre el Dalai Lama i Beijing s'ha vist interromput en diverses ocasions per les acusacions del Govern xinès sobre els presumptes objectius secessionistes del Dalai Lama. L'esclat de violència que es va produir el 2008, el més virulent de les últimes dècades, va interrompre novament el diàleg i va erosionar significativament la confiança entre les parts.

No es van registrar fets de violència significatius, encara que **diverses organitzacions de drets humans i grups de tibetans a l'exili van continuar denunciant la repressió i la vulneració dels drets humans al Tibet per part de les autoritats xineses**. Desenes d'activistes, monjos i periodistes van ser detinguts per la seva oposició a Beijing. Així, al mes de setembre, l'organització Reporters Sense Fronteres va denunciar que gairebé la meitat dels periodistes o escriptors a la presó són tibetans. El moment de més tensió de tot l'any es va viure al mes de març, quan milers de persones es van manifestar a l'Índia, al Nepal, al Tibet i altres regions xineses amb forta presència tibetana per commemorar el 51è aniversari de la revolta fallida contra el Govern comunista (que va provocar l'exili del Dalai Lama i de centenars de milers de persones). Aquestes mobilitzacions també van coincidir amb el segon aniversari del brot de violència al Tibet que va provocar, segons el Govern tibetà a l'exili, la mort de més de 200 persones. El Govern xinès va intensificar les mesures de seguretat, va tancar el pas fronterer al Nepal i va restringir l'accés de turistes. Segons *The Times* (que es feia ressò de fonts locals), entre 400 i 500 persones van ser arrestades a la ciutat de Lhasa, mentre que diverses desenes de persones van ser detingudes al Nepal. Després d'aquests esdeveniments, la tensió es va reduir durant els mesos següents, encara que van continuar les protestes o manifestacions de forma esporàdica. Al desembre, amb motiu de la visita a l'Índia del primer ministre xinès, Wen Jiabao, centenars de persones coordinades pel Congrés de la Joventut Tibetana es van mobilitzar a Delhi per protestar contra la repressió del Govern xinès al Tibet. Durant els disturbis que es van produir en el marc de les protestes es van detenir més de 30 persones.

En l'àmbit internacional, el Govern xinès va criticar aquells governs o organitzacions que es van reunir amb el Dalai Lama, va cridar de nou a la comunitat internacional a respectar la seva sobirania nacional i va instar diversos països a no acollir refugiats tibetans. D'altra banda, cal destacar la celebració a la ciutat índia de Bylakuppe d'una trobada nacional tibetana que va comptar amb la participació de 450 delegats i del Dalai Lama i en la qual es va apostar de nou per la «via intermèdia» per resoldre el conflicte, consistent a exigir a Beijing més autonomia per a les regions del conegut com a «Gran Tibet». A final d'any, el Dalai Lama va declarar que estava reflexionant sobre la seva retirada en els propers mesos, encara que també va afirmar que és una decisió que s'ha de prendre conjuntament amb el Parlament i el Govern tibetà a l'exili.

Xina (Turquestan Oriental)	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Sistema, Identitat Interna
Actors:	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social

Síntesi:

Xinjiang, també coneguda com a Turquestan Oriental o Uigüistan, és la regió més occidental de la Xina; acull importants jaciments d'hidrocarburs i ha estat habitada històricament per la població uigur, majoritàriament musulmana i amb impor-

tants vincles culturals amb països d'Àsia Central. Després de diverses dècades de polítiques d'aculturació, explotació dels recursos naturals i intensa colonització demogràfica, que han alterat substancialment l'estructura de la població i han provocat tensions comunitàries des dels anys cinquanta, diversos grups armats secessionistes van iniciar accions armades contra el Govern xinès, especialment durant els anys noranta. Beijing considera terroristes grups com ETIM o ETLO, i ha tractat de vincular la seva estratègia contrainsurgent a l'anomenada lluita global contra el terrorisme. El 2008, amb motiu de la celebració dels Jocs Olímpics a Beijing, es va registrar un increment de les accions armades dels grups insurgents, mentre que el 2009 es van produir els enfrontaments comunitaris més intensos de les últimes dècades.

Al contrari del que va succeir l'any passat, durant el 2010 no es van registrar atacs de gravetat per part dels grups armats secessionistes ni enfrontaments comunitaris significatius entre les comunitats han i uigur. **L'episodi de violència més important durant l'any va ser l'explosió d'una bomba en un lloc policial a la ciutat d'Aksu, propera a la frontera amb Kirguizistan. Vuit persones van morir i 14 van resultar ferides** com a conseqüència de l'esclat de l'artefacte explosiu. La Policia va atribuir l'atemptat a sis persones uigurs, de les quals dos van morir i quatre van ser detingudes. Tot i els baixos nivells de violència, van persistir les denúncies sobre violacions de drets humans, vulneració de la llibertat religiosa de la comunitat uigur i assetjament contra activistes de drets humans, advocats i determinades organitzacions uigurs. A final d'any, per exemple, el Congrés Mundial Uigur va denunciar una campanya de repressió contra aquesta comunitat en diverses regions de Xinjiang on s'haurien detingut desenes de persones i s'haurien tancat centenars de llibreries. Per la seva banda, el Govern va advertir sobre possibles actes de violència per part d'organitzacions independentistes uigurs, de manera que va doblar el seu pressupost en seguretat, va reforçar la presència de l'Exèrcit i la Policia a la regió i va declarar repetidament que les seves principals prioritats a Xinjiang eren la lluita contra el terrorisme, el separatisme i l'extremisme. A més, Beijing va anunciar la seva intenció de promoure el desenvolupament econòmic com una de les estratègies per reduir les tensions comunitàries a Xinjiang. D'altra banda, Amnistia Internacional va instar Beijing a iniciar una investigació independent sobre el brot de violència comunitària del 2009 en què van morir unes 200 persones i 1.600 van resultar ferides. En aquest sentit, el Govern xinès va declarar al març que s'havien sentenciat 198 persones, majoritàriament uigurs, per la seva participació en aquests enfrontaments.

d) Sud-est Asiàtic i Oceania

Indonèsia (Papua Occidental)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna

Actors: Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport

Síntesi: Encara que Indonèsia es va independitzar d'Holanda el 1949, Papua Occidental (anteriorment Irian Jaya) va ser administrada durant diversos anys per Nacions Unides i no es va integrar formalment a Indonèsia fins al 1969, prèvia celebració d'un referèndum que nombroses veus van considerar fraudulent. Des de llavors, existeix a la regió un arrelat moviment secessionista i un grup armat d'oposició (OPM) que porta a terme una activitat armada de baixa intensitat. A més de les reivindicacions constants d'autodeterminació, existeixen a la regió altres focus de conflicte, com els enfrontaments comunitaris entre diversos grups indígenes; la tensió entre la població local (papú i majoritàriament animista o cristiana) i els anomenats transmigrants (majoritàriament musulmans javanesos); les protestes contra la transnacional extractiva Freeport, la més gran del món; o les denúncies contra les Forces Armades per violacions dels drets humans i enriquiment il·lícit.

Els nivells de violència es van reduir respecte de l'any anterior, encara que **van continuar els enfrontaments entre les Forces Armades i grups armats secessionistes, xocs comunitaris i atacs contra empreses que operen a la regió**. Pel que fa a aquest últim punt, tres treballadors de l'empresa PT Modern van ser assassinats i es van seguir registrant incidents armats als voltants de l'empresa transnacional Freeport a la regió de Timika. Pel que fa a l'activitat del moviment armat secessionista, el centre de recerca ICG va assenyalar que l'organització Comitè Nacional de Papua Occidental (KNPB, per les seves sigles en indonesi) és la principal responsable dels actes de violència produïts el 2009 i 2010.³⁷ Segons l'ICG, el KNPB opera principalment a les regions centrals de Papua i s'oposa a qualsevol diàleg amb el Govern central si aquest no inclou la participació de terceres parts o la possibilitat de discutir la independència de la regió o la celebració d'un referèndum d'autodeterminació.

En l'àmbit polític, **van continuar les diverses mobilitzacions a favor de l'autodeterminació de Papua Occidental, de la repetició del referèndum de 1969 i en contra de la limitada implementació de la llei d'autonomia especial aprovada l'any 2001 i de la manca de voluntat del Govern per resoldre el conflicte**. El mateix Govern va reconèixer que, tot i que tant Papua com Papua Oriental són les dues províncies que reben més transferències per part del Govern central, la llei d'autonomia no funciona adequadament i no està millorant el benestar de la població local, especialment de la població autòctona. En aquest sentit, el president, Susilo Bambang Yudhoyono, es va comprometre a revisar l'aplicació d'aquesta llei el 2011. D'altra banda, durant el 2010 es van produir nombroses protestes contra les violacions de drets humans comeses per les forces de seguretat de l'Estat a la regió. Així, per exemple, desenes de

37. International Crisis Group. *Radicalisation and Dialogue in Papua*. Àsia Report n.º 188. Jakarta/Brussel·les: ICG, 11 de març de 2010. <[http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Àsia/south-east-Àsia/Indonèsia/188_radicalisation_and_dialogue_in_papua.ashx](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/Àsia/south-east-Àsia/Indonèsia/188_radicalisation_and_dialogue_in_papua.ashx)>.

persones van resultar ferides a la ciutat de Manokwari (província de Papua Oriental) durant les protestes de milers de manifestants contra la mort de dues persones a mans de les forces de seguretat de l'Estat. Davant les nombroses denúncies d'organitzacions locals (com el Presidium per al Consell de Papua, l'Autoritat Nacional de Papua Occidental o la Coalició Nacional per a l'Alliberament de Papua Occidental) o internacionals (com HRW) sobre la situació dels drets humans a la regió, el Govern va reconèixer la implicació de diversos soldats en tortures a diverses persones detingudes a Papua i es va comprometre a investigar les acusacions per violacions dels drets humans contra els cossos de seguretat de l'Estat. De fet, segons alguns mitjans, a Jayapura ja s'hauria produït un diàleg exploratori entre militars, acadèmics, activistes de drets humans i representants de la societat civil per abordar aquestes qüestions.

La violència es va reduir a Papua Occidental, encara que van continuar les mobilitzacions a favor de l'autodeterminació i de la repetició del referèndum de 1969

Indonèsia (Aceh)	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Govern indonesi, Govern regional d'Aceh, oposició política

Síntesi:

Després de gairebé 30 anys de conflicte armat entre les Forces Armades i el grup armat independentista GAM, ambdues parts van signar un acord de pau l'agost de 2005, pocs mesos després que el tsunami devastés completament la província i propiciés l'arribada de centenars d'ONG. L'acord de pau, que preveia una àmplia autonomia per Aceh, la desmilitarització de la regió, el desarmament del GAM i el desplegament d'una missió internacional per supervisar-ne la implementació, va comportar una reducció significativa dels nivells de violència i va permetre, per primera vegada en la història de la regió, la celebració d'eleccions regionals, de les quals va sortir vencedor un antic líder del GAM. Malgrat la bona marxa del procés de pau i reconstrucció, en els anys posteriors a la signatura de l'acord de pau es van registrar diverses tensions vinculades a la reintegració de combatents, a les demandes de creació de noves províncies o a les denúncies per corrupció i incompetència contra les autoritats públiques.

Al contrari del que va passar l'any anterior, el 2010 no es van registrar atacs contra organitzacions polítiques ni fets de violència significatius per part de l'antic grup armat d'oposició GAM o de grups paramilitars. Però, **davant els informes d'informació militar que indicaven que Jemaah Islamiyah i altres organitzacions considerades terroristes es podrien estar infiltrant i implantant a Aceh, les forces de seguretat de l'Estat van incrementar notablement les operacions policíiques i militars** a la província. En aquest sentit, la Policia va declarar que durant els operatius de desmantellament de diversos campaments d'entrenament militar que es van dur a terme a principi d'any, haurien mort set persones, diverses desenes haurien resultat ferides i s'haurien detingut més de 100 persones. Fonts militars van afirmar que Dulmatin, líder de l'organització Jemaah Islamiyah

mort durant una batuda policial al mes de març a Java, controlava el funcionament d'aquests campaments. El governador d'Aceh i exlíder del GAM, Irwandi Yusuf, va descartar decretar la llei marcial a la província, però va declarar que no permetria la implantació de grups armats que desestabilitzessin la regió. D'altra banda, al mes de març un periodista nord-americà va publicar un informe en què afirmava que les forces especials indonèsies (Kopassus) podrien ser responsables de bona part dels fets de violència que es van produir a Aceh el 2009. Finalment, cal destacar la mort al juny de Hassan di Tiro, líder i fundador de l'antic grup armat d'oposició GAM, que va passar bona part la seva vida exiliat a Suècia i a qui, recentment, el Govern havia tornat la ciutadania indonèsia.

Myanmar	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor NLD)

Síntesi:

Un cop d'Estat el 1962 va donar inici al govern de la Junta Militar, que des de llavors s'ha mantingut en el poder. El Govern militar va abolir el sistema federal i va imposar una fèrria dictadura, coneguda com a «via birmana al socialisme». El 1988, la crisi econòmica va dur milers de persones a manifestar el seu descontentament al carrer, protestes que van ser durament reprimides pel règim militar i que van deixar 3.000 morts. No obstant això, el Govern va convocar unes eleccions, el resultat de les quals mai no va reconèixer, ja que va resultar vencedora la líder de l'oposició democràtica Aung San Suu Kyi; aquesta va ser arrestada posteriorment, situació en què ha continuat de manera intermitent des de llavors. L'any 2004, el Govern va iniciar un procés de reforma de la Constitució en un intent d'oferir una imatge aperturista del règim, procés desacreditat per l'oposició política a la dictadura.

La situació de tensió al país va estar marcada durant la major part de l'any per la celebració de les eleccions generals que van tenir lloc el 7 de novembre, les primeres des de 1990. En els comicis es va imposar **el partit que comptava amb el suport de la Junta Militar (USDP), que va obtenir la victòria amb un 80% dels vots**, encapçalat pel primer ministre Thein Sein, en un procés electoral que va ser titllat de farsa per l'oposició interna i per la comunitat internacional. Diversos partits, entre aquests la Lliga Nacional per la Democràcia (NLD, per les sigles en anglès) de la líder opositora Aung San Suu Kyi, van optar per no presentar-se a les eleccions. Amplis sectors de les minories wa, shan i karen també van decidir no acudir a les urnes. Per la seva banda, la Comissió Electoral va negar el vot a centenars de milers de membres d'aquests grups ètnics en cancel·lar els comicis en diversos districtes dels estats de Kachin, Kayah, Kayin, Mon i Shan. Al setembre, a més, la comissió va prohibir tres dels quatre partits polítics afiliats amb els Kachin i va impedir a una dotzena dels seus

dirigents que es presentessin com a candidats independents. Abans de les eleccions, **el Govern militar va dur a terme un procés de desmilitarització de la seva imatge, amb la renúncia de diversos dirigents**, entre ells el primer ministre Thein Sein, amb l'objectiu de poder presentar-se a les eleccions com a civils. No obstant això, el règim no va permetre la presència d'observadors internacionals i la majoria de mitjans de comunicació no van obtenir acreditació per seguir la jornada electoral. A la victòria del partit que compta amb el suport de la Junta Militar se suma el 25% dels escons del Parlament (que compta amb 440 diputats i 224 senadors) que la Constitució de 2008 reserva per a les Forces Armades. Durant les setmanes prèvies a la formació del nou Parlament, prevista per a final de gener de 2011, es mantenia la incògnita respecte a la persona que finalment ocuparia el càrrec de president del país. Diversos analistes i mitjans de comunicació assenyalaven el general de l'Exèrcit i líder de la Junta Militar, Than Shwe, com a principal candidat, mentre que algunes fonts apuntaven la possibilitat que el lloc fos ocupat per l'actual primer ministre, Thein Sein.

D'altra banda, **va destacar l'alliberament d'Aung San Suu Kyi, un cop celebrats els comicis**, després de complir la pròrroga de 18 mesos d'arrest domiciliari imposada l'agost de 2009. La premi Nobel de la pau ha estat empresonada o sota arrest domiciliari 15 dels últims 21 anys. Suu Kyi es va mostrar conciliadora amb el règim militar i va oferir a la Junta converses directes, per tal d'aconseguir una transició pacífica i ràpida. Des de la comunitat internacional, el relator especial de l'ONU sobre els drets humans en aquest país, Tomás Ojea Quintana, va instar el Govern a alliberar els 2.200 presoners de consciència que encara es troben detinguts. En total, 145 presoners polítics han mort en centres de detenció des de 1988.

Tailàndia	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social

Síntesi:

Tot i que, ja des de l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra el 2001, nombrosos sectors van denunciar el seu estil autoritari, la seva campanya contra el narcotràfic (en la qual van morir més de 2.000 persones) o la seva aproximació militarista al conflicte al sud del país, la crisi sociopolítica que ha patit Tailàndia els últims anys va augmentar el 2006. Aquell mateix any, després de fer-se públic un cas de corrupció, es van registrar mobilitzacions massives per exigir la renúncia de Thaksin Shinawatra. Al mes de setembre, una junta militar va portar a terme un cop d'Estat que el va obligar a exiliar-se. Malgrat que l'agost de 2007 va ser aprovada en referèndum una nova Constitució, el nou Govern no va aconseguir disminuir la polarització política i social del país. Així, un partit lleial a Thaksin Shinawatra va guanyar els comicis de desembre de 2007. No obstant això, durant l'any 2008 es van registrar nombrosos actes de violència i mobilitzacions massives en

contra del Govern, el que va provocar la renúncia de dos primers ministres i l'arribada al poder el desembre de 2008 d'Abhisit Vejjajiva, opositor a Thaksin Shinawatra. Des de llavors, es produeixen de forma periòdica manifestacions multitudinàries del Front Unit per la Democràcia i Contra la Dictadura (moviment conegut com a «camises vermelles», que dóna suport al retorn de l'exprimer ministre Thaksin Shinawatra) per exigir la dimissió del Govern i la convocatòria d'eleccions anticipades.

En un context de gran polarització política i mobilitzacions massives en contra del Govern, durant l'any es va registrar el brot de violència més important de les dues últimes dècades. Ja des de principi de 2010 el Front Unit per la Democràcia i Contra la Dictadura (FUDD) va protagonitzar manifestacions multitudinàries i fins i tot va amenaçar de prendre alguns aeroports per exigir la dissolució del Parlament i la convocatòria d'eleccions anticipades. Durant el mes de febrer, per exemple, centenars d'opositors van protestar davant diverses bases

militars d'arreu del país i només es van desmobilitzar després que les autoritats militars desmentissin els rumors sobre un possible nou cop d'Estat. Les protestes del FUDD es van incrementar al març, després que el Tribunal Suprem ordenés la confiscació de més de 1.000 milions d'euros a Thaksin Shinawatra, jutjat per diversos casos d'abús de poder i d'enriquiment il·lícit. **La tensió a**

Tailàndia va assolir el seu zenit durant els mesos d'abril i maig, quan els enfrontaments entre els manifestants i les forces de seguretat de l'Estat, com també el desallotjament del centre de Bangkok dels membres del FUDD, va provocar la mort de 91 persones. A més, 1.900 persones van resultar ferides, desenes d'edificis van ser incendiats i es van produir nombrosos actes de saqueig i pillatge.

El Govern va imposar l'estat d'emergència a Bangkok i a 23 províncies, va detenir centenars de persones i va proposar un acord al FUDD en què destacava la investigació dels fets de violència i l'inici de reformes institucionals que podrien incloure la reforma de l'actual Constitució o la possible revisió de l'actual prohibició de participar en la vida política als aliats de Thaksin Shinawatra. No obstant això, els «camises vermelles» es van continuar mobilitzant durant tot l'any per exigir la convocatòria d'eleccions i per commemorar el brot de violència, l'aclariment del qual van reclamar amb insistència. En aquest sentit, la Policia va declarar a final de novembre que les investigacions preliminars en curs assenyalaven que els manifestants van ser responsables de la mort de com a mínim 12 persones i que encara no existien conclusions definitives sobre la responsabilitat de la resta de les morts. **El pla de reconciliació no només no va satisfer les demandes del FUDD, sinó que va encoratjar noves mobilitzacions per part de l'Aliança Popular per la Democràcia** per protestar contra la intenció de la coalició de Govern de reformar alguns dels aspectes de la Constitució aprovada el 2007. L'Aliança Popular per la Democràcia, que fins al moment era aliada del Govern, va declarar que s'oposaria a qualsevol reforma constitucional per considerar que els canvis podrien facilitar una amnistia a Thaksin Shinawatra. A final d'any el Tribunal Suprem va rebutjar en dues ocasions, per falta de proves, l'acusació contra l'actual

partit governant per presumpte finançament il·legal. En cas de ser certes, aquestes acusacions comportarien la inhabilitació del primer ministre per cinc anys.

Tailàndia – Cambodja	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Tailàndia, Cambodja

Síntesi:

L'origen de la disputa entre ambdós països és la sobirania d'una porció de terra d'aproximadament 4,6 km² que envolta el temple budista de Preah Vihear, del segle XI, situat a la frontera entre Tailàndia i Cambodja. Després de diversos segles de litigi, el 1962 el Tribunal Internacional de Justícia va declarar que el temple pertanyia a Cambodja, però no es va pronunciar respecte al territori annex al temple. No obstant això, el millor accés al temple des de la part tailandesa, així com el desacord de Tailàndia sobre els mapes històrics que van fonamentar la resolució per part del Tribunal Internacional de Justícia, han alimentat les reivindicacions per part de Tailàndia durant les últimes dècades. La regió fronterera en disputa concentra un alt nombre de tropes desplegades i de mines terrestres.

Durant tot l'any no es van registrar enfrontaments armats significatius entre els exèrcits d'ambdós països i la tensió es va reduir respecte a l'any anterior i es va centrar principalment en l'àmbit diplomàtic. **Els primers ministres dels respectius països es van reunir en diverses ocasions i es van comprometre a evitar enfrontaments entre les seves Forces Armades; a restablir les seves relacions diplomàtiques; a incrementar la cooperació bilateral i el diàleg** per resoldre la disputa del temple de Preah Vihear i de les seves zones adjacents; i a convertir la seva frontera comuna en un espai de pau i desenvolupament. A final d'any, per exemple, ambdós governs van organitzar un concert per commemorar el 60è. aniversari de l'establiment de les relacions diplomàtiques i van acordar la revocació de visats d'entrada durant diversos dies per incrementar el comerç i el turisme entre els dos països. Tot i que tant Nacions Unides com l'ASEAN van oferir els seus bons oficis per resoldre el contenciós, el Govern tailandès va rebutjar la participació de mediadors internacionals i va criticar els intents de Cambodja d'internacionalitzar la gestió del conflicte sense comptar amb l'autorització de Bangkok. Malgrat aquest acostament polític entre els dos països, al mes de març, l'Executiu de Cambodja va dur a terme una prova balística amb uns 200 coets, encara que ambdós governs la van desvincular del contenciós que mantenen des de fa dècades. Igualment, al mes d'abril hi va haver un intercanvi de trets entre les Forces Armades d'ambdós països en una regió septentrional de Cambodja, encara que no es van produir víctimes mortals. En aquest sentit, un alt càrrec de l'Exèrcit cambodjà va declarar que dos militars cambodjans i 88 soldats tailandesos haurien mort en els dos últims anys, la major part d'ells l'octubre de 2008 (uns 30) i l'abril del 2009 (uns 50). El Govern tailandès, però, va negar aquestes xifres.

D'altra banda, en diverses ocasions els governs d'ambdós països es van acusar mútuament d'interferir en els

assumptes interns del país veí per crear inestabilitat política. A principi d'any, el Govern tailandès va desmentir les acusacions abocades pel primer ministre cambodjà, Hun Sen, sobre un cop d'Estat orquestrat des de Tailàndia. Poques setmanes més tard, Hun Sen, finalment, va cancel·lar una visita al temple de Ta Muan Thom (a la província nord-oriental de Surin) després que centenars de persones congregades per l'Aliança Popular per la Democràcia es mobilitzessin per protestar contra aquesta visita i que Bangkok desplegués tropes addicionals a la regió fronterera. Per la seva banda, **el Govern de Tailàndia va acusar Phnom Penh d'instigar les protestes del Front Unit per la Democràcia i Contra la Dictadura**. En aquest sentit, el Govern de Cambodja va negar vehementment les acusacions de Bangkok sobre el fet que diverses persones d'aquest moviment haurien rebut entrenament militar a Cambodja per cometre assassinats i actes de sabotatge a l'interior de Tailàndia.

Europa

a) Sud-est d'Europa

Bòsnia i Hercegovina	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern central, Govern de la República Srpska, Govern de la Federació de Bòsnia i Hercegovina, alt representant de la comunitat internacional

Síntesi:

L'exrepública iugoslava de Bòsnia i Hercegovina, amb població bosniana, sèrbia i croata, es va veure afectada, entre 1992 i 1995 i en el marc del procés de descomposició de la Federació de Iugoslàvia, per una guerra en què l'elit política sèrbia del país, amb el suport de Sèrbia, així com personalitats polítiques bosnianes i croates, van mobilitzar les seves respectives poblacions i forces entorn de la qüestió ètnica a partir de projectes polítics d'autodeterminació de difícil equilibri. Els acords de pau de Dayton van donar pas a un Estat fràgil, dividit en dues entitats de tipus etnopolític: la República Srpska (de majoria sèrbia i amb el 49% del territori) i la Federació de Bòsnia i Hercegovina (amb població bosniana i croata i el 51% del territori), ambdues amb amplis poders, incloent el militar. Les tensions polítiques entre les elits nacionalistes de les tres comunitats i entre aquestes i la presència internacional que supervisa la implementació dels acords, com també el llegat de l'impacte del conflicte en la població i el país són eixos encara actius de conflicte.

La situació general en el terreny va ser de normalitat dins de la fragilitat institucional crònica, amb algunes millores per a la reconciliació regional, encara que van continuar les crides internacionals d'alerta per l'estancament polític i la manca d'avenços en les reformes requerides per la UE. L'alt representant de la comunitat internacional, Valentin Inzko, va assenyalar la classe dirigent serbobosniana com a principal font de la vulnerabilitat política, posant com a exemple els obstacles a les institucions centrals i les amenaces de celebrar un

referèndum per qüestionar els poders de l'alt representant. Segons Inzko, 15 anys després dels acords de Dayton, encara no hi ha prou diàleg al país ni compromís amb les reformes, i va alertar que les agendes nacionals continuaven estant per sobre de la cooperació entre entitats i comunitats. El representant internacional també va criticar que les institucions centrals no rendissin al màxim. El país va celebrar eleccions presidencials i parlamentàries a l'octubre, amb certes dificultats per a la formació de govern, i en les quals el fins aleshores primer ministre de l'entitat sèrbia va guanyar la presidència serbobosniana.

D'altra banda, la situació general durant l'any va ser de calma, malgrat alguns incidents. 60 persones van resultar ferides en enfrontaments amb la Policia durant unes protestes de veterans de guerra contra les retallades a les ajudes econòmiques a aquest col·lectiu, mesura requerida per l'FMI i aprovada pel Parlament. A més, es va registrar algun incident aïllat vinculat a suposats sectors islamistes, incloent un atac amb bomba contra una comissaria, que va causar un mort i cinc ferits. En l'àmbit regional, els presidents de Bòsnia i Hercegovina i de Sèrbia es van comprometre a millorar les relacions i resoldre les tensions regionals. Tot i això, el dictamen del Tribunal Internacional de Justícia sobre Kosovo va provocar diferents reaccions en relació amb Bòsnia.³⁸ Diversos mandataris serbobosnians van assenyalar que la sentència serviria de guia per a les aspiracions de l'entitat serbobosniana, mentre Sèrbia va defensar la integritat territorial de Bòsnia.

Un informe d'un relator de l'OSCE va acusar cercles criminals sota control de l'exgrup armat albanès ELK de tràfic il·legal i desaparicions durant la fi de la guerra a Kosovo

s'afegeixen els problemes interns de Kosovo (atur, corrupció, criminalitat). El procés de determinació de l'estatus final, iniciat el 2006, no va assolir un acord entre les parts ni el suport del Consell de Seguretat de l'ONU a la proposta de l'enviat especial de l'ONU. El 2008, el Parlament de Kosovo va proclamar la independència del territori.

Es van generar expectatives significatives sobre la possibilitat d'avançar en les relacions entre Kosovo i Sèrbia, després de l'acceptació de les parts per iniciar un nou procés de diàleg, facilitat per la UE, si bé la situació al nord de Kosovo, de majoria sèrbia, va continuar inestable. Un dels esdeveniments més significatius de l'any va ser **l'emissió al juliol del dictamen no vinculant del Tribunal Internacional de Justícia, segons el qual la declaració d'independència de Kosovo no viola el dret internacional ni la resolució 1244 del Consell de Seguretat de l'ONU**, com tampoc el marc constitucional provisional de Kosovo. La sentència va ser rebutjada per Belgrad i celebrada per Pristina, i va anar acompanyada d'un increment de les tensions al nord de Kosovo, segons va alertar el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon. No obstant això, després d'una intensificació dels contactes diplomàtics, es va obrir la porta al relançament del diàleg entre Kosovo i Sèrbia, de la mà d'una resolució de l'Assemblea General de l'ONU, aprovada unànimement, en què s'instava al

diàleg entre les dues parts i en què es reconeixia la decisió del Tribunal Internacional. Segons Sèrbia, la resolució era neutra respecte a l'estatus. Davant les reticències inicials, Kosovo va acceptar no esperar a les seves eleccions anticipades (febrer de 2011) per iniciar el diàleg. Al seu torn, a final de 2010, 73 països havien reconegut la independència de Kosovo.

La nova conjuntura va suposar una reducció de la tensió política i diplomàtica, que s'havia elevat a començament d'any a causa de l'aprovació d'una estratègia del Govern kosovar, preparada amb l'Oficina Civil Internacional, per promoure la integració del nord de Kosovo, governat *de facto* per estructures paral·leles que compten amb el suport de Sèrbia. Precisament en aquesta zona la situació de seguretat es va mantenir fràgil, amb diversos incidents durant tot l'any. Va ser especialment greu una explosió al juliol durant una protesta sèrbia contra l'obertura d'una oficina del Govern kosovar, que va matar una persona i va ferir-ne 11. Sèrbia i Kosovo es van acusar mútuament de provocar l'incident. A final d'any es va incrementar la tensió entre Kosovo i sectors de la comunitat internacional, arran d'un informe d'un relator de l'OSCE en què es denunciava el tràfic il·legal, incloent tràfic d'òrgans, tractes inhumans i degradants i desaparicions de població sèrbia i albanesa de Kosovo per part de cercles criminals vinculats al llavors grup armat ELK en l'etapa final del conflicte armat amb Sèrbia. L'informe involucrava l'actual primer ministre de Kosovo, Hashim Thaci, el qual va rebutjar les acusacions. ONG com HRW i Amnistia Internacional van do-

Sèrbia – Kosovo	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Internacional ³⁹
Actors:	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR, EULEX

Síntesi:

La tensió entre Sèrbia i Kosovo està associada al procés de determinació de l'estatus polític de la regió després del conflicte armat de 1998-1999, que va enfrontar el grup armat albanès ELK contra el Govern serbi, i l'OTAN contra aquest últim, després d'anys de repressió del règim de Slobodan Milosevic contra la població albanesa de la llavors província de Sèrbia en el marc de la Federació Iugoslava. L'ofensiva de l'OTAN, no autoritzada per l'ONU, va donar pas a un protectorat internacional. A la pràctica, Kosovo va quedar dividit sobre línies ètniques, amb un increment de les hostilitats contra la comunitat sèrbia, l'aïllacionisme de la qual va ser, al seu torn, potenciat des de Sèrbia. L'estatus final del territori i els drets de les minories han estat eix de tensió contínua, i a aquest fet

38. Vegeu el resum sobre Sèrbia-Kosovo en aquest capítol.

39. La tensió entre Kosovo i Sèrbia es considera «internacional» ja que, encara que el seu estatus legal internacional encara no està clar, Kosovo ha estat reconegut com a Estat per una setantena de països.

nar suport el document i van instar la comunitat internacional a emprendre investigacions completes sobre això. D'altra banda, Thaci va obtenir la victòria en les eleccions generals de desembre, amb un 33,5% dels vots, tot i que la comissió electoral va ordenar repetir els comicis al gener en diverses localitats a causa d'irregularitats.

b) Caucas

Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Territori Internacional
Actors:	Govern d'Azerbaidjan, Govern de l'autoproclamada República de Nagorno-Karabakh, Govern d'Armènia

Síntesi:

La tensió entre ambdós països en relació amb la regió de Nagorno-Karabakh, enclavament de majoria armènia en un entorn àzeri, formalment part d'Azerbaidjan encara que independent *de facto*, està associada a la no resolució de les qüestions de fons del conflicte armat transcorregut entre desembre de 1991 i 1994. Aquest conflicte va començar com un conflicte intern entre les milícies d'autodefensa de la regió i les forces de seguretat d'Azerbaidjan per la sobirania i control de Nagorno-Karabakh i, progressivament, va degenerar en una guerra interestatal entre aquest país i la seva veïna Armènia. El conflicte armat, que va causar 20.000 morts i 200.000 desplaçats, i que va homogeneïtzar de forma forçosa la composició ètnica de la població en ambdós costats de la línia d'alto el foc, va donar pas a una situació de conflicte no resolt, amb la qüestió de l'estatus de Nagorno-Karabakh i el retorn de la població com a principals eixos de tensió, i amb violacions periòdiques de l'alto el foc.

La situació de seguretat al voltant de la línia d'alto el foc va continuar molt fràgil, paral·lelament a l'escalada militar a la regió, a la retòrica bel·licista i als habituals avenços i retrocessos en el procés negociador.⁴⁰ Un mínim de 22 soldats van morir en incidents al voltant de la Línia de Contacte durant l'any, xifra lleugerament superior a la del 2009 (19 morts, segons l'OSCE; 30 el 2008, 20 el 2007). A més, les acusacions mútues de violacions d'alto el foc van ser constants durant tot l'any. El tercer trimestre, alguns analistes van advertir dels riscos d'un increment d'incidents a la frontera en un context d'escalada militar regional i de frustració per la falta d'avenços clars en el procés de pau. En aquest sentit, Azerbaidjan va anunciar que l'any 2011 destinaria 3.100 milions de dòlars a despesa militar, un 90% més que el 2010. A més, al juliol va realitzar els exercicis militars més importants dels últims anys. Per la seva banda, Armènia preveu destinar 386 milions de dòlars el 2011. Al seu torn, el Govern armeni va reforçar la seva aliança militar amb Rússia, amb un acord que perllonga la presència militar russa a la base de Gyumri fins a l'any 2044 i que amplia el mandat de

les seves tropes, la missió ja no serà només protegir els interessos russos sinó garantir la seguretat d'Armènia. Segons Yerevan, aquest pacte pràcticament exclou una sortida militar al conflicte.

No obstant això, durant l'any tant Armènia com Azerbaidjan van realitzar declaracions en què advertien que usarien la força si el procés de pau fracassava o si l'altra part utilitzava mitjans violents. Declaracions d'aquest tipus van incrementar la tensió en l'últim trimestre. Tot això en paral·lel a les oscil·lacions en l'àmbit diplomàtic, amb avenços significatius a principi d'any i clars interrogants durant els mesos següents. D'altra banda, al maig Nagorno-Karabakh va celebrar eleccions parlamentàries, no reconegudes internacionalment, en les quals el partit oficialista, Pàtria Lliure, va obtenir la victòria amb un 47% dels vots.

Geòrgia (Abkhàzia)	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República Abkhàzia, Rússia

Síntesi:

La precària situació de seguretat a la regió respon a la no resolució de les qüestions de fons per les quals es van enfrontar en conflicte armat (1992-1994) els líders locals abkhazos, que comptaven amb el suport de Rússia, i el Govern georgià. Ambdós defensaven, respectivament, la independència de la regió i la integritat territorial del país, en el context de descomposició de l'URSS. Després de la fi d'aquesta guerra, que va desplaçar uns 200.000 georgians, el territori d'Abkhàzia ha funcionat com un Estat *de facto*. Malgrat l'existència d'un acord d'alto el foc, un procés negociador i la presència internacional (observadors de l'ONU i forces de pau russes), la tensió es va mantenir, alimentada per les tensions geoestratègiques i d'equilibri de poders al Caucas entre Geòrgia i Rússia. Aquestes van augmentar fins esdevenir una guerra internacional l'agost de 2008, iniciada a Ossètia del Sud, després de la qual les forces abkhazes van consolidar el seu control sobre Abkhàzia i van veure formalment reconeguda la seva independència per part de Rússia. Els incidents freqüents de seguretat, l'estatus incert del territori, el paper de Rússia i l'impacte acumulat d'ambdues guerres són font contínua de tensió.

Va continuar la situació de calma inestable, amb diversos incidents mortals al llarg de l'any, en paral·lel a la manca d'avenços en el procés negociador.⁴¹ **Les autoritats abkhazes van mantenir la seva posició de rebuig absolut al retorn de la població desplaçada georgiana, al·legant que la seva tornada podria implicar un nou conflicte armat, i van continuar vetant tant l'accés de la missió de la UE a la regió com l'establiment de missions internacionals de supervisió dels drets humans. També la presència d'una dotzena d'organitzacions hu-**

40. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

41. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

manitàries a Abkhàzia va provocar tensió entre Abkhàzia i Geòrgia, que es van acusar de polititzar el treball de les agències.

En relació amb la situació de seguretat, **almenys cinc persones van morir i una dotzena en van resultar ferides, incloent alguns civils, en diversos incidents** en territori controlat per Abkhàzia. Les autoritats abkhazes van acusar Geòrgia d'intentar desestabilitzar la regió, mentre que aquesta es va desmarcar de la violència. Entre aquests va destacar **un atac amb granada contra la residència del vicepresident d'Abkhàzia**, Alexander Ankvab, el qual va resultar ferit en el quart atac contra ell en els últims cinc anys. A més, diversos ciutadans georgians van ser detinguts per creuar la frontera administrativa amb Abkhàzia. D'altra banda, Abkhàzia va dur a terme exercicis militars amb Rússia, amb qui va signar diversos tractats, incloent un sobre cooperació militar, que establia els termes per a la construcció d'una base militar russa-abkhaza a la ciutat portuària de Gudauta. En l'àmbit polític, el Govern georgià va anunciar el primer trimestre una nova estratègia d'aproximació a Abkhàzia, amb la intenció d'impulsar vincles econòmics, educatius, sanitaris i culturals i reduir-ne la dependència russa. Aquesta iniciativa va ser molt criticada per Abkhàzia, que va anunciar que incrementaria el control de la frontera i la vigilància sobre població sospitosa de col·laborar amb Geòrgia. A final d'any, Geòrgia va anunciar el seu compromís unilateral amb el no-ús de la força contra Abkhàzia i Ossètia del Sud, decisió que va ser seguida per un anunci semblant per aquestes dues entitats.

Geòrgia (Ossètia del Sud)	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia

Síntesi:

La tensió a la regió està associada a la no resolució de les qüestions de fons per les quals les forces ossèties i Geòrgia es van enfrontar en una guerra entre 1991 i 1992. Des de llavors, les parts van mantenir les seves posicions respectives de defensa d'independència o unificació amb Rússia i de la integritat territorial de Geòrgia, sense aconseguir resoldre per la via de la negociació l'impasse de la regió, independent *de facto*. Al seu torn, el conflicte intern es va veure alimentat per les tensions entre Geòrgia i Rússia –vinculades a qüestions geoestratègiques i de balanç de poders a la regió del sud del Caucas–, que el 2008 van augmentar fins a derivar en una breu guerra iniciada a Ossètia del Sud i estesa després a Abkhàzia i zones sota control georgià. Després d'aquesta última guerra i el desplaçament forçat de la majoria de la població georgiana d'Ossètia del Sud, la posició ossètia es va reforçar. Rússia va reconèixer la seva independència i va mantenir presència militar a la regió. La qüestió dels desplaçats dels anys noranta i de

la segona guerra, l'estatus del territori i les violacions periòdiques de l'alto el foc continuen sent font de tensió.

Es van reduir els incidents de seguretat i es va millorar la situació general, si bé el procés de negociacions no va obtenir resultats significatius durant l'any.⁴² **Els intermediadors del procés de Ginebra van qualificar de relativament estable la situació en el terreny, entelada per alguns incidents esporàdics, que van causar alguns ferits**. A més, es va avançar en l'intercanvi de detinguts del conflicte de 2008 i de l'etapa posterior, encara que es van produir més detencions, especialment de ciutadans georgians per part de les autoritats ossetes per haver creuat la frontera administrativa. Un exministre del Govern paral·lel progeorgià d'Ossètia del Sud també va ser detingut pel règim independentista, amb càrrecs criminals. Tot i així, després d'un any de bloqueig, Geòrgia i Ossètia del Sud van reprendre a l'octubre les reunions en el marc del mecanisme per a la prevenció i gestió d'incidents, amb facilitació de la UE i l'OSCE. La retirada de les tropes russes de la petita localitat de Perevi també va facilitar certa reducció de la tensió. Geòrgia ho va valorar positivament, encara que va remarcar que era una mesura mínima en comparació amb els compromisos russos adoptats en l'acord d'alto el foc de 2008.

Ossètia del Sud i Rússia van continuar estrenyent la seva relació, amb un acord nou sobre llibertat de moviments, que elimina el requeriment de visats, i un altre per a la instal·lació d'una base militar conjunta a la capital, Tskhinvali. Al seu torn, Ossètia del Sud va criticar la nova estratègia de Geòrgia cap als règims d'Ossètia i Abkhàzia, que pretén ampliar les relacions amb aquestes mentre es manté neutra respecte a l'estatus. Per la seva banda, **al novembre Geòrgia es va comprometre públicament amb el no-ús de la força en les seves polítiques de recuperació de la integritat territorial**. També Ossètia del Sud va anunciar al desembre la seva disposició a comprometre's en aquest sentit, tot reclamant a Geòrgia un document escrit i vinculant. Mentrestant, la situació interna d'Ossètia del Sud va continuar sent motiu de certa preocupació. L'ONG internacional HRW va expressar preocupació per la seguretat dels activistes de la societat civil independent a Ossètia del Sud, després de l'atac a un periodista favorable als contactes entre ossetes i georgians. Així mateix, el règim osseta va continuar rebutjant l'establiment de missions internacionals dins del territori sota el seu control.

Rússia (Kabardino-Balkària)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema, Identitat, Govern Interna
Actors:	Govern de la Federació de Rússia, Govern de la república de Kabardino-Balkària, grups armats d'oposició

42. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Síntesi:

La inestabilitat que caracteritza la república federal de Kabardino-Balkària està vinculada als grups armats que des dels primers anys del segle XXI combaten la presència russa i defensen la creació d'un Emirat islàmic, en sintonia amb altres moviments armats del nord del Caucas. La xarxa de grups que opera a Kabardino-Balkària, Yarmuk, va començar a ser operativa el 2004, si bé va ser el 2005 quan es va posar en relleu la seva capacitat ofensiva, amb diversos atacs simultanis a la capital, que van causar desenes de morts, i que va comportar, al seu torn, una intensificació de la lluita contrainsurgent per part de les autoritats russes i locals. De fons hi ha tensions vinculades a la influència de corrents religiosos aliens a la República; problemes de corrupció i violacions de drets humans, i desafecció de la població local respecte a les autoritats. Periòdicament es registren atacs insurgents i contrainsurgents, extorsió per part dels grups rebels a la població civil i violacions de drets humans per part de les forces de seguretat.

Es va deteriorar greument la situació de seguretat, amb un increment significatiu en el nombre d'atacs insurgents. L'augment de la violència es va fer més evident a partir del segon trimestre, després de la mort a final de març del líder de la insurgència a la República, Anzor Astemirov, en un tiroteig amb la Policia. Asker Jappuev (emir Abdullah), veterà de la guerra de Txetxènia i a qui alguns analistes atribueixen un perfil més bel·ligerant, el va succeir. El nou líder va advertir que hi hauria atacs més intensos a Kabardino-Balkària i va reafirmar la seva lleialtat al dirigent màxim de la insurgència regional del nord del Caucas, el txetxè Doku Umarov. La insurgència local es va atribuir 40 atacs des de la mort d'Astemirov fins a inici de juny, enfront dels set que van admetre entre gener i abril. Segons un coronel del Ministeri d'Interior rus, durant els primers nou mesos de 2010 es van cometre 117 actes terroristes, respecte als 21 en el mateix període del 2009. No obstant això, les xifres no van ser contrastades amb balanços independents. Diverses desenes de persones van morir o van resultar ferides durant l'any. Entre els atacs sota el nou lideratge rebel, va ser d'especial magnitud una explosió en un hipòdrom a la capital, Nalchik, durant una celebració al maig amb presència institucional. L'atemptat va causar la mort d'una persona i ferides a 29, entre elles el ministre de Cultura, Ruslan Firov, i l'exministre d'Interior Khachim Shogenov, conegut per les seves polítiques violentes contra joves islamistes quan ocupava la cartera d'Interior. Altres incidents van incloure atacs contra membres de les forces de seguretat i càrrecs civils de l'Administració, com un membre del Tribunal Suprem de la República, com també atacs contra infraestructures. El districte de Baksan va ser un dels més afectats per l'increment de violència. Allà i en altres zones del territori, inclosa la capital, es va reforçar la presència de les forces de seguretat.

Algunes organitzacions locals, com el Centre de Drets Humans de Kabardino-Balkària, van denunciar a final d'any que les causes de la desestabilització estaven vinculades a les polítiques inapropiades del Govern, incloent tortura, detencions il·legals, persecució injustificada de població musulmana i tancament de mesquites, entre d'altres. A més, **el centre va alertar sobre**

un increment en el nombre de segrestos i assassinats extrajudicials de musulmans. Al novembre, el president de la República, Arsen Kanokov, va afirmar que el règim ja no permetia la violència arbitrària contra la població musulmana, encara que va admetre que la Policia encara recorria en ocasions a mètodes qüestionables.

Rússia (Karatai-Txerkèssia)

Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema, Identitat, Govern Interna
Actors:	Govern de la Federació de Rússia, Govern de la república de Karatai-Txerkèssia, grups armats de oposició

Síntesi:

La República de Karatai-Txerkèssia afronta múltiples tensions de tipus socioeconòmic, ètnic i polític, en part llegat de l'etapa soviètica i dels problemes actuals de governabilitat. A més, des de final de la dècada dels noranta ha estat escenari del pas a la via armada de sectors vinculats a l'islam salafista que, agrupats en una xarxa de grups armats (Jamaat), combaten els interessos russos a la República. Aquesta Jamaat, els orígens de la qual es remunten a final dels anys vuitanta, s'engloba en els moviments armats del nord del Caucas que, impulsats per les guerres txetxenes, promouen la creació d'un Emirat islàmic a la regió. La inestabilitat que caracteritza la República inclou atacs insurgents diaris contra les forces de seguretat i el clergat oficialista. Al seu torn, en els darrers anys s'ha incrementat la lluita contrainsurgent per part de les autoritats russes.

Va augmentar la tensió política a la República, vinculada a la distribució de càrrecs polítics en el context multiètnic de Karatai-Txerkèssia. La violència insurgent es va mantenir també en nivells elevats, encara que sense un increment tan marcat com el de les repúbliques veïnes. **La mort a la capital al maig d'un dels possibles candidats a primer ministre, Frale Shebzukhov, va elevar el clima de tensió** i el president la va qualificar d'assassinat polític. Shebzukhov era un dels candidats per substituir el primer ministre, Vladimir Kasychev, després que aquest fos destituït per haver incomplert l'acord no escrit que el càrrec de primer ministre havia de recaure sobre un membre de la comunitat txerkessa, com a part del delicat equilibri de poders a la República multiètnica. Finalment, Muradin Kemov va ser nomenat per al càrrec. D'altra banda, les reclamacions de Txerkèssia es van deixar sentir a la República. Diversos sectors txerkessos van reclamar al juny la creació d'una regió autònoma txerkessa dins de Rússia i la seva escissió de la República de Karatai-Txerkèssia. A més, al març va ser assassinat un jove activista del moviment txerkès; no es van aclarir les causes de la seva mort. Un centenar d'activistes i familiars es van manifestar per reclamar a les autoritats una investigació completa sobre la seva mort.

A més de les tensions de caràcter ètnic, es van continuar registrant incidents violents vinculats a la insurgència islamista, amb diverses víctimes mortals i ferits, incloent un jutge federal, encara que de menor intensitat que les repúbliques veïnes. Les autoritats van dur a terme diverses operacions antiterroristes, que van comportar la detenció de diversos supòsits combatents. A més, dues esglésies ortodoxes i una església baptista van ser incendiades al novembre, en atacs condemnats pel clergat musulmà. Tot això en un clima de certa inestabilitat pels problemes de governabilitat que afecten tot el nord del Caucas. En aquest context, va destacar la signatura al desembre d'un memoràndum per combatre la violència, l'extremisme i els desacords ètnics i en favor de la construcció de pau. El text va tenir el suport de representants del clergat i líders de diversos moviments socials i polítics.

Rússia (Ossètia del Nord)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema, Identitat, Govern Interna
Actors:	Govern de la Federació de Rússia, Govern de la república d'Ossètia del Nord, grups armats d'oposició

Síntesi:

Des dels primers anys del segle XXI, Ossètia del Nord és escenari d'atacs periòdics contra representants de l'Administració i forces de seguretat per part de la insurgència armada d'ideologia islamista, agrupada en l'organització Kataib al-Khoul. Es tracta del més recent dels moviments armats del nord del Caucas, que van començar a proliferar després de la segona guerra txetxena i que defensen la creació d'un Emirat islàmic separat de Rússia. L'any 2004 va suposar un gir d'inflexió a Ossètia del Nord, per un assalt insurgent contra una escola a Beslan, que va finalitzar amb una controvertida operació especial russa de rescat dels ostatges i un balanç de més de 300 morts, la meitat menors. L'autoria de l'assalt encara es posa en dubte i algunes anàlisis l'atribueixen a combatents de repúbliques veïnes sota direcció txetxena. En tot cas, la insurgència osseta s'ha mantingut activa, amb atacs diaris. Al seu torn, els problemes socioeconòmics d'Ossètia del Nord, que inclouen la corrupció i els alts nivells d'atur, han contribuït a un clima de malestar social.

L'increment de la inestabilitat en gran part del nord del Caucas es va deixar sentir també a Ossètia del Nord, especialment a partir de la segona meitat de l'any, amb un augment de la violència insurgent. Va destacar per la seva gravetat **un atemptat suïcida a la capital osseta, Vladikavkaz, al setembre, en què un cotxe bomba va esclatar al costat d'un dels principals mercats de la ciutat, amb un balanç de 19 víctimes mortals i 158 ferits**. No hi va haver reivindicació immediata dels fets i posteriorment Dokku Umarov, el màxim líder de la insurgència islamista del nord del Caucas, en què s'inscriuen les diverses insurreccions locals, es va atribuir l'atac. Dies després, diversos centenars de perso-

nes es van concentrar davant la seu principal del Govern osseta per protestar contra les autoritats per no haver evitat l'atac i per demanar una reunió amb el president, Taimuraz Mamsurov. Després de l'atac, el Govern va anunciar que s'augmentaria la seguretat en zones properes als mercats i altres àrees concorregudes de la capital i que s'incrementarien els controls de vehicles a les carreteres que connecten Ossètia del Nord amb les repúbliques veïnes. Fonts pròximes al Govern van admetre que la situació a Ossètia del Nord s'estava complicant. Al seu torn, es van produir altres incidents menors durant l'any, que van provocar diverses desenes de víctimes mortals i ferits. D'altra banda, va continuar el clima de tensió social i política. Diverses desenes de persones es van manifestar al novembre en contra de la corrupció i per demanar solucions per a les persones desplaçades procedents d'Ossètia del Sud.

Orient Mitjà

a) Al Jalish

Iemen (AQPA)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, al-Qaida a la Península Aràbiga (AQPA), EUA, Aràbia Saudita

Síntesi:

Afectat per múltiples conflictes i desafiaments interns, el Govern iemenita enfronta una forta pressió internacional per combatre la presència d'al-Qaida al país, especialment després de la fusió de la branca saudita i iemenita de l'organització, que al començament de 2009 va donar origen a al-Qaida a la Península Aràbiga (AQPA). Si bé la presència d'al-Qaida al Iemen es registra des dels noranta –amb episodis d'alta repercussió com l'atac suïcida contra el vaixell de guerra nord-americà USS Cole el 2000–, en els darrers anys s'ha observat un augment de les seves accions, en paral·lel a l'assumpció d'un nou lideratge en el grup. El fallit atemptat contra un avió que es dirigia a Detroit el desembre de 2009 va centrar l'atenció mundial a AQPA i va motivar una ofensiva de Sanà contra el grup. Els enfrontaments han provocat desenes de víctimes mortals, mentre creix la preocupació internacional pel suport que podria obtenir AQPA de les tribus locals, la possibilitat que combatents de l'Afganistan i el Pakistan es traslladin al territori i per una eventual col·laboració entre AQPA i al-Shabab, el grup armat somali aliat d'al-Qaida.

Entre tots els conflictes que enfronta el Iemen,⁴³ el que involucra al-Qaida a la Península Aràbiga (AQPA) va acaparar més atenció internacional a causa de l'impacte als mitjans de comunicació de les seves accions, moltes de les quals van apuntar a objectius occidentals. En l'àmbit intern, **els enfrontaments entre membres d'AQPA i les Forces Armades iemenites es van intensificar i van causar prop d'un centenar de morts, a més de milers de desplaçats**.⁴⁴ L'any es va iniciar enmig

43. Vegeu el resum sobre el Iemen al capítol 1 (Conflictes armats) i sobre el Iemen (sud) en aquest capítol.

44. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

d'una gran commoció pel fallit atemptat contra un avió que es dirigia a Detroit el dia de Nadal de 2009, protagonitzat per un jove nigerià entrenat per AQPA. L'incident va motivar el tancament temporal de diverses ambaixades occidentals al Iemen i la celebració d'una conferència internacional a Londres amb la intenció d'afavorir l'estabilitat del país àrab, a través d'ajuda econòmica, reformes polítiques i assistència en temes de seguretat. Al llarg de l'any, AQPA va realitzar altres accions d'alta repercussió internacional, com l'intent d'assassinat de l'ambaixador del Regne Unit al Iemen per mitjà d'un atac suïcida, a l'abril, i l'enviament de dos paquets bomba a sinagogues de Chicago, a l'octubre. Els paquets van ser detectats i desactivats a Londres i Dubai, però van crear un estat d'alarma que va derivar en un increment de les mesures de seguretat i en la suspensió de molts vols procedents del Iemen, responent a l'estratègia d'AQPA de realitzar operacions menys costoses però de gran impacte a Occident.

AQPA també va emprendre accions espectaculars contra les forces locals, com l'assalt a la caserna d'intel·ligència iemenita a Aden, al juny, amb un balanç de deu funcionaris morts i diversos milicians alliberats. Al llarg de l'any, el Govern va llançar diverses ofensives contra AQPA. Durant el primer trimestre els enfrontaments van causar la mort a una trentena de milicians i almenys dos soldats, però la tensió es va intensificar especialment a partir de mitjan any, amb dues grans operacions. A l'agost, després de denunciar la mort d'11 soldats en una emboscada d'al-Qaida, l'Exèrcit es va enfrontar a milicians a la ciutat de Loder, a la província d'Abyan, amb un saldo de 35 morts i milers de civils desplaçats, que van ser evacuats de la localitat encara que després van tornar a casa seva. Un mes després, els xocs es van concentrar a Huta, a la província de Shabwa, on, segons les autoritats, hi havia milicians refugiats. En aquest cas, la violència va provocar set morts i el desplaçament forçat d'unes 15.000 persones durant unes setmanes. En aquest escenari, **alguns analistes van advertir que en alguns casos el Govern estava emmascarant polítiques de repressió a grups d'oposició i secessionistes del sud sense vincles reals amb al-Qaida.** Durant l'any el paper dels Estats Units al Iemen també va ser un tema clau. El Govern va intentar marcar límits a la col·laboració nord-americana –clergues iemenites van advertir que cridarien a una gihad en el cas que els Estats Units intervinguessin al país– però al setembre el ministre d'Exteriors va reconèixer que Washington havia llançat alguns atacs contra al-Qaida al Iemen. Les filtracions de Wikileaks van confirmar aquest fet i van revelar que el Govern va autoritzar que els Estats Units actuessin al seu territori mitjançant operacions amb avions no tripulats que van ser emmascarades com a accions de les forces iemenites. Segons informes de premsa, els Estats Units van elevar la percepció d'amenaça d'AQPA, de manera que tindrien la intenció d'incrementar la seva presència al Iemen i augmentar l'ajuda

militar dels 150 milions de dòlars del 2010 a 250 milions el 2011. Amnistia Internacional va denunciar al juny l'ús de míssils i bombes de dispersió dels Estats Units en un atac que a final de 2009 va causar la mort a 30 milicians i 40 civils. A final d'any, una presumpta ofensiva d'AQPA contra milicians al-houthistes al nord va elevar l'alerta sobre una espiral de violència sectària al país, marcat per la interconnexió de diversos conflictes.⁴⁵

Iemen (sud)	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Recursos Interna
Actors:	Govern, grups de oposició autonomistes i secessionistes del sud

Síntesi:

El Iemen, l'única república de la península Aràbiga, és resultat del procés d'unificació el 1990 de la República Àrab del Iemen (RAI), al nord, i la República Democràtica Popular del Iemen (RDPI), al sud. Des de llavors, la balança de poder s'ha inclinat cap al nord i el president Ali Abdallah al-Salih (mandatari de l'ex-RAI des del 1978) ha governat sense alternança. El fràgil equilibri polític definit després de la instauració del nou Estat va derivar en l'esclat d'una guerra civil el 1994, que també va culminar amb la victòria de les forces septentrionals. Les tensions persisteixen i en els últims anys s'han intensificat les manifestacions que denuncien una discriminació envers el sud, en especial referent al control dels recursos, així com els enfrontaments amb les forces de seguretat, amb un resultat de desenes de morts. El moviment de contestació del sud no està articulat en una sola organització i aplega grups amb agendes variades, entre els quals hi ha sectors secessionistes que van reprendre l'activitat l'any 2006. Tant l'oposició com diverses organitzacions internacionals han denunciat abusos dels drets humans per part del Govern en la seva lluita contra el moviment secessionista.

AQPA va realitzar accions d'alta repercussió internacional, com l'intent d'assassinat de l'ambaixador del Regne Unit al Iemen i l'enviament de dos paquets bomba a sinagogues de Chicago

La tensió entre el Govern i grups separatistes al sud del Iemen va persistir durant tot l'any, amb periòdiques i massives mobilitzacions de protesta i episodis de violència que van causar la mort de més de cinquanta persones durant l'últim any. Segons dades de l'oposició, uns 150 activistes haurien perdut la vida des de la reactivació del moviment secessionista el 2006. **Les morts es van produir en un marc de repressió a les manifestacions, enfrontaments directes entre activistes i membres de les forces de seguretat i a causa d'un creixent nombre d'atacs contra funcionaris governamentals, militars i policies.** Analistes i observadors havien advertit del risc que el moviment separatista comencés a utilitzar la violència com un mètode per cridar l'atenció sobre les seves demandes i sobre les accions del Govern a la regió. Amb motiu del 20è. aniversari de la unificació del Iemen del nord i del

45. Vegeu el resum sobre el Iemen al capítol 1 (Conflictes armats).

sud, el president iemenita, Ali Abdullah Saleh, va anunciar l'excrceració de 300 presoners, entre aquests insurgents al-houthistes⁴⁶ i membres del moviment separatista. Encara que el gest va ser valorat per grups de l'oposició, es va denunciar que les detencions continuaven. De fet, moltes de les manifestacions celebrades exigien l'excrceració de membres de sectors secessionistes o recordaven a activistes morts en protestes, com els dos morts en l'anomenat «dia de la fúria» al juliol, que commemorava el control del port d'Aden per part de tropes del nord durant la guerra civil de 1994. L'assassinat a trets d'un líder de l'oposició que havia tornat després de més de 30 anys a l'exili per participar al comitè de diàleg nacional impulsat pel Govern va afectar la posada en marxa d'aquesta iniciativa, considerada per sectors de l'oposició com una resposta a les pressions internacionals perquè el Iemen afronti els seus problemes interns i es concentri en la lluita contra al-Qaida a la Península Aràbiga (AQPA).⁴⁷

Paral·lelament, governadors de la zona sud van mantenir reunions per avaluar l'acció dels comitès creats pel Govern per sufocar les protestes ja que, segons algunes denúncies, haurien assassinat persones de la regió. En aquest context, dos expresidents van alertar que el Govern estava recorrent a una violència excessiva davant les protestes del sud. Amnistia Internacional es va pronunciar en el mateix sentit, advertint que les autoritats iemenites estaven incorrent en pràctiques que atempten contra els drets humans sota l'argument de la seguretat, tant en el seu conflicte amb els al-houthistes al nord, com en la seva lluita contra al-Qaida i les seves polítiques contra els secessionistes del sud.⁴⁸ Dirigents del sud van descartar les acusacions sobre una possible infiltració d'AQPA en el moviment secessionista.

Iran	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política, religiosa i social

Síntesi:

Des de la seva arribada al poder el 2005, la presidència de Mahmud Ahmadinejad ha estat objecte de contestació interna per part de nombrosos sectors. Tant les seves formes en política exterior (amb una desafiadora defensa del dret de disposar de capacitat nuclear) com el resultat de les seves polítiques en l'àmbit interior (fracàs en la millora de la situació econòmica del país, enmig d'acusacions de favoritisme polític) han generat una creixent oposició en el si del país. La polarització existent des de fa dècades entre sectors conservadors i reformistes ha enfrontat en els últims anys Ahmadinejad amb diverses figures polítiques rellevades del poder el 2005. Així mateix, la influència de les autoritats religioses i dels cossos

armats, principalment els Guardians de la Revolució, han tingut un paper important en el futur de l'Iran, país amb molts recursos energètics i una posició geoestratègica clau.

Les manifestacions públiques de rebuig al règim de Mahmud Ahmadinejad es van reduir respecte a l'any anterior, en el marc d'una **sostinguda campanya de control i persecució als opositors per part del Govern**. Les autoritats van reforçar els dispositius de vigilància en els períodes previs a dates clau per por que fossin aprofitades per la població per convocar multitudinàries protestes com les de l'any anterior. En el primer trimestre, les alertes es van encendre a mesura que s'apropava l'aniversari de la revolució islàmica, fet que es va traduir en detencions de dirigents estudiantils, periodistes i membres de l'oposició, a més del bloqueig d'Internet i restriccions a la premsa estrangera. Mesures similars es van adoptar al juny, en vigílies del primer aniversari de la polèmica reelecció d'Ahmadinejad, amb un ampli desplegament de seguretat. En aquest escenari, dirigents reformistes que havien cridat a protestar contra el Govern van desconvocar les manifestacions per evitar nous episodis de violència i una espiral repressiva com la que el 2009 va acabar amb més d'una trentena de morts. **Destacats representants de l'oposició també van ser objecte d'assetjament durant el 2010:** l'ex candidat a la presidència, Mehdi Karoubi, va ser agredit al seu domicili per milicians islamistes pro-governamentals; Hossein Mousavi va patir el tancament de les seves oficines i l'expresident Akbar Hashemi Rafsanjani va enfrontar la detenció de diversos membres de la seva família i l'ordre d'arrest contra el seu fill. Així mateix, els mitjans de comunicació locals van rebre instruccions de no donar cobertura als líders de l'oposició.

La persistència de la tensió interna també es va evidenciar en la il·legalització dels dos principals partits de l'oposició, el Front Islàmic per la Participació a l'Iran i els mujahidins de l'Organització Revolucionària Islàmica. Ambdues col·lectivitats promovien el canvi polític al país i els seus dirigents van ser sentenciats a penes de presó per assemblea il·legal, conspiració contra la seguretat nacional i propagació de falsedats contra l'Estat. A principi de 2010, les autoritats iranianes també van informar de l'execució de dos condemnats a mort per la seva implicació en les manifestacions contra el Govern i reconèixer que almenys tres detinguts van morir a causa de tortures després de ser arrestats en les protestes de l'any anterior. Durant el segon semestre es va produir un episodi confús quan hi va haver una explosió al pas de la comitiva d'Ahmadinejad a la ciutat de Hamedan, a l'oest del país. Les informacions sobre l'incident van encoratjar les especulacions sobre un fallit intent d'atemptat contra el mandatari que va ser desmentit pels mitjans de comunicació oficials. Cap a final d'any, amb la major part de l'atenció internacional centrada en el programa nuclear iranià,⁴⁹ en l'àmbit in-

46. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

47. Vegeu el resum sobre el Iemen (AQPA) en aquest capítol.

48. Amnistia Internacional. *Yemen: Cracking Down Under Pressure*. Londres: AI, agost 2010. <<http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE31/010/2010/en>>.

49. Vegeu el resum sobre l'Iran-EUA, Israel en aquest capítol.

tern cal destacar els esforços de l'aiatol·là Ali Khomeini per persuadir els clergues de Qom per frenar les seves crítiques al règim i noves protestes contra el Govern per part de joves amb motiu de la celebració del dia de l'estudiant, el 7 de desembre, que es van saldar amb una desena de detinguts.

Iran (nord-oest)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Autogovern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, Partit per la Vida Lliure en Kurdistan (PJAK), Komala, Partit Democràtic Kurd de Iran (KDPI)

Síntesi:

Malgrat la naturalesa heterogènia i multiètnica de l'Iran, les minories que hi habiten, entre les quals hi ha els kurds, han estat sotmeses a dècades de polítiques centralistes i d'homogeneïtzació i han denunciat discriminació per part de les autoritats de la República Islàmica. En aquest context, diferents grups polítics i armats d'origen kurd s'han enfrontat a Teheran en un intent per obtenir més autonomia per a la població kurda, que es concentra a les províncies del nord-oest del país. Grups com el Partit Democràtic Kurd (KDPI) i Komala han protagonitzat aquesta lluita des de la dècada dels setanta, encara que en els últims anys ha estat el Partit per la Vida Lliure al Kurdistan (PJAK) qui ha guanyat més visibilitat pels seus continus enfrontaments amb les forces iranianes, en particular amb membres de la Guàrdia Revolucionària.

La tensió entre el Govern iranià i grups kurds al nord-oest del país va registrar un increment en els nivells de violència i una creixent internacionalització. Al llarg de l'any es van produir incidents que van provocar la mort de desenes de persones. Els xocs van enfrontar principalment les forces de seguretat iranianes amb membres del PJAK, encara que el grup Komala també va participar en alguns episodis durant el primer trimestre. A més dels fets de violència a la zona nord-occidental de l'Iran, durant l'últim any un dels aspectes més rellevants en la dinàmica d'aquest conflicte va ser l'ampliació de l'escenari d'enfrontaments, ja que alguns dels episodis més cruents es van registrar en territori iraquí. Al juny, soldats iranianes es van endinsar entre dos i tres quilòmetres al país veí, a la zona muntanyosa de Qandil, on van provocar un nombre indeterminat de baixes entre combatents kurds, als quals acusaven de causar diversos morts en un atac amb bomba. Prèviament, al maig, tropes iranianes s'havien enfrontat a guàrdies fronterers iraquians, als quals van confondre amb milicians del PJAK, en un incident que no va causar víctimes mortals. Al setembre, un atemptat durant una desfilada militar a la localitat iraniania de Mahabad –capital de l'efímera República Kurda proclamada a la dècada dels quaranta– va causar la mort d'11 dones i un nen, fet que va provocar una dura resposta de les forces iranianes. **Encara que el PJAK va negar l'autoria de l'atac, membres de la Guàrdia Revolucionària van traspasar la frontera amb l'Iraq i van matar 30 presumptes militants kurds.** A més d'aquests fets, i segons denúncies del PKK i del PJAK, Teheran va bombardejar en diverses ocasions grups kurds al nord de l'Iraq. La mort d'alguns civils en

aquests incidents, el desplaçament forçat de persones, fruit de la violència i la instal·lació de llocs de control iranianes en territori iraquí, van motivar les protestes de Bagdad i del govern de la regió autònoma kurda de l'Iraq, que van condemnar els atacs i exigir a Teheran el respecte a la seva sobirania, encara que també van cridar als combatents kurds a aturar les incursions a l'Iran i Turquia des del seu territori. A més dels morts en enfrontaments i atacs, el Govern iranià va anunciar al maig l'execució de cinc activistes prokurds acusats de formar part de grups armats d'oposició i de participar en atacs amb bomba, mesura que va motivar manifestacions de protesta a la regió nord-occidental del país.

Iran (Sistan Balutxistan)	
Intensitat:	3
Evolució:	=
Tipologia:	Identitat, Autogovern Interna
Actors:	Govern, Guàrdia Revolucionària (Pasdaran), Jundollah (Soldats de Déu / Moviment de Resistència del Poble)

Síntesi:

Des de 2005 el grup Jundollah (Soldats de Déu) porta a terme una campanya insurgent a la província sud-oriental de Sistan Balutxistan, una regió de majoria sunnita en contrast amb la resta del país, on predomina la branca xiïta de l'islam. L'organització, que també s'autodenomina Moviment de Resistència del Poble, va ser creada el 2002 i denuncia una persecució sectària per part de Teheran. Assegura que el seu objectiu és la defensa dels drets, la cultura i la religió dels balutxis, però nega tenir una agenda separatista i vincles amb l'exterior. El Govern iranià, mentre, acusa Jundollah de tenir connexions amb els Estats Units, el Regne Unit, Pakistan, Aràbia Saudita i amb la xarxa al-Qaida. Sistan Balutxistan és una província limítrof amb l'Afganistan i el Pakistan –la població balutxi viu a banda i banda de la frontera– i és una zona amb alts índexs de pobresa, marcada pel contraban i les rutes de tràfic de drogues. Davant la possibilitat de desestabilització d'aquesta zona, Teheran ha reforçat els seus dispositius de control i ha condemnat a mort militants de Jundollah. Les accions del grup insurgent inclouen segrests, atacs i atemptats suïcides i algunes d'aquestes accions han tingut com a objectiu agents de la Guàrdia Revolucionària iraniania (Pasdaran).

L'any 2010 es va iniciar amb la **detenció i execució del líder de Jundollah, Abdolmalek Rigi**, i els mesos posteriors van estar marcats per actes de represàlia d'aquest grup armat que van tenir una gran repercussió en els mitjans de comunicació. Les autoritats iranianes van capturar al febrer el líder del grup insurgent sunnita que opera a la província de Balutxistan. La detenció de Rigi s'hauria produït durant un vol que es dirigia dels Emirats Àrabs Units a Kirguizistan i va ser usada per l'Iran per denunciar els presumptes vincles de Jundollah amb els serveis secrets dels Estats Units, el Regne Unit i el Pakistan. Com a prova d'aquesta suposada col·laboració, la televisió oficial iraniania va difondre declaracions de Rigi en què assegurava que Washington havia promès equips militars per al seu grup, ajuda per alliberar els seus presoners i una base a l'Afganistan. Aquesta hauria estat la raó del seu viatge a Kirguizistan, ja que hi pretenia entrevistar-se amb un alt funcio-

nari en una base militar nord-americana. No obstant això, segons informacions aparegudes a la premsa àrab, Rigi hauria estat detingut en un hospital pakistanès i posteriorment extraditat. En menys de quatre mesos, a final de juny, el líder de Jundollah va ser executat a la presó d'Evin sota càrrecs d'assassinat, accions armades contra la República Islàmica i segrestos. En la sentència contra Rigi es va denunciar que el grup armat balutxi havia assassinat 154 persones des de 2003, entre membres de les forces de seguretat i civils, i que havia ferit més de 300 persones.

Com a resposta, Jundollah va emetre un comunicat en què va assegurar que continuaria amb la seva lluita contra les autoritats de Teheran i a mitjan juliol reivindicar un doble atemptat suïcida en una mesquita xiïta a Zahedan, capital de la província de Balutxistan. L'atac va matar 27 persones, entre elles diversos membres de la Guàrdia Revolucionària, ja que al recinte se celebrava una festivitat religiosa i el dia dels Pasdaran. **A mitjan desembre, una acció encara més cruenta va provocar la mort de 41 persones en una mesquita a la ciutat portuària de Chababar.**

L'atemptat suïcida es va produir durant la celebració de l'Ashura, una de les principals festivitats xiïtes. Després de l'atac, Teheran va executar 11 presumptes membres de Jundollah acusats de participar en aquesta ofensiva. A més de constituir actes de venjança per la mort del seu líder, diversos analistes van destacar que les accions de Jundollah pretenien enviar un missatge de supervivència del grup, que durant el segon semestre també es va veure involucrat en diverses accions de segrest. Entre els ostatsges de Jundollah hi havia un funcionari del programa nuclear iranià, de manera que el grup va amenaçar de fer públics alguns secrets del pla atòmic iranià si Teheran no accedia a alliberar més de 200 membres de l'organització que romanen a la presó. Cap a final d'any, al novembre, els Estats Units van decidir incorporar oficialment Jundollah a la seva llista de grups terroristes, sota l'argument que el grup estava involucrat en atacs amb víctimes civils i funcionaris governamentals i que recorria a tàctiques com atemptats suïcides, segrestos i assassinats selectius. L'Iran va valorar la inclusió de Jundollah al llistat, però va insistir a acusar els Estats Units de donar suport a aquest grup amb el propòsit de desestabilitzar el règim iranià.

Després de l'execució del seu líder, Jundollah va dur a terme una sèrie d'atacs suïcides a l'Iran que van ser interpretats com a actes de venjança i com un missatge de supervivència del grup armat

cions entre els Estats Units, Israel i l'Iran han estat tenses i Washington ha acusat Teheran de donar suport a grups armats de la regió, com el libanès Hezbollah. En aquest context, el programa nuclear iranià ha estat objecte de preocupació i la pressió internacional sobre el país asiàtic s'ha intensificat en el marc de la política iniciada després de l'11-S pel Govern de George W. Bush, que el 2002 va declarar l'Iran Estat enemic pels seus presumptes vincles amb el terrorisme. La victòria de l'ultraconservador Mahmud Ahmadinejad en les eleccions presidencials de l'agost del 2005 ha accentuat la retòrica nacionalista iraniana que afirma el dret a desenvolupar un programa nuclear amb finalitats pacífiques, mentre sectors de la comunitat internacional expressen temor davant de la imminent capacitat per fabricar una bomba atòmica per part d'un règim considerat hostil als interessos occidentals a la regió.

El programa nuclear iranià es va mantenir en el focus de l'atenció internacional durant tot l'any i va motivar l'aprovació d'una nova ronda de sancions per part del

Consell de Seguretat de l'ONU contra la República Islàmica. Teheran va persistir en el seu rebuig a la proposta que l'urani enriquit per l'Iran fos convertit en combustible a França i Rússia, i va insistir en la seva intenció de continuar el procés fins aconseguir urani enriquit al 20%. Al maig, en un intent per desbloquejar la crisi, el Brasil i Turquia van arribar a un acord amb el Govern de Mahmud Ahmadinejad per intercanviar combustible nuclear en territoris turcs, però la iniciativa no va comptar amb el suport internacional. Els Estats Units i altres països occidentals van expressar el seu escepticisme davant d'aquesta fórmula i van reiterar la seva inquietud per les finalitats del programa atòmic iranià. L'Agència Internacional d'Energia Atòmica (AIEA), que en els seus últims informes ha estat molt més crítica amb l'Iran, havia denunciat durant el primer trimestre que els seus inspectors tenien evidències sobre activitats que revelaven l'interès de l'Iran per aconseguir una bomba i va concloure, al maig, que no podia confirmar les intencions pacífiques del programa nuclear iranià.

En aquest context i amb el decidit impuls dels Estats Units, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar al juny una nova ronda de sancions –la quarta– contra l'Iran, amb el suport de la Xina i Rússia, que en el passat s'havien mostrat reticents a castigar la República Islàmica a causa dels seus interessos i vincles estratègics i comercials. Brasil i Turquia –membres no permanents del Consell de Seguretat–, van votar en contra de la iniciativa, mentre que els Estats Units i la UE van aprovar els seus propis paquets de mesures de càstig per reforçar l'embargament i incloure el sector energètic, que va quedar exclòs de les sancions de l'ONU. La decisió del Consell de Seguretat va suposar una intensificació de l'embargament ja existent en matèria d'armes, a més de restriccions industrials, controls a les operacions bancàries, a l'acció de les companyies iranianes i a persones vinculades al règim. Progressivament,

Iran – EUA, Israel⁵⁰

Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema Internacional
Actors:	Iran, EUA, Israel
Síntesi:	

Des de la revolució islàmica de l'any 1979, que va enderrocar el règim aliat dels EUA del xa Muhammad Reza Pahlevi i va proclamar l'aiatol·là Khomeini líder suprem del país, les rela-

50. Aquesta tensió internacional afecta altres països, els quals estan involucrats amb diferents graus d'implicació.

l'impacte de les sancions es va evidenciar en la suspensió de projectes i la retirada del país d'una vintena de grans companyies estrangeres. L'Iran va reaccionar a la mesura reiterant la seva intenció de continuar amb el procés d'enriquiment d'urani –declarat com a «innegociable» pel Parlament iranià a l'octubre– i vetant l'entrada a inspectors de l'AIEA. Des de mitjan any tant l'Iran com el G5 +1⁵¹ van expressar la seva voluntat de tornar a les negociacions. A principi de desembre, el diàleg es va concretar en una reunió a Ginebra, en els primers contactes d'alt nivell des d'octubre de 2009. Encara que la trobada no va suposar avenços substancials, va derivar en el compromís d'una nova cita el gener de 2011 a Istanbul. Durant l'últim trimestre de 2010, informacions de premsa van destacar les acusacions de l'Iran a Israel i Occident per l'assassinat d'un científic nuclear i les proves de míssils realitzades per Teheran per preparar-se davant d'un eventual atac a les seves instal·lacions atòmiques, arran dels rumors sobre un possible atac israelià.

b) Mashreq

Egipte	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (Germans Musulmans, Aliança Nacional pel Canvi)

Síntesi:

Des de l'assassinat del president Anwar al-Sadat el 1981, després d'haver signat un acord de pau amb Israel pel qual Egipte recuperava el Sinaí, el país ha estat sota l'estat d'emergència. El successor de Sadat, Hosni Mubàrak, dirigeix el país des d'aleshores, fent front a una oposició política i social que reclama més llibertats i drets. En aquest context, els partits religiosos van ser prohibits, i per tant el principal moviment d'oposició, els Germans Musulmans (GM), no està permès, encara que la seva activitat és tolerada. Al llarg d'aquests anys s'ha denunciat l'existència de frau en les eleccions i el clima de falta de llibertats en què se celebren els comicis.

A mesura que s'apropaven les eleccions parlamentàries de novembre a Egipte, la tensió política va augmentar al país, en un any marcat per la posada en marxa d'un nou moviment opositor i per les especulacions entorn de la successió del president Hosni Mubàrak, després de gairebé 30 anys en el poder. El retorn al país al febrer de l'exdirector de l'Agència Internacional d'Energia Atòmica (AIEA) i Premi Nobel de la Pau, Mohamed el-Baredei, va suposar el llançament d'una nova plataforma opositora, batejada com Aliança Nacional pel Canvi (ANC). El-Baredei va mostrar la seva disposició a presentar-se a les eleccions presidencials de 2011, sempre que es realit-

zessin una sèrie de reformes a la Constitució que, entre altres coses, garantissin la imparcialitat de les eleccions i permetessin la presentació de candidatures independents. El protagonisme d'El-Baredei com a figura de l'oposició va coincidir amb un augment dels rumors sobre la successió de Mubàrak, que al març es va sotmetre a una operació a Alemanya que el va obligar a cedir temporalment el poder al seu primer ministre. Després de tornar al país, el mandatari no va aclarir els dubtes sobre la seva intenció de presentar-se als comicis de 2011, que enfrontaria amb 83 anys, encara que es preveia que un possible candidat per succeir-lo seria el seu fill Gamal. Filtracions de Wikileaks van confirmar que els militars egipcis no serien molt partidaris d'aquesta dinàmica de successió.

En aquest context, l'ANC va impulsar una campanya de recollida d'un milió de signatures per modificar la Constitució i, entre altres mesures, derogar la llei d'emergència que regeix al país des de 1981 i que va ser renovada per dos anys al maig, motivant crítiques de l'oposició i de grups de drets humans. Els Germans Musulmans (GM) –l'agrupació islamista que constitueix la principal força d'oposició al país– va donar suport a aquesta iniciativa, però van decidir presentar-se als comicis de novembre, malgrat les crides d'ANC i altres grups a boicotejar les eleccions fins que no es complissin les garanties que no es produiria un frau. Durant l'any, tant GM com ANC denunciaren detencions dels seus seguidors i repressió durant les manifestacions, que van augmentar amb la proximitat de les eleccions. **A l'octubre, GM va alertar de l'arrest de 1.200 dels seus seguidors, inclosos diversos candidats al Parlament,** i va anunciar que només 75 dels seus 132 candidats havien estat admesos pel registre electoral. Paral·lelament, la premsa va advertir que havien augmentat les restriccions a la seva tasca. La primera volta dels comicis es va celebrar enmig de denúncies d'irregularitats i d'episodis d'intimidació i violència, i va derivar en la retirada dels principals partits d'oposició de la segona volta. GM va passar de tenir el 20% dels escons a no tenir-ne cap, mentre que l'oficialista Partit Nacional Democràtic va passar a controlar el 83% del Parlament, en unes eleccions considerades com les més fraudulentas en la història recent d'Egipte i criticades per ONG, la UE i els Estats Units. Segons Amnistia Internacional, vuit persones podrien haver mort en actes de violència vinculats a les eleccions. Durant l'any també es van produir incidents que van involucrar la comunitat copta d'Egipte, enmig d'una creixent sensació de discriminació d'aquesta minoria cristiana. Al gener, un grup d'homes armats va assassinar sis persones a la sortida d'una església, mentre que a final d'any els xocs entre membres de la comunitat copta i la Policia per la paralització de la construcció d'una església van deixar dos morts i un centenar de ferits. L'incident més greu es va produir el dia de cap d'any, quan un atemptat en una església copta d'Alexandria matar 21 persones; tanmateix, l'acció es va atribuir a atacants estrangers.

La tensió política a Egipte es va intensificar a mesura que s'apropaven les eleccions parlamentàries de novembre, que es van celebrar enmig de denúncies de frau

51. El G5 +1 és el nom del grup integrat pels cinc països membres permanents del Consell de Seguretat de l'ONU –Xina, Estats Units, França, Regne Unit i Rússia– més Alemanya, que han negociat en el passat amb l'Iran pel seu programa nuclear.

Líban – Israel – Síria	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema, Recursos, Territori Internacional
Actors:	Israel, Síria, grup libanès Hezbollah i la seva facció armada (Resistència Islàmica)

Síntesi:

La tensió té com a teló de fons el conflicte israelià-palestí i les seves conseqüències a la regió. D'una banda, la presència de milers de refugiats palestins que es van establir al Líban a partir de 1948, juntament amb la direcció de l'OLP el 1979, va propiciar continus atacs per part d'Israel al sud del país fins ocupar-lo el 1982. El naixement del grup armat xiïta Hezbollah a principi dels vuitanta al Líban, amb una agenda de resistència contra Israel i d'alliberament de Palestina, va originar enfrontaments periòdics fins a la culminació de l'ofensiva israeliana a gran escala de juliol de 2006. D'altra banda, la guerra de 1967 va significar l'ocupació israeliana dels alts del Golan sirians que, juntament amb el suport de Síria a Hezbollah, explica la tensió entre Israel i Síria.

Com l'any anterior, la tensió entre les parts en conflicte es va caracteritzar fonamentalment per una retòrica agressiva, encara que **durant l'estiu de 2010 l'hostilitat es va concretar en un breu enfrontament entre les forces de seguretat israelianes i libaneses, que es va considerar l'incident més greu a la zona des de la guerra del 2006.** L'intercanvi d'amenaçes i els senyals de desconfiança van ser la tònica durant el primer semestre. Representants del Govern israelià van advertir de l'alta probabilitat d'un nou conflicte armat a la zona, el Líban va denunciar l'escalada verbal i Síria va anunciar que s'alinearà amb Beirut en cas d'atac. Un simulacre de gran escala realitzat per Israel al maig –que va incloure maniobres per preparar la població davant d'un atac massiu procedent de Síria, el Líban i Gaza– va motivar un estat d'alerta regional i va portar Hezbollah a mobilitzar milers dels seus efectius. L'ambient es va enrarir encara més a causa de l'incident de la flotilla humanitària que viatjava a Gaza⁵² i per la decisió dels Estats Units de donar suport a les denúncies d'Israel respecte al fet que l'Iran i Síria estaven ajudant Hezbollah a incrementar la seva capacitat militar. El tema de la frontera marítima entre el Líban i Israel també va guanyar rellevància en la disputa entre els dos països després del recent descobriment de reserves de gas en aquesta zona del Mediterrani. En aquest context, a principi d'agost es va produir l'enfrontament entre les Forces Armades del Líban i Israel a la zona fronterera entre els dos països, que va involucrar foc d'artilleria, tancs i helicòpters i que va causar quatre morts. Tot i que l'incident va ser limitat i va derivar aviat en un compromís

de les parts per a la fi d'hostilitats,⁵³ es van encendre les alarmes internacionals i regionals, van motivar el Líban a realitzar consultes amb Síria, Turquia i la Lliga Àrab, i van portar la milícia de Hezbollah a posar les seves forces a disposició de les autoritats libaneses per a una eventual acció armada.

L'enfrontament va posar en qüestió una recent avaluació del secretari general de l'ONU, en la qual valorava que durant els últims quatre anys s'havia viscut l'època més estable a la zona des dels anys seixanta i, per contra, va donar suport a les conclusions d'un informe de l'ICG respecte al potencial d'inestabilitat a la regió.⁵⁴

Després del xoc fronterer, el Líban va anunciar un pla de reforç per modernitzar les seves forces militars. Arran de la decisió del Congrés dels Estats Units de bloquejar un milionari paquet d'ajuda militar a Beirut, sota l'argument que l'Exèrcit podia tenir vincles amb Hezbollah, el Govern libanès va decidir obrir una campanya de donacions i l'Iran es va oferir a lliurar assistència. La influència de Teheran en aquesta tensió regional es va evidenciar durant la visita al Líban del president iranià, Mahmud Ahmadinejad, que va incloure un viatge per la zona fronterera amb Israel i va despertar gran inquietud a aquest últim país i als Estats Units. Respecte a la situació al sud del Líban, cal destacar que es van produir alguns enfrontaments entre membres de la missió de l'ONU a la zona (UNIFIL) i població civil, i que al novembre Israel va decidir retirar les seves tropes de la meitat nord del poble libanès de Ghajar, completant així la seva retirada del Líban.

Líban	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Coalició 14 de març (liderada pel Moviment Futur de Saad Hariri), Hezbollah, Amal, Moviment Patriòtic Lliure, milícies

Síntesi:

L'assassinat de l'exprimer ministre libanès, Rafiq Hariri, el febrer de 2005 va desencadenar l'anomenada «Revolució del Cedre» que, després de manifestacions massives, va forçar la retirada de les Forces Armades sirianes – presents al país des de feia tres dècades – exigida en la resolució 1559 del Consell de Seguretat, impulsada pels Estats Units i França el setembre de 2004. La immediata polarització entre, d'una banda, opositors a la influència de Síria (encapçalats pel fill de Hariri, que culpaven el regim sirià de l'assassinat) i, de l'altra, sectors més vinculats a Síria com Hezbollah, va originar una crisi política, social i institucional marcada per divisions confessionals.

52. Vegeu el resum sobre Israel-Palestina al capítol 1 (Conflictes armats).

53. Els fets van començar quan tropes israelianes van intentar podar uns arbres al voltant de l'anomenada Línia Blava que separa els dos països. Ambdues parts s'acusen mútuament d'haver iniciat l'enfrontament, però una investigació posterior de Nacions Unides va concloure que les forces de seguretat israelianes no havien traspasat la frontera.

54. L'ICG va advertir al seu informe, publicat un dia abans de l'incident, sobre el potencial explosiu a la regió, i assenyalava que qualsevol incident podia ser malinterpretat i conduir a una escalada de violència. Així mateix, es va destacar que si les parts no s'han involucrat en un nou conflicte a la zona és perquè són conscients que tindria conseqüències devastadores. International Crisis Group. *Drums of War: Israel and the Axis of Resistance*. Middle East Report N° 97, Beirut/Jerusalem/ Damasc/ Washington DC/Brusel·les: ICG, 2 d'agost de 2010. <<http://www.crisisgroup.org/en/regions/middle-east-north-africa/iraq-syria-lebanon/lebanon/097-drums-of-war-israel-and-the-axis-of-resistance.aspx>>.

L'any es va iniciar amb una relativa calma després de la formació d'un Govern d'unitat nacional a final de 2009, després de diversos mesos d'incertesa política. No obstant això, **la tensió interna es va incrementar al llarg de l'any al voltant de les tasques del Tribunal Internacional que investiga la mort de l'exprimer ministre Rafiq Hariri, encara que la disputa es va mantenir en l'àmbit polític, sense que es produïssin fets de violència significatius.** Durant el primer semestre el debat local es va centrar en el diàleg nacional per definir una estratègia de defensa, en les crides a la secularització de la política i en les expectatives respecte a una nova relació amb Síria, després que, al febrer, el primer ministre Saad Hariri fes una crida per iniciar una nova era en les relacions entre ambdós països en el cinquè aniversari de la mort del seu pare, de la qual havia acusat Damasc. Pel que fa a aquest tema, al setembre Hariri va anar més enllà i va reconèixer en una entrevista que havia estat un error culpar Síria.⁵⁵ A partir de mitjan any, el panorama polític intern es va enterbolir per les informacions de la premsa que indicaven que el tribunal especial per al Líban podia involucrar membres de Hezbol·là en el crim de Hariri. El grup xiïta va intentar desacreditar la investigació del Tribunal, i la va qualificar d'instància polititzada, es va oposar al seu finançament i va pressionar el Govern –del qual forma part– perquè s'allunyés del Tribunal. Al juliol, el líder de Hezbol·là, el xeic Hassan Nasrallah, va acusar Israel d'estar darrere de l'assassinat de Hariri amb la intenció d'exploitar la rivalitat de les faccions internes al Líban i va presentar evidències al Tribunal, que es van considerar insuficients.⁵⁶

La preocupació per l'increment de la tensió va motivar una visita inèdita al país del president siríà, Bashar al-Assad, i del rei saudita, Abdul·là bin Abdelaziz, en un intent per calmar els ànims i involucrar-se en la solució de la crisi, prova de la inquietud regional davant una possible desestabilització del Líban. A final d'agost, les alarmes per un eventual esclat de violència sectària, com el que va afectar el país el 2008, es van encendre a causa d'un enfrontament entre faccions sunnites i xiïtes rivals que va deixar dos morts. Encara que l'incident no tenia un component polític va derivar en una intervenció de l'Exèrcit. Durant l'últim trimestre, el clima intern es va complicar per la visita al país del president iranià,⁵⁷ considerada com un reconeixement a Hezbol·là en un escenari de creixent divisió política, i per la decisió de Síria d'ordenar l'arrest de 33 persones sota càrrec de fals testimoni pel seu paper en les investigacions de l'assassinat de Hariri, entre elles polítics, periodistes i jutges libanesos, mesura que el Líban va criticar com a atemptat a la seva sobirania. En una declaració inusualment contundent, el secretari general de l'ONU va defensar la independència del Tribunal, va denunciar l'existència d'un clima d'intimidació creat per Hezbol·là, va exigir als països de la regió que no prejudicessin els resultats de la recerca i va expressar la

seva preocupació per l'estabilitat del Líban. Hezbol·là, mentrestant, va persistir en les seves crides per boicotejar el Tribunal, mentre que diversos països occidentals van reforçar el seu suport econòmic i polític a aquest organisme. En aquest context, diversos experts van alertar que només un acord intern sobre com respondre a les conclusions del Tribunal especial podria evitar una nova crisi al Líban.⁵⁸

Palestina	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	ANP, Al-Fatah, grup armat Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa, Hamàs i la seva facció armada Brigades Ezzedin al-Qassam

Síntesi:

L'oposició entre els diferents sectors palestins en les últimes dècades ha estat protagonitzada principalment per grups nacionalistes laics d'una banda (Fatah i el seu braç armat –les Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa–, FPLP, FDLP) i, de l'altra, grups confessionals (Hamàs i el seu braç armat –Brigades Ezzedine-al-Qassam–, Jihad Islàmica). L'enfrontament respon a la voluntat de controlar el poder dintre dels territoris palestins i s'ha traduït, al seu torn, en diferents aproximacions cap a les relacions amb Israel. Després d'anys de domini de Fatah en la política palestina (moviment liderat per Iàsser Arafat i posteriorment per Mahmoud Abbas), les acusacions de corrupció i de no defensa dels interessos palestins en el procés de pau van desencadenar el triomf de Hamàs en les eleccions de gener de 2006. Aquest fet va precipitar una batalla dialèctica i armada entre ambdues formacions pel control de les institucions polítiques i, sobretot, de les forces de seguretat.

Al llarg de tot l'any van continuar els intents per avançar en una reconciliació intrapalestina, encara que van persistir les diferències entre Hamàs i Fatah. Es van celebrar reunions entre representants d'ambdues agrupacions polítiques a Gaza, Damasc (Síria), Doha (Qatar) i Riad (Aràbia Saudita). A final de juny, es van despertar expectatives després d'una reunió de les faccions palestines amb el secretari general de la Lliga Àrab, Amr Moussa, després de la qual haurien sorgit algunes idees noves per recompondre el diàleg. En aquest context, durant una trobada realitzada a la capital siriana al setembre, representants de Fatah i Hamàs haurien avançat en tres punts problemàtics de l'anomenat Acord d'Egipte, que va ser subscrit per Fatah el 2009, però que el grup islamista rebutja per objeccions al seu contingut. Els temes abordats en aquesta cita van estar relacionats amb l'Organització per l'Alliberament de Palestina, el Comitè Electoral i el Tribunal Electoral.

55. En una entrevista amb el diari *Ashraq al-Awsat*, el primer ministre libanès va assegurar que l'acusació a Síria havia estat «política» i que aquesta acusació «havia acabat».

56. Vegeu el capítol 5 (Drets Humans i Justícia Transicional).

57. Vegeu el resum sobre Líban – Israel – Síria en aquest capítol.

58. International Crisis Group. *Trial by Fire: The Politics of the Special Tribunal for Lebanon*. Middle East Report N° 100, Beirut/Bruselas: ICG, 2 de desembre de 2010. <<http://www.crisisgroup.org/en/regions/middle-east-north-africa/iraq-syria-lebanon/lebanon/100-trial-by-fire-the-politics-of-the-special-tribunal-for-lebanon.aspx>>.

L'aspecte més complex en la negociació entre les parts, relatiu als assumptes de seguretat, va ser posposat per a una nova reunió al novembre, però fins a final de 2010 no havia transcendit informació sobre un eventual acord en aquest punt. Les negociacions entre Hamàs i Fatah es van veure afectades per una sèrie d'elements al llarg de l'any. Un d'aquests factors va ser la relació amb altres actors regionals. El president palestí en funcions, **Mahmoud Abbas, va assenyalar l'Iran com a responsable del bloqueig en les negociacions amb Hamàs, mentre que el grup islamista va acusar els Estats Units d'arruinar el procés de reconciliació intrapalestina.** Paral·lelament, durant el 2010 es va deteriorar encara més la relació entre Hamàs i Egipte –país que ha actuat com a mediador en la disputa– a causa d'iniciatives del Caire com la construcció d'una barrera subterrània a la frontera amb Gaza per bloquejar els túnels que connecten amb el territori palestí controlat per Hamàs i la negativa d'obrir el pas fronterer de Rafah a milers d'activistes internacionals que desitjaven manifestar el seu suport a Gaza en el primer aniversari de l'operació israeliana Plom Fos. De fet, els xocs entre la Policia egípcia i els palestins en aquest context van causar un mort i desenes de ferits. Durant l'any la diplomàcia turca també va intervenir en un intent per apropar posicions

entre Fatah i Hamàs, fet que va despertar els recels d'Egipte.

Les relacions entre els grups palestins també es van veure afectades per altres fets, com l'assassinat d'un alt dirigent de l'ala militar de Hamàs a Dubai –el grup islamista va denunciar una possible complicitat de l'Autoritat Palestina amb Israel en el crim– i per l'incident de la flotilla humanitària que es dirigia cap a Gaza, succés que va centrar l'atenció en la situació del territori palestí controlat per Hamàs. El grup islamista va anunciar al maig la seva intenció de boicotejar les eleccions municipals previstes per al juliol a Cisjordània, que després van ser posposades indefinidament pel Govern d'Abbas. Així mateix, es van produir detencions de membres de Fatah a Gaza i de Hamàs a Cisjordània. Durant el segon trimestre l'execució a Gaza de dos palestins acusats de col·laborar amb Israel va irritar l'Autoritat Palestina, mentre que la condemna a 20 anys de presó d'un milicià de Hamàs a Cisjordània va estar a punt de frustrar una nova ronda de contactes a final d'any. Al desembre, amb motiu del 23è. aniversari de Hamàs, el primer ministre de l'agrupació islamista a Gaza, Ismail Haniya, va reafirmar el compromís del seu moviment amb la reconciliació entre els palestins.